‘De briefwisseling Balthazar Huydecoper - Gerard Meerman en Huydecoper's onvoltooide voorrede tot de Rijmkroniek van Melis Stoke’

Henri A. Ett

bron

Henri A. Ett, ‘De briefwisseling Balthazar Huydecoper - Gerard Meerman en Huydecoper's onvoltooide voorrede tot de Rijmkroniek van Melis Stoke.’ In: *Bijdragen en mededelingen van het Historisch Genootschap* 66 (1948), p. 93-189.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/ett_001brie01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

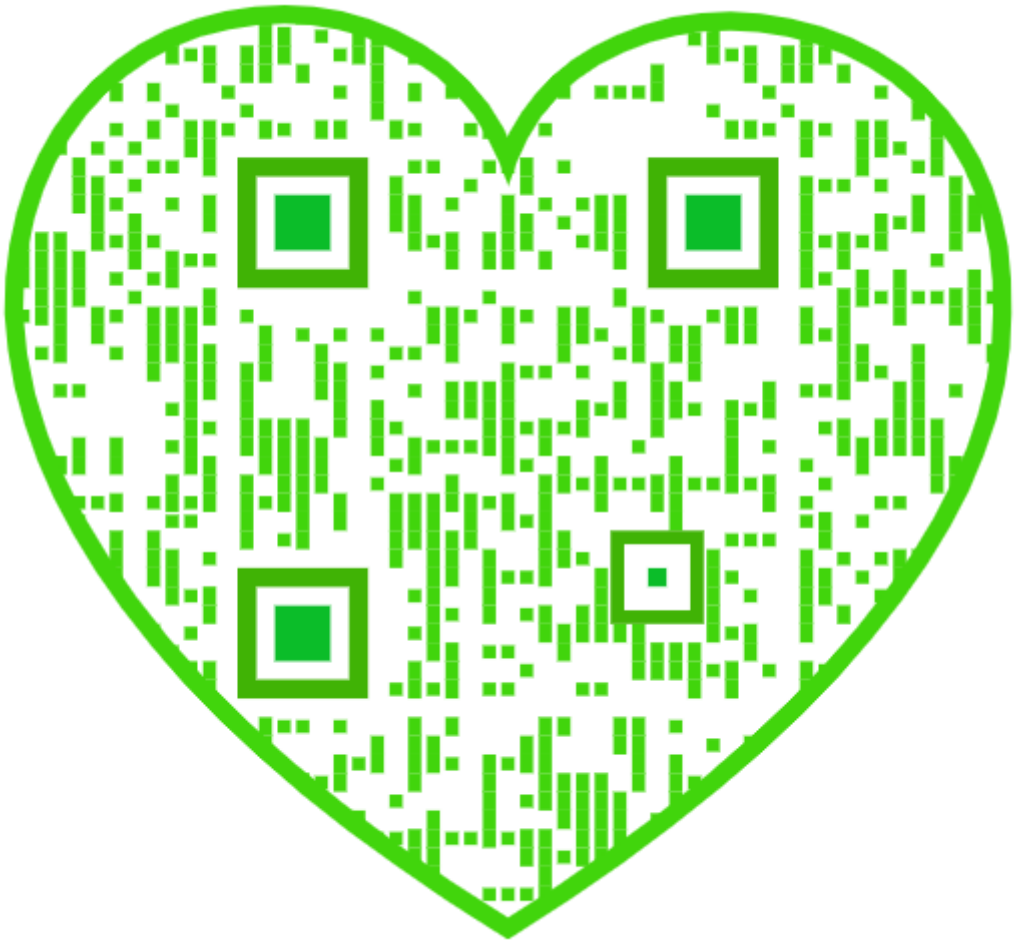

De briefwisseling Balthazar Huydecoper-Gerard Meerman en Huydecoper's onvoltooide voorrede tot de Rijmkroniek van Melis Stoke.

Medegedeeld door Henri A. Ett.

Zij zijn beiden vrijwel in het vergeetboek geraakt. Huydecoper misschien iets minder dan Meerman, omdat zijn driedeelige uitgave van de Rijmkroniek van Melis Stoke[1] nog wel geraadpleegd wordt. De geschriften van Meerman daarentegen rusten onaangeroerd in het stof der bibliotheken, al is er dan een museum, dat zijn naam draagt[2]. Hoe het ook zij, vast staat in ieder geval, dat hun namen slechts in zeer beperkte kringen een bekenden klank hebben. En daarom mag het noteeren van enkele bijzonderheden, omtrent hun leven en werken, hier niet overbodig worden geacht.

Mr Gerard (of Gerrit) Meerman werd den 6en December 1722 te Leiden geboren. Twaalf jaar oud wordt hij als student te Leiden ingeschreven en promoveert zeven jaar later in de rechten. In 1746 vertrekt hij naar Frankrijk, bezoekt natuurlijk Parijs en wanneer hij teruggekeerd is in het vaderland, volgt weldra zijn benoeming tot tweeden pensionaris van Rotterdam. Dat was in 1748. Zoo en passant maakt hij een kleine liefdesgeschiedenis door, welke definitief afgesloten wordt met zijn dagboek-mededeeling: ‘En dit is 't eynde van deese funeste vryagie!’ Zijn leven gaat

1) Bij de desbetreffende voetnoten wordt door mij gebruik gemaakt van de uitgave in Octavo.
2) Het Museum Meermanno-Westreenianum te 's Gravenhage. Tot de daar aanwezige collectie handschriften, wiegedrukken en kunstvoorwerpen, behoort ook de boekerij van Meerman's zoon Johan. De Staat erfde, in 1848, deze geheele verzameling van Baron van Westreenen.

nu verder langs de bekende lijnen van geleidelijkheid. Op 25 October 1750 trouwt hij met Maria Catharina Buys. In 1759 wordt hij, tezamen met Mr Jacob Boreel Janszoon en Mr Jan van de Poll, als Minister van Staat, door de Staten-Generaal naar Engeland afgevaardigd. Zijn ambt van pensionaris legt hij in 1766 neer. Een jaar later wordt hij Meesterknaap der houtvesterij van Holland en Westfriesland. Hij was ook nog ambachtsheer van Vuren en Dalem en Baron des H.R. Rijks. Den 15en December 1771 is hij te Aken overleden. Zijn zoon, Mr Johan Meerman (1753-1815), liet in de St Pieterskerk te Leiden een gedenkteeken voor hem oprichten.

Hij was een onzer vooraanstaande erudieten uit de achttiende eeuw, maar een geleerde, 'wiens geleerdheid - zoo zegt Dr Byvanck ergens - hemzelf verveelde.'[1)] Van zijn publicaties is *Origines typographicae* (1765), ofschoon sterk verouderd, zeker de belangrijkste.[2)]

Over Balthazar Huydecoper, die den 10en April 1695[3)], uit een invloedrijk patriciërsgeslacht[4)], te Amsterdam geboren werd, is wel iets meer te vertellen[5)]. Hij kwam op achtjarigen leeftijd, dus in 1703[6)], op de Latijnsche school in zijn geboortestad. In 1711[7)] beëindigde hij zijn 'gymnasiale' studie en bezocht toen tot 1713, vermoedelijk, het Athenaeum illustre te Amsterdam[8)],

1) Zie: Sentimenteele anecdote uit de 18e eeuw. Liefdesbrieven van Gerard Meerman - door Dr W.G.C. Byvanck in De Gids van 1898. Derde Deel, blzz. 340-357.
2) Zie verder het artikel van Wiersum, in het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, Eerste Deel.
3) Huydecoper vermeldt zijn geboortedatum in een brief aan een tot dusverre onbekend gebleven persoon. Den 13en April 1695 werd hij in de Zuiderkerk te Amsterdam gedoopt. ('Doop Boek van de Suyderkerk' - Gemeente-Archief te Amsterdam).
4) Zie: De Vroedschap van Amsterdam, door Dr. Johan E. Elias, (2 Dln. - Haarlem, 1903, 1905).
5) Zie ook mijn artikel, De Nalatenschap van Balthazar Huydecoper, in het maandschrift Apollo van April 1946.
6) Archief van de Latijnsche School, no. 2. - Gemeente-Archief te Amsterdam.
7) Archief van de Latijnsche School, no. 3. - Gemeente-Archief te Amsterdam.
8) Het is inderdaad niet met zekerheid te zeggen, omdat het archief van het Athenaeum illustre, uit dien tijd, verloren is gegaan; doch het was in ieder geval usance, dat de Amsterdamsche jongelui, die de Latijnsche school achter den rug hadden, alvorens aan een Hoogeschool te worden ingeschreven, gedurende enkele jaren het Athenaeum bezochten.

om vervolgens, in dat jaar, als student aan de Hoogeschool te Utrecht te worden ingeschreven[1]. Veel is ons niet bekend over zijn studententijd, maar zeker is het, dat hij nimmer promoveerde[2].

Op zijn 27ste jaar had hij reeds drie treurspelen geschreven en *Oedipe* van Corneille vertaald; zijn tooneelstuk *Achilles,* een typisch specimen van achttiende-eeuwsche dramatische kunst, bleef tot 1845 op het programma.

In 1723 werd hij Regent van het Burgerweeshuis te Amsterdam[3] en als zoodanig ook Regent van den Schouwburg aldaar.

Zijn *Proeve van Taal- en Dichtkunde; in vrymoedige aanmerkingen op Vondels vertaalde Herscheppingen van Ovidius* verscheen in 1730 en werd, na zijn dood, door Van Lelyveld en Hinlópen, opnieuw uitgegeven[4].

Toen hij in 1732/1733 de ambten van Schout en Dijkgraaf van Texel en Baljuw van Eierland en Walenburg[5] aan-

1) Album Studiosorum Academiae Rheno-Trajectinae.
2) Wanneer men hem later, in 1766, op de gedrukte ledenlijst van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, met den titel van Mr wil sieren, schrijft hij den 24sten Augustus 1766 aan Frans van Lelyveld o.m.: ‘Ten opzigte van mynen naam verzoek ik de volgende veranderingen. Vooreerst dat achter gelaaten werden, de letter Mr....’ (Origineel in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Zie: Catalogus M.d.N.L., Eerste Deel, blz. 62.)
3) Zie: Regenten en Regentessen der Burgerlijke Godshuizen en Stedelijke Gestichten door Mr. W.R. Veder in het Vierde Jaarboek der Vereeniging Amstelodamum.
4) Frans van Lelyveld (1740-1785), lakenkoopman en taalkundige, een der oprichters van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde en Nicolaas Hinlópen (1724-1792), Schepen en conrector te Hoorn, verzorgden dezen vierdeeligen herdruk, respectievelijk in 1782, 1784 en 1788, 1791.
5) Stukken betreffende het in functie treden van Balthazar Huydecoper, als Schout en Dijkgraaf van Texel en Baljuw van Eierland en Walenburg. 1732, 1733. (Huydecoper-archief).

vaardde, bedankte hij als Regent van het Burgerweeshuis[1].

In 1738 gaf hij *Brieven van P.C. Hooft* uit, met een inleiding, welke nog altijd de moeite van het lezen ten volle waard is. Een jaar vroeger was zijn vertaling 'in Nederduitsche vaarzen' van de *Hekeldichten, Brieven en Dichtkunst van Q. Horatius Flaccus* verschenen, nadat hij, in 1726, de *Hekeldichten en Brieven van Q. Horatius Flaccus* 'in Nederduitsch ondicht (had) overgebragt'.

Van 2 Februari 1740 af was hij, gedurende een jaar, Schepen van Amsterdam[2]. Den 3en Februari 1741 werd hij, 'by Myne Heeren van Den Gerechte geëligeerd, tot Commissaris van de Huwlyksche Zaken'[3].

Voor de geschiedschrijving van Texel maakte hij zich verdienstelijk door de uitgave van *Privilegiën en Handvesten der Stede en des Eilands van Texel* (Amsterdam, 1745), waaraan hij, ofschoon anoniem, een 'Voorbericht'[4] toevoegde.

In 1772 verscheen zijn kritische uitgave van de *Rijmkronijk van Melis Stoke,* terwijl in de *Werken van de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde,* van datzelfde jaar, een uitvoerige *'Brief wegens den Ablativus Absolutus'*, van zijn hand, staat afgedrukt. Zijn *Gedichten* zagen, in 1788, het licht[5].

Hij overleed, ongehuwd, den 23sten September 1778 te Amsterdam[6] en werd zes dagen later, des avonds om acht uur, in de Nieuwe Kerk aldaar begraven[7].

1) Zie nogmaals het onder 3) blz. 95 genoemde stuk, waarin 1732 abusievelijk als overlijdensjaar van Huydecoper wordt opgegeven.
2) Naamlijst der Regeering 1647-1750. - Gemeente-Archief te Amsterdam.
3) Register van Commissarissen en andere officianten die by myn Heere van de Gerechten gesamentlyk werden gecosen No. 2. - Gemeente-Archief te Amsterdam.
4) Het manuscript van dit 'Voorbericht' bevindt zich in het Huydecoper-archief en werd door Huydecoper geschreven.
5) Gedichten van Balthazar Huydecoper. Te Amsteldam, by Pieter Johannes Uylenbroek, 1788. Door den uitgever opgedragen aan de leden 'van de Maatschappy der verdiensten, onder de zinspreuk Felix Meritis, te Amsterdam.'
6) Register van de Collaterale Successie. - Gemeente-Archief te Amsterdam.
7) Journaal N.K. no. 13. no. 67. - Archief van de N.H. Kerk te Amsterdam.

Als dichter muntte hij zeker niet uit, wanneer men zijn poëzie vergelijkt met de verzen van Poot of zelfs met die van Willem en Onno Zwier van Haren, maar bij het vlakke gerijmel van de achttiende-eeuwsche genootschapsmannen steken zijn 'Bruiloftsvaarzen' en andere gelegenheidsgedichten toch nog altijd gunstig af. Zijn werkelijke beteekenis ligt op taalwetenschappelijk terrein en hij mag dan ook met recht als een der grondleggers van de moderne filologie worden beschouwd.

In 1779 werd zijn kostbare bibliotheek[1)], waartoe middeleeuwsche handschriften en zeldzame boeken behoorden, geveild en raakte nadien verspreid.

Op verzoek van de executeuren van Huydecoper's testament werd, door den Amsterdamschen notaris Gerrit Bouman, de 'Inventaris der nalatenschap van de WelEdeleGestr. Heer Balthazar Huydecoper' beschreven. Deze nalatenschap bestond o.m. uit: 'Diverse gedrukte en geschreve Papieren concerneerende voor een groot gedeelte het Bailjuws ampt van Texel' en 'met zyn WelEd eige hand geschrevene papieren wegens studie en liefhebbery van Taal en Digtkunde'[2)].

In den zomer van 1945 is het mij gelukt dit archief, dat sinds 1779 nagenoeg spoorloos verdwenen was, terug te vinden; waarna het in het Rijksarchief te Utrecht werd ondergebracht.

Tusschen een groot aantal aan Huydecoper gerichte brieven van achttiende-eeuwsche letterkundigen en geleerden, vond ik ook de epistels van Meerman, welke hier worden afgedrukt. Afschriften en concepten van Huydecoper's brieven aan den Rotterdamschen pensionaris, eveneens in het bedoelde archief aanwezig, maakten het mij mogelijk, om met de origineele brieven van Huydecoper, welke zich in het Museum Meermanno-Westreenianum bevinden, een vrij volledige correspondentie tusschen deze beide mannen, voor uitgave gereed te maken.

Hun briefwisseling handelt in hoofdzaak over de Rijmkroniek van Melis Stoke, welke voordien, ofschoon op min of meer

1) Zie: Bibliotheca Huydecoperiana.
2) Notarieele Archieven Amsterdam No. 12637. - Gemeente-Archief te Amsterdam.
Zie ook: Amsterdamsche Archiefvondsten, door Mr. W.F.H. Oldewelt, (Amsterdam, 1942), blzz. 27-31.

gebrekkige wijze, respectievelijk door Douza[1)] (1591 en 1620) en Cornelis van Alkemade[2)] (1699), in het licht werd gezonden. Verder mag deze correspondentie, wat de kennis van onze achttiende-eeuwsche geleerden, omtrent middeleeuwsche handschriften, betreft, bepaald onthullend worden genoemd. Dat daarbij hun al te groote aandacht voor details, de ontwikkeling van een breede historische visie doorgaans in den weg stond, behoeft natuurlijk geen betoog. Maar aan den anderen kant moet men onmiddellijk toegeven, dat hun belangstelling voor kleinigheden, - tenslotte legden zij daarmee, op hun manier, den grondslag voor de 'historische critiek', - in een eeuw van ontwakend besef voor een meer wetenschappelijke behandeling van geschiedkundige vraagstukken, dringend noodzakelijk was en, achteraf beschouwd, den lateren historici niet zelden ten goede is gekomen. En het is après tout zeker niet onvermakelijk te lezen, hoe zij elkander met de eerste beginselen van die 'historische critiek' te lijf gingen.

Toen eindelijk in 1772, zooals eerder vermeld, Huydecoper's uitgave van de Rijmkroniek van Melis Stoke verscheen, ontbrak daaraan een 'Voorrede', welke dan ook grootendeels in de pen is gebleven. Wat ervan op het papier kwam, werd nimmer gedrukt en bleef, als onvoltooid manuscript, gedurende meer dan anderhalve eeuw, aan de publiciteit onttrokken. Er blijkt dan ook, uit vele dingen, dat de uitgave van Stoke's Rijmkroniek, voor Huydecoper een ware lijdensweg is geweest. 'Langen tijd - zoo zegt de uitgever Johannes le Mair, in zijn 'Bericht' ('*Leyden. Slachtmaand.* 1772.') - langen tijd is dit Werk achtergebleven, eensdeels, door de sammelingen van de drukpers,

1) Janus Douza (Jonker Johan van der Does, heer van Noordwijk, 1545-1604), Latijnsch en Nederlandsch dichter. Sedert 1585 geschiedschrijver van Holland. De oplage van zijn Hollandtsche Riim-Kroniik van 1591 werd grootendeels door brand vernietigd.
2) Cornelis van Alkemade (1654-1737), 'eerste Kommies ten Komtoire van Convooyen en Licenten' te Rotterdam, verzamelaar van penningen, oorkonden en boeken. Maakte zich vooral verdienstelijk door het copiëeren van historische documenten. Voor zijn uitgave van Stoke's Rijmkroniek, zie: Hollandse Jaar-Boeken of Rym-Kronyk van Melis Stoke. Behelsende De Geschiedenissen des Lands onder de Princen van het eerste Huis, tot den Jare 1305 enz. enz. door Cornelis van Alkemade, (Leiden, 1699).

en, vervolgens, door den aannaderenden ouderdom en de toenemende verzwakking van den Schryver, een Man, reeds vijf jaren voor het begin dezer eeuwe geboren, een Man, welke al zynen tijd met de hersenen bezig geweest is. Na dat het gansche Werk, met langzame schreden, ten einde gekomen, en zelfs de Bladwyzer, nog door den Schryver zelven opgemaakt, geheel afgedrukt was, bleef 'er nog over een Voorrede te schryven: Dit nog ten uitvoer te brengen was het voornemen van den afgeleefden Schryver, en, met dit voornemen zyn 'er eenige jaren verlopen, zonder dat zyne gesteldheid toeliet de pen op 't papier te stellen: Midlerwyle de jaren meer en meer klimmende, is dit voornemen hoe langer hoe flaauwer geworden, en, ten laatsten, geheel en al verdwenen, en nu, eindelijk, op aanhoudend verzoek van een zyner Vrienden, gelukkig veranderd in een besluit om dit Werk niet langer achter te houden, maar, zonder Voorrede, te laten in 't licht komen. Jammer is het, voorzeker, dat wy die Voorrede missen moeten; doch, mogelijk, zal 'er, nu of dan, wel eens gelegenheid geboren worden, om, uit de bouwstof, welke de Heer Huydecoper tot die bewuste Voorrede verzameld heeft, de geleerde wereld het noodzakelyke medetedeelen.'

De 'geleerde wereld', van dien tijd, heeft daar echter tevergeefs op gewacht, ofschoon er van meer dan een kant op publicatie van belangrijke papieren, uit het Huydecoper-archief, werd aangedrongen[1)].

Om nu terug te keeren tot de voor-geschiedenis van Huydecoper's Stoke-editie, moge hier nog het volgende, ter nadere toelichting, worden medegedeeld. In de onvoltooide 'Voorrede'

1) Zoo heeft o.a. Prof. Kluit op het bestaan van deze geschriften gewezen. In zijn 'Voorrede' tot de Lijst der Gebruikelijkste Zelfstandige Naamwoorden, beteekend door hunne geslachten. Ten dienst der Taallievenden opgemaakt door D. van Hoogstraten, in 1783, 'aanmerkelijk vermeerderd en opgehelderd', verschenen, zegt hij o.m.: 'Die geleerde man (Huydecoper) was namelijk gewoon zijne taalkundige aanteekeningen en voorbeelden op losse bladen, in deze en gene boeken verspreid, bij een te zamelen. Het zoude te bejammeren zijn, indien al die arbeid veroordeeld wierd, om in eenige donkere kist voor altijd weggesloten te blijven, totdat die schriften eindlijk ter prooie van knagend ongedierte of verdervende hoofdstoffen wierden; gelijk het al veel met zulke al te naau bewaarde of bewaakte papieren gaat.'

leest men, dat Huydecoper het HS. A., van Pieter Vlaming[1)], in bruikleen ontving, doch dat het, na den dood van Pieter van Loo[2)], aan diens erfgenamen werd teruggegeven, om vervolgens in het bezit van Jacob Marcus te geraken. Op dit HS., dat nu, evenals B. en C., tot de handschriften-verzameling van de Koninklijke Bibliotheek behoort, teekende Huydecoper aan: 'B. Huydecoper 1750 eerst 1729'. In zijn 'Voorrede' vertelt hij ons verder, dat hij dit HS., tegelijk met HS. B., den 12en September 1750, op de auctie van Jacob Marcus[3)] heeft gekocht.

1) Pieter Vlaming, (1686-1733), studeerde rechten te Leiden. Hij was boekhouder bij de Amsterdamsche Kamer der V.O.C. In 1723 verzorgde hij een uitgave van Spieghel's Hertspieghel. Het manuscript van zijn nimmer in druk verschenen Beschrijvingh van de stad Amsterdam, dat vermoedelijk gedurende korten tijd onder Huydecoper's berusting is geweest, ging naar alle waarschijnlijkheid verloren. Zie: Amsterdamsche Archiefvondsten door Mr. W.F.H. Oldewelt. (Amsterdam, 1942), blzz. 27-31.

2) Pieter van Loo leefde in de achttiende eeuw. Beoefende de dichtkunst. In den Catalogus van Van Loo, vindt men het HS. A. als volgt omschreven: Melis Stooke oude Hollandsche Reym Chronyk/handelende van de eerste opkomst der Graven van Holland/met de pen geschreven op Francyn/zeer oud en raar/ zo men zeyd het origineele Handschrift van den Auteur zelve te zyn.

3) Jacob Marcus leefde in de eerste helft der achttiende eeuw. Hij was koopman en oudheden-verzamelaar te Amsterdam. De Stoke-HSS., welke in zijn bezit waren, staan in den Catalogus-Jacob Marcus (Libri Manuscripti in Folio, blz. 6.) als volgt omschreven:
65 Melis Stokes Rym-Kronyk bekend voor het Oudste Handschrift dat van hem gevonden word / en ten opzicht van Taal en Spelling op verscheide plaatsen met den druk van Dousa verschillende; mitsgaders een Afschrift van het zelve Werk met Aantekeningen van den Heer Jacob Marcus, als mede de Privelegie der Ed. Er. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland die zelven verleend om het in 't Licht te geeven *) / alles in een koop.
66 ..... 't zelfde boek/mede op pergament/gekomen uit het Clooster van Egmond en daar na uit de Bibliotheek van Jonker van der Does, Registermeester van Holland.

*) [Men vindt in Traiectum Eruditum (Utrecht, 1738), door (1695-1755), blz. 363, de volgende aanteekening in verband met de verschillende uitgaven van de Rijmkroniek van Melis Stoke: 'quartam editionem hodie molitur Jacobus Marcus mercator Amstelaedamensis, qui exemplar edito auctius possidere dicitur.' Van een dergelijke uitgave, door Marcus, is echter nooit iets terecht gekomen.]

Kort nadien moet hij andermaal het plan hebben opgevat, de Rijmkroniek van Stoke, voorzien van een zeer groot aantal annotaties van zijn hand, voor den druk gereed te maken. In een brief van 16 October 1753[1], aan Mr Gerrit Willem van Oosten de Bruyn, advocaat en later Burgemeester van Haarlem, doch tevens een bekend historicus, schreef hij o.m.: 'Ik ben UWEd. verpligt voor het vertrouwen, waarmede de zelve het hier nevens te ruggaande vaars aan my heeft gelieven mede te deelen; met verzoek van op den kant aan te tekenen het geen ik noodig zoude oordeelen. Ik vertrouw dierhalve dat het weinige dat ik 'er nevens gezet heb, van UwEd. ten goeden genomen zal worden, en verzoek voor 't overige verschooning Melis Stoke houdt my alleen bezig; maar ik ben noch niet genoeg gevorderd, om my met eenig Boekverkooper in te laaten.' Aan Meerman berichtte hij den 14en April 1764: 'Wat Melis Stoke belangt, die sukkelt als noch, doch hoope voor of met het einde deezes jaars van hem verlost te worden.' Zeven maanden later schreef hij den Rotterdamschen pensionaris: 'Wegens de Uitgaave van M Stoke kan ik noch niets bepaalen. Ik verlang 'er zeer naar; en hoope dat het in den aanstaanden zomer zal konnen lukken. doch dat zal afhangen van den staat myner gezondheid in het overige van deezen winter.' Maar het bleef voorloopig 'sukkelen' en, in een epistel van 23 October 1766, moest hij den Haagschen advocaat, historicus en letterkundige Henrik van Wijn[2], ten-

1) Origineel in het bezit van de Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.
2) Mr Henrik van Wijn. Geb. te 's Gravenhage 21-6-1740, overl. aldaar 27-9-1831. Na zijn promotie in de beide rechten, vestigde hij zich als advocaat in Den Haag. In 1766 een der oprichters van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Werd in 1771 Pensionaris van Den Briel en in 1779 Pensionaris van Gouda. (Zie: De Patriotten te Gouda door M.A.C.M. van Hattum (Purmerend, 1934.)) Legde den grondslag voor het Algemeen Rijksarchief. Schreef o.a.: Historische en Letterkundige Avondstonden (Amsterdam, 1800.) en Huiszittend Leeven (Amsterdam, 1807.) Zie verder het artikel van Brugmans in het Vierde Deel van het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek.

slotte bekennen: ‘Wegens de Uitgaave van Melis Stoke heb ik reeds zo dikwils verkeerde rekening gemaakt, dat ik daaromtrent op nieuw niet gaarne iets zou belooven.’ Men kreeg zoodoende den indruk, dat er van de heele uitgave niets meer terecht zou komen. Vandaar, dat Meerman hem den 19en October 1767 schrijft: ‘Met veel leetweesen hebbe ik door verscheyde canalen vernomen, dat UEWEG. van intensie is om UEWG. doorwrogte uytgave van Melis Stoke te supprimeeren,....’ Doch geruststellend klinkt het antwoord van Huydecoper, dd. 28 October 1767, ‘dat de canaalen, langs welken UWEG. vernomen heeft, dat ik dit werk zoude supprimeeren; en wel om reden, dat ik de kronyk van Kl. Kolyn niet meer zou houden voor gesupponeerd, gansch niet zuiver zyn. Hier is men van 't contrarie genoeg verzekerd; en ten blyke daarvan heb ik de eere UWEG. te communiceeren, dat actueel het laatste blad van het werk zelf onder de pars is; zodat 'er nu noch niets aan ontbreekt dan een Register van oudduitsche woorden dat klaar is, en eene Voorrede, die door al die haspelingen gevaar geloopen heeft van heel achter te blyven.’ En wij weten nu, uit het ‘Bericht’ van Le Mair, dat Huydecoper, ‘op aanhoudend verzoek van een zyner Vrienden’[1)], eindelijk besloot zijn hoogvereerden Stoke, zonder ‘Voorrede’, in het licht te zenden. Het is overigens niet onwaarschijnlijk, dat het steeds weer uitstellen van het verschijnen dezer editie, in hoofdzaak, moet worden toegeschreven aan Huydecoper's neiging, om, evenals zijn vriend Van Wijn, verschillende groote werken tegelijk te entameeren, waardoor er tenslotte betrekkelijk weinig van hun arbeid in druk verscheen. Van deze typisch-achttiende-eeuwsche neiging, samenhangend met een overdreven gevoel voor nauwkeurigheid en weinig begrip voor de juiste begrenzing, bij het behandelen van een bepaald onderwerp, levert de inhoud van het

1) Vermoedelijk Frans van Lelyveld, met wien Huydecoper, in de laatste jaren van zijn leven, een vrij geregeld contact heeft onderhouden, zulks in verband met den herdruk van zijn Proeve. Op 2 Mei 1772 schreef Van Lelyveld hem:
‘Sedert myne te rugkomst van Amsterdam heb ik niets van Uw E^{d} noch van UwE^{d} Melis Stoke vernomen - Ik hoop immer niet dat UwE^{d} goede voornemens verflaeuwt of verdwenen zyn. Ik blyf noch myne gedachten dat het best is het zelve hoe eerder hoe beter in t licht te geven; En ik biede my zelve schriftelyk aen, gelyk ik mondeling gedaen heb; tot alles wat UwE^{d} my gelieft toetevertrouwen.’ (Origineel in het Huydecoper-archief.)

Huydecoper-archief overtuigende bewijzen. Maar desondanks zegt men toch niet te veel, wanneer men Huydecoper's kritische uitgave van de Rijmkroniek van Melis Stoke, een monument van scherpzinnigheid en zeldzame eruditie noemt.

Dat Huydecoper, die voornamelijk codex A. volgde, niet altijd even gelukkig is geweest in het kiezen van den juisten tekst, daarover zal weinig verschil van meening bestaan. In zijn ijver om vervalschingen op te sporen, heeft hij meerdere malen misgetast. Prof. Kluit[1)] en, na hem, Dr Brill[2)] hebben dit dan ook overduidelijk in het licht gesteld. Doch voor wie tusschen de regels door weten te lezen, zal het duidelijk zijn, dat Huydecoper, ook in de hier volgende correspondentie, zich doet kennen als een geleerde, die, in tegenstelling met den Rotterdamschen pensionaris, aan een fabelachtige kennis een groote mate van intelligentie paarde.

H.A.E.

I.

Wel Edele Geboore Heer

De geneigtheid en de sugt, dewelke ik hebbe tot de bevordering der Wetenschappen in 't gemeen, en onse Vaderlandsche Historien en Oudheeden in 't bysonder hebben my de vryheid doen gebruyken, omme met deese letteren UEWelEdgeb^{e} te importuneeren ende voor een moment des tyds van gewigtiger beesigheeden aftehouden. Ik hebbe met veel vermaak gehoord, dat UEWelEd^{e} thans beesig zyt met in 't ligt te geeven een nieuwe ende doorwrogte Editie van Melis Stokes Rym-Chronyk. Ik feliciteere waerlyk deesen Autheur, dat hy, na veeler dog vergeefsche pogingen, gevallen zy in handen van een Heer, wier

1) Adriaan Kluit (1735-1807). Werd in 1779 hoogleeraar te Leiden, nadat hij rector was geweest van de Latijnsche School te Alkmaar en te Middelburg. In het eerste deel (tweede stuk, blz. 448) van zijn Historia Critica (Middelburg, 1779) maakt hij de opmerking, dat Huydecoper het HS. A. onveranderd had moeten uitgeven.

2) Dr W.G. Brill (1811-1896). Filoloog. 1859 Hoogleeraar te Utrecht. In 1885 verscheen zijn uitgave van de Rijmkroniek van Melis Stoke. Hij volgde het HS. A.

progressen in onse Oudheeden, Historien, ende tael aen een yder bekend zyn. UEWelEd^e^ sult my niet te min vergeeven, dat ik my onderwinde om UEWelEd^e^ aen de hand te geeven eenige adminicula, die tot cieraed ofte opheldering van dit werk souden kunnen dienen; schoon ik ten eenemalen onbewust ben, of UEWelEd^e^ daer niet van reedts informatie sult hebben bekomen.

De H^r^ Alberti[1)] dan, Prof^r^ in de Theologie te Leyden, besit 't oudste Manuscript op Perkament in fol. 't welk van Stoke bekend is, zynde wel 't selfde, 't geen eertyds gebruykt is door Jonkh^r^ van der Does in synen eersten uytgave deeses autheurs; dog 't welk volgens syn Ed^s^ informatie geensints accuraet gevolgd is, waerdig dienthalven om op nieuws geconfereert te worden, 't geen ik vertrouwe dat syn Ed^s^ diesweegens versogt zynde niet soude refuseeren.

De H^r^ Mieris[2)] te Leyden, vermaerd zoo door syne Schilderkunst als uytgegeevene Schriften, besit verscheydene Stucken, dewelke aen UEWelEd^e^ van merkelyke dienst souden kunnen zyn. Ik twyfele niet, of UEWelEd^e^ sult tot desselfs secours neemen 't 1^e^ deel van 't Charterboek, mitsgaders 't 2^e^ tot de dood van Jan de 2^e^, uyt 't Huys van Henegouwen. Dog sedert de uytgave van 't voorz. eerste deel heeft dien Heer nog verscheyde onuytgegeevene Diplomata bekomen uyt de archiven van de Leenkamer, 't Graeflyk Huys van Henegouwen concerneerende, dewelke UEHGel. van nutte souden kunnen zyn.

1) Johannes Alberti, geb. te Assen 6 Maart 1698, overl. 13 Augustus 1761 te Leiden. Studeerde theologie aan de Hoogeschool te Franeker. Nadat hij achtereenvolgens te Hoogwoud, Krommenie en Haarlem predikant was geweest, werd hij in 1740 Hoogleeraar in de theologie te Leiden. Zijn geschriften hebben een overwegend filologische strekking. Op de laatste bladzijde van het HS. C., waarvan Alberti de eigenaar was, kan men nu, aangezien het papier te kort werd afgesneden, nauwelijks meer de volgende woorden lezen, welke in Douza's tijd nog duidelijk te onderscheiden waren: per manus Mathei Gerardi Pastoris in Naeldwijk. Anno MCCCXC, Feria sexta post Pentecosten.

2) Frans van Mieris (1689-1763), schilder, historicus en numismaticus. In 1753 verscheen zijn Groot Charterboek der Graven van Holland en Zeeland. De ‘vervolgen en het aanhangsel’, benevens twee registers op het Charterboek, bevinden zich in het Algemeen Rijksarchief te 's Gravenhage. (Zie: Overzigt van het Nederlandsche Rijks-Archief door R.C. Bakhuizen van den Brink. ('s Gravenhage, 1854.), Eerste Stuk, blzz. 153-156.)

Dien selfden Heer besit ook niet alleen in afschrifte, maer ook in originali de zoo genaemde *Heraut-Chronyk* van Holland[1)], by Douza in syne Praefatie vermeld, zynde eene Paraphrase ofte traductie van Stoke in onrym, dewelke seer dikwils, voornamel. op die plaetsen, alwaer de sin van Stoke duyster is, veel ligt soude kunnen toebrengen.

Nog heeft de meergem^{e} Heer in syne boekerye de vervolging van de Charter-Chronyk van J^{r} Matthys van der Houven[2)] MS. waer inne seer veele particulariteiten de tyden der eerste Graven van Holland concerneerende, nergens elders te vinden. Gelyk meede syne MSS. aentekeningen over Vossii Annales[3)], waer inne door den H^{r} Mieris is genoteert, al 't geen syn Ed^{e} uyt allerhande ende meest uytheemsche Schryvers merkwaerdig tot die historie heeft kunnen byeenbrengen. Ook een seer accurate Genealogie der Graven van Holland. Ik ben versekert, dat syn WelEd^{e} sig een merite sal maken, om 't een en ander aen UEWelEdGeb^{e} te communiceeren.

Ik hebbe ook in myne Bibliotheek een MS. contineerende verscheyde Genealogien, dog op 't slot eenige stucken relatif tot de

1) Die Hollantsche Chronike van den Heraut (onuitgegeven). In 1409 geschreven door een edelman aan het hof van graaf Willem VI. De auteur van deze kroniek wordt ‘oic B e i e r e n genoemt’, zooals Douza zegt in zijn ‘Voorreden’ van de Hollandtsche Riim-Kroniik Zie verder: Die Hollantsche Cronike van den Heraut. Eene studie over de Hollandsche geschiedbronnen uit het Beijersche tijdperk. Door Mr. S. Muller Fz. (Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde, Derde Reeks, Tweede Deel ('s Gravenhage, 1885), blzz. 1-124.)
2) Matthijs van der Houve, geb. te 's Gravenhage 1577, overl. aldaar (?) na 1646. In 1636 verscheen het eerste deel van zijn Handvest of Chartre Chronyck van de landen van Oud-Batavien, Oud-Vriesland, Oud-Francenland. Nu Holland, Zeeland, West-Vriesland en andere Vrieslanden, Gelderland, Utrecht en Over-Ysel. Maeckende het Vrije heerschende Vereenighde Nederland; het tweede in 1646. In de handschriftenverzameling van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden bevindt zich het MS. van de drie volgende (onuitgegeven) deelen, ‘uit veele losse stukken en blaaden te zaamen gevoegt’ door Cornelis van Alkemade.
3) Vossii Annales. Matthaeus Vossius, geb. 1610 te Dordrecht, overl. te Amsterdam in 1646, voltooide 19 boeken van zijn Annalium Hollandiae Zelandiaeque libri. De eerste vijf boeken verschenen in 1635.

dood van Graef Diderik de 1e, de 2e, de 3e, met haere Epitaphia, van Arnout, de derde Graef, met syn Epitaphium; van Suffridus Praeses, met syn Epitaphium, van Diderik de 5e en Florens de 6e Graef met haere Grafschriften &c. tot de elfde Graef toe, in 't Latyn[1)], zoo veel ik weete onuytgegeeven, ten waere deselven mogten te vinden zyn in 't Chronicon Egmondanum door Ant. Matthaeus[2)] in 't ligt gegeeven, 't geen ik thans niet by der hand hebbe. Nog een oud Nederduytsch Liedeken op Graef Floris, different van die twee, dewelken Alkemade gevoegd heeft achter syne Editie, dog meest overeenkomende met 't eerste. Dit myne begind met de woorden: *Het geschiede in eenen tyd voorleeden,* en eyndigt *Met ten swaerde van myn syde*[3)]. Zoo UEWelEdGeb^e

1) Hiermede wordt ongetwijfeld bedoeld Theodorici a Leydis et Leonis Monachi Egmundensis Breviculi, uitgegeven door Antonius Matthaeus achter het Chronicon Egmundanum van Joannes a Leydis (Leiden, 1692.) Zie verder: De Egmondsche Abtenkroniek van Iohannes a Leydis O. Carm. Door Victor Joseph Gerardus Roefs O. Carm. (Sittard, 1942.)
2) Antonius Matthaeus (1635-1710) werd in 1660 Hoogleeraar in de rechtsgeleerdheid te Utrecht. In 1673 te Leiden. Historiograaf. In zijn Veteris aevi analecta (Leiden, 1698-1710, 8°, 10 Dln; 's Gravenhage, 1738, 4°, 5 Dln.) komt o.a. het anonieme Chronicon Egmundanum voor, dat door hem abusievelijk aan Willelmus Procurator werd toegeschreven.
3) In Douza's uitgave van de Hollandtsche Riim-Kroniik vindt men, op een ongefolieerde bladzijde, het History-Lied Van Graaf Floris En Gerard van Velsen, dat, met eenige kleine textueele verschillen, ook voorkomt onder de Bylagen van Van Alkemade's Hollandse Jaar-Boeken. Dat bij Van Alkemade begint met de versregels:

Wie wil horen een nieu Liet,
Hoort toe, ick sal 't u singen,

terwijl het slot luidt:

Ick ben noch de selfde man,
Die Graef Floris sijn leven nam.

Het tweede gedichtje, dat bij Van Alkemade, onder de genoemde Bylagen, voorkomt is getiteld: Een ander Lied van Graaf Floris, en Gerard van Velsen en vangt aan met de versregels:

Wil yemant hooren een nieu Liet,
Die luystert wel, ick sal 't hem singhen.

en eindigt met:

Waer mede elck een is besmet
En 't ongeluck niet connen weeren.

In Middelnederlandsche Historieliederen toegelicht en verklaard door C.C. van de Graft. (Epe, 1904, blzz. 55-58.) en in Nederlandsche Geschiedzangen, naar tijdsorde gerangschikt en toegelicht door Dr. J. van Vloten (Amsterdam, 1852. Eerste Bundel, blzz. 14-18.) treft men een derde soortgelijk liedje aan, dat begint met den versregel:

Et viel in eenen tijt voerleden,

terwijl de slotregels luiden:

Hi sette twee suster kinderen
Neffens sijnre siden.

hier van geliefd gedient te zyn, geliefd daer van maer vry te disponeeren.
Ik hebbe de eere van my met de uyterste achting te noemen
WelEdele Geboore Heer
UEWelEdGeb^{s} onderdanige & ootmoedige Dienear

G. MEERMAN,
Pensionaris der Stad Rotterdam.

Rotterdam 16 Sept. 1754.

Origineel in het Huydecoper-archief.

II.

Wel Edele Gestrenge Heer

Toen my, voor weinig dagen, UWelEdGestr. zeer verpligtende Brief van 16 Sept. 1754, van Texel alhier werdt toegezonden, smertte het my, dat ik den zelven omtrent vyf weeken te laat ontvong: maar de inhoud deedt my zulks ras vergeeten, voor den welken ik my, van nu af aan, aan UWelEdGestr. ganschelyk verpligt houde en erkenne, te meer omdat ik dikwijls zeer ongelukkig geweest ben in het ontvangen van gunst- of vriendschapsblyken van deeze soort, zelfs als ik ze zocht ter plaatse daar ik

Het ‘Liedeken’, waarop Meerman doelt, bevat wellicht enkele varianten, die in het eerdergenoemde proefschrift van Mej. Van de Graft niet voorkomen. Men mag dus aannemen, dat het nooit gedrukt werd en het HS. ervan niet is teruggevonden.

wist dat ze te vinden waaren. Het welk krachtig medegeholpen heeft om my eenen lastigen arbeid te doen beginnen en uitvoeren, buiten alle correspondentie, met het geene ik zelf bezat. Hieruit is verder voorgesprooten, dat ik volkomen Meester van my zelven gebleeven zynde, eenen gansch anderen weg ben ingeslagen, dan onze nieuwe Historieschryvers gedaan hebben. Om UWelEd Gestr. daarvan eenig denkbeeld te geeven, als mede van myne manier van behandelinge, voeg ik hierby het geen ik noch onder handen had toen ik UWEdGestr. schryven ontvong. Want het gaat met het gansche werk, gelyk 't gegaan is met dit stuk: daat komt dagelyks wat by. Hier evenwel is de gansche twyffeling nieuw, anders zoude ik voor myn laatste vertrek van Texel noch veele boeken naargezien. of zelfs mede genomen hebben. UWEGestr. gelieve dit vertrouwen, dat ik in de zelve stelle, aan te neemen als een uitwerksel myner dankbaarheid. En mag ik het te rug krygen, verrykt met UWEG. consideratien, niets zal my aangenaamer zyn.

Om te komen tot den inhoud van UWEG. missive zo moet ik hier weder bekennen dat ik voor de zelve noit geweeten heb dat het oudste MS. van Stoke, 't welk Douza gehad heeft, thans berust onder den Heer Prof. Alberti te Leiden. Ik zeg het oudste dat Douza gehad heeft, omdat het voornaame MS. dat ik op de Auctie van Jacob Markus gekocht heb, my altyd ouder, en, na gedaan onderzoek, wel een halve eeuw ouder, is voorgekomen. En dewyl dat onderzoek ten grondslag heeft den naam van *Jan van Polanen*[1)] met zyne Jonkvrouwe en kinderen, en vervat is in myne laatste aantekening op Stoke, voeg ik dat stukje ook hierby. Dat van Douza was geschreeven in 1390, ik vertrouw getoond te hebben, dat het myne geschreeven is voor 1342. Dat ik het gansche werk van Stoke verdeeld hebbe in X Boeken, zal uit de bygaande Specimina licht te zien zyn. Wat nu het MS. zelf, welks spoor UWEG. my allereerst aanwyst, belangt, daar is niets, daar ik, in myn qualiteit als uitgeever en uitlegger van M. Stoke, meer naar kan verlangen. Zelfs zoude ik my aan dien Hooggeleerden en Letterkundigen Heere aanstonds by missive vervoegd hebben, indien de bescheidenheid my niet leerde dat zulks kwaalyk zoude gevoegd hebben, eer ik UWEG. beantwoord hadde. Maar

1) Men zie voor Jan van Polanen: de ‘Breeder Aantekeningen’ achter het Tiende Boek, in het Derde Deel (blzz. 451-459) van Huydecoper's Stoke-uitgave.

nu zal ik ook wachten tot ik UWEG. antwoord zal bekomen hebben. Want onderstellende dat UWEG. met den Heer Professor eenige gemeenschap heeft, en door het communiceeren van myne laatste aantekening, gelegenheid zoude konnen hebben om op dat chapitre te komen, zo zou dat voor my de gereedste weg zyn, zonder daarom na te laaten zyn HoogEerw. schriftelyk en in 't openbaar voor der zelver Mededeelzaamheid te bedanken. Is het anders, zo zal ik my, na UWEG. antwoord voegen, schoon ik my aan den Heer Professor doch niet kan adresseeren, zonder meldinge van den naam van UWEGestr.[1)].

Afschrift in het Huydecoper-archief.

III.

Wel Edele Gestrenge Heer.

De meenigvuldige besigheeden, dewelken my de zoo lang by een geweest zynde Vergadering van haer E.Gr.Mog. geprocureert heeft, hebbend my niet eerder toegelaten, om UEWelEdGestr. aengename Missive te kunnen beantwoorden. Ik betuyge vervolgens alvorens myne dankseggingе voor de goetheid, die UEWelEdGestr. hebd omme my een specimen van desselfs werk te communiceeren ende toetesenden, 't welk ik met veel vermaek hebbe doorgeleesen. UEWelEdGestr. vraegd daer omtrent myne geringe consideratien, en 't is ten uyterste flatteus voor my, dat UEWelEdGestr. zoo veel vertrouwen in myn persoon komt te stellen, en aen my zoo veel kunde toeschryft, omme daer over te kunnen jugeeren. Dit is wat veel gewaegd; echter sal ik van die permissie gebruyk maken, en dan ageeren niet als een complaisant Rechter, maer als een rigidus censor. En dan moet ik seggen, dat ik seer admireere en pryse de vlyt, die UEWelEdGestr. adhibeert in 't naspeuren van onse Vaderlandsche Oudheeden & geschiedenissen, mitsgaders UEWelEdGestr^{s} liefde voor de waerheid. Dog permitteere my teffens dat ik evenswel omtrent UEWelEdGestr^{s} observatien maeke twee remarques. De eerste is, dat sy vry wat wydloopig zyn, 't geen den Leeser afschrikt, en als 't regt uyt mag seggen, komt 't my voor, dat UEWelEdGestr.

1) Cetera desunt. Deze brief is, blijkens een aanteekening van Huydecoper, den 31sten October 1754 gedateerd. Het origineel heb ik niet kunnen vinden.

deselfde saken met de helfte der woorden en mogelyk nog minder haddet kunnen uytdrucken[1]. Dog de tweede en die vry wat essentieelder is, bestaet daerin, dat UEWelEdGestr. dikwils en selfs met reden den H^r van Loon[2] berispt, en accuseert van quade trouwe, dat hy de plaetsen van eenige Ouden en wel voornamelyk uytheemsche Schryvers in een verkeerde sin draeit, ja dat meer is, anders voortbrengd, als deselven wesentlyk geschreeven zyn. Als men dan nu verwagten soude, dat UEWelEdGestr. tot overtuyging van den leser de echte plaetsen, zoo als die in de oorspronkelyke of rechte uytgaven hunner werken gevonden worden, soudet produceeren, bedriegt men sig. Want alleenlyk meld UEWelEdGestr. dat geen boeken by sig hebbende zodanigen plaets sus of zoo vermeld vind in UEWelEd^s aentekeningen, ofte wel in een zodanige sin aengehaeld vind in de Vaderlandsche Historie[3]. Dit ben ik verpligt om UEWelEdGestr. te waerschuwen, dat onvergeefelyk is. Als men ymand wil critiseeren over 't aenhalen van een plaets, moet men die plaets selfs produceeren, niet op 't goed geloof van een derde, die zoo wel deselve qualyk konde begrypen als de H^r van Loon, nog ook op fundament van eenige aentekeningen of Adversaria, die dikwils met haest en sonder de vereyschte naeuwkeurigheid gemaekt worden; dog men moet zodanig een plaets produceeren uyt 't Boek selfs, en zoo men dat boek niet en heeft, moet men een goed en vertrouwd vriend vetsoeken, hy 't er accuraet uyt excerpeert, waer toe en de H^r Mieris en ik bereyd zyn, omme ten opsigte der boeken, die wy hebben, UEWelEdGestr. te hulpe te komen. Omtrent de plaets in de Annales Bertiniani[4] ad Annum 839. is 't waer, dat de allegatie van de H^r van Loon vitieus is: Dog 't is ook waer, dat UEWelEdGestr. aentekeningen vitieus zyn, alzoo 't woord *Dorestado* wel duydelyk in de Annal. Bertin.

1) Wijdloopigheid en langdradigheid waren inderdaad Huydecoper's zwakke zijden.
2) Huydecoper was den Delftschen geschiedschrijver Gerard van Loon (1683-1760) zeer kwalijk gezind, niet op de allerlaatste plaats om een verschil van meening over de vroegere leenroerigheid van Holland aan het Duitsche Rijk.
3) Bedoeld wordt natuurlijk de Vaderlandsche Historie van Jan Wagenaar.
4) Annales Bertiniani, opgenomen in Historiae Francorum Scriptores (Vijf Deelen, Parijs 1636-1649.) door André Duchesne. Opnieuw uitgegeven door G.H. Pertz in MG SS (Deel I, Hannover 1826.)

loc. cit. te vinden is. De plaets is deese Tom. III Script. Hist. Franc. du Chesne Pag. 196.

‘Comitatum Condorusto, inde per cursum Mosae usque in mare.
Ducatum Ribuariorum, Wormazfelda, Sperohgouwi.
Daer na volgd na opnoeming van verscheyde plaetsen tusschen beyde
Ducatum Fresiae usque Mosam,
Comitatum Hamarlant.
Comitatum Batavorum
Comitatum Testrabenticum.
Dorestado.
Alteram partem Burgundiae &c.

Wyders achte 't allesints noodsakelyk, dat UEWelEdGestr. alle de essentieele stucken in 't Charterboek van de H^{r} Mieris voorkomende naspeurt, en daer uyt bybrengt. al 't geen tot opheldering van Stoke soude kunnen dienen, ende 't soude ten uyterste jammer zyn, dat daer de schryver der Vaderl. Hist. sig by geen mogelykheid van die subsidia heeft kunnen bedienen, UEWelEdGestr. die nu hebbende deselven geheel en al uyt 't oog verloor.

De H^{r} Alberti heeft my gesegd, dat 't bewuste MS. van Stoke tot UEWelEd dienste was, sulx UEWelEdGestr. maer sig by missive aen sijn HoogGeb. kunt adresseeren[1]; doch sijn HGel. vereyscht met veel reden, dat UEHGel. daer van alsdan een quitantie passeert. De H^{r} Mieris sal ook aen UEWelEdGestr. alle subsidia geeven en onder anderen de Chronyk van Melis Stoke in onrym, zoo ras UEWelEdGestr. daerom versoekt. Hier neevens gaet nu dit geringe MS .waer in UEWelEdGestr. ter plaetse daer een vouwtje gelegd is, sult vinden de leevensbeschryvingen der eerste Graven, mitsg. 't veersje op de dood van Graef Floris 't welk na gebruyk te rugge versoeke. Ietwes anders van UEWelEdGestr. ordres zynde kund vry disponeeren van die geene, die de eere heeft sig met alle hoogachting te noemen,

WelEdeleGestrenge Heer,
UE WelEdGestr. onderdanige en ootmoedige Dienaer

G. MEERMAN

Met haest. Rotterdam 6 Dec. 1754.

1) Aanteekening van Huydecoper in margine: ‘is geschied 16 Dec.’

P.S. Daer zyn in Amsterdam lieden genoeg, die de beste Historische boeken, tot UEWelEdGestr. oogmerk dienende, als du Chesne, Martene et Durand[1] &c. hebben. Als onder anderen de H[r] advocaet Sweerts[2], die een seer beleefd en officieus Heer is, en aen UEWelEdGestr. 't gebruyk derselver niet sal weygeren.

Origineel in het Huydecoper-archief.

IV.

Aan den Hr. G. Meerman, Pensionaris van Rotterdam

Wel Edele Gestrenge Heer.

Den 14 deezer ontving ik UWelEdGestr. missive van den 6 dienende tot geleide van het MS. waarvan UWEG. my 't gebruik gunstig toestaat; en van myne twee aantekeningen op Stoke te rug. Dank hebbe UWEG. voor het Boek, schoon er buiten de *Forma Breviculorum* niet veel in is, dat my tot myn werk zal konnen dienen. Den zogenoemden Heraud, die veel verschilt van eenen Melis Stoke in onrym, heb ik hier reeds den 21 Nov. van den Heer Mieris ontvangen. Aan den Heer Professor heb ik den 16 deezer geschreeven, maar wacht noch antwoord[3]. Ondertusschen heb ik niet langer willen uitstellen

1) Bedoeld kan zijn: Thesaurus anecdotorum novus door E. Martène en U. Durand (Vijf Deelen, Parijs 1717), of: Veterum scriptorum et monumentorum amplissima collectio door E. Martène en U. Durand (Negen Deelen, Parijs 1724-1733.)
2) Vermoedelijk Philips Zweers (1704-1774), dichter en tooneel-schrijver. Van 1730 tot aan zijn dood was hij notaris te Amsterdam.
3) Op 19 December 1754 schreef Prof. J. Alberti aan Huydecoper o.m.: ‘Dewyl my niets aangenaamer is dan naer vermoogen dienst te doen ter bevorderinge van nutte weetenschappen, en ik daarom niets weigere aan de zulke die rechtschaape kenners zyn, en 't gemeen door hunne loflyke onderneemingen zoeken te verpligten; was ik wel haast gereedt om UWEdG. begeerte, op 't ontfangen van Haaren heuschen brief, te voldoen: te meer, omdat ik hier door gelegenheit kreeg, om myne bezondere hoogachting aan UWEdG. te betuigen, die thans met recht ('t zy zonder vleizucht gezegt) als de eerste in onze Nederduitsche taalkunde enz. geëerbiedigt wordt. Ik zende UWEdG. dan dit myn MS. van Melis Stoke, om het op UWEdG. gemak te gebruiken, verzoekende alleenlyk (wegens de onzekerheit der menschelyke zaaken) een blyk, dat UWEdG. het zelve ontfangen hebbe.’ (Origineel in het Huydecoper-archief.)

UWEG. kennis te geeven van den gemelden ontvang, en provisioneel myne dankbaarheid te betuigen. En mogelyk waar 't eer geschied, zo ik my niet wat belemmerd gevonden had door de Remarques die UWEG. geliefd heeft te maaken als een *rigidus censor;* en dus verschillende van den geenen, van wien Horatius zeide:

cum scriptis animum sumet censoris honesti.

dat is, die niets bestrafte dan 't geen inderdaad bestraffelyk was en zich niet ophieldt met vitteryen die geen nut doen. UWEG. bestrafte my zonder eenige bepaalinge, alsof ik, om myne beschuldigingen tegen van Loon goed te maaken, den Leezer om de tuin leide door hem vruchteloos te laaten zoeken en wachten naar de eigen woorden der oude Schryveren die hy by my meende te vinden: omdat ik *alleenlyk* melde, enz. En UWEG. vindt zich verpligt my te waarschouwen dat zulks *onvergeeflyk* is. Met recht konde ik deeze waarschouwing te rugge kaatsen. Om te toonen, dat onder die .... in de aanhaalingen by van Loon, veeltyds bedrog schuilt, beroep ik my allereerst op zulk een verminkte citatie uit Jo. a Leidis[1)]; en laat 'er onmiddelyk op volgen de eigen woorden van Jo. a Leidis, die van Loon verzweegen hadt. Zie daar, myn Heer, een onstrafbaar bewys van myne onschuld in deezen, waarom dan ook de beschuldiging niet zeer aangenaam heeft konnen zyn. Maar ik doe zulks niet ten opzigte van de Annal. Bertin. 't Is waar, maar eer ik zegge, wat ik van de woorden, by van Loon

1) Johannes Gerbrandi a Leydis, Karmelieter-monnik te Haarlem, overl. 1504. Hij schreef de volgende werken: Chronicon Comitum Hollandiae et Episcoporum Ultraiectensium (uitgegeven door Fr. Sweertius in Rerum Belgicarum annales (Frankfort, 1620), blzz. 1-349; Opusculum de Gestis Regalium Abbatum Monasterii Sancti Athalberti Ordinis Sancti Benedicti in Egmonda (uitgegeven door Ant. Matthaeus, onder den titel: Chronicon Egmundanum seu Annales Regalium abbatum Egmundensium (Leiden, 1692) en Historie van 't Leven ende Feyten der Edele ende Hoochgeboorne Heeren van Brederode in Hollant (uitgegeven door Ant. Matthaeus in Veteris Aevi Analecta (Leiden, 1698. Deel I, blzz. 587-740 en 's Gravenhage, 1738, Deel II, blzz. 275-427.))

p. 73.[1] kwaalyk aangehaald, denke, laat ik vooraf gaan dat ik 'er slechts *gissender wyze* van spreeke *alzo verre van myne Boeken ben*. Wie, die dit geleezen heeft, kan evenwel by my wachten de woorden uit een boek, dat hy weet, dat ik niet by der hand heb? of klaagen dat hy, die niet vindende, zich *bedroogen* vindt? Om dit gebrek te vervullen, neem ik myn toevlucht tot de Vaderl. Hist. en vind daar gelukkiglyk myne gissing bevestigd tot eene waarheid. Ik acht mij dan in dit gedeelte myner behandelinge gansch onberispelyk, en zelfs gehandeld te hebben volgends de strengste regelen der ars critica, die niet verbiedt, ons den arbeid van anderen ten nutte te maaken, mids wy de zelven met naame noemen: en dat doe ik altyd. Maar Schryvers, die men noit geleezen heeft, aan te haalen alsof men ze geleezen hadt, met verberging van den geenen by wien men 't gevonden heeft, is onvergeeflyk. maar dat doe ik noit. Daar ik nu, in dit alles alleen de waarheid gezocht, gevonden en ontdekt hebbe, zie ik niet, waarin ik vergeevinge noodig zou hebben. Enz.

Verder bekent UWEG. dat het *waar is, dat de allegatie van den Hr. van Loon vitieus is*. Doch voegt 'er by dat het *ook waar is, dat myn aantekeningen vitieus zyn, alzo 't woord* Dorestado *wel duidelyk in de Ann. Bert. l.c. te vinden is*. Maar die *allegatie* is notoir *valsch,* zyn dan myne *aantekeningen ook valsch*? Ik verstaa hier, ten zachtsten, onder 't woord *aantekeningen,* de Uittreksels uit de Ann. Bert. door my voor veele jaaren gemaakt; want daarin wordt het woord Dorestado niet gevonden. Maar hoe weet UWEG. zulks? omdat ik het zelf gezeid heb. Maar hoe? heb ik daaruit geargumenteerd, dat dat woord door van Loon kwaalyk aangehaald was? Verre van daar. want ik toon zelve uit de Vaderl. Hist. dat *Duurstede* daar geplaatst is onder het Ryks aandeel van Lotharis[2]. Met een woord, ik vind my verpligt,

1) Vermoedelijk heeft Huydecoper zich hier in het nummer van de pagina vergist, tenzij hij later, voor zijn werk ter perse ging, de door hem, uit het boek van Van Loon (Beschryving der Aloude Regeeringswyze van Holland (5 Dln. Leiden, 1744-1750), blz. 73), geciteerde woorden heeft laten vervallen. Zie verder: Breeder Aantekeningen achter het Eerste Boek (1e Dl. blzz. 173-204) van Huydecoper's Stoke-uitgave.

2) Een strijdvraag in Huydecoper's dagen. Prof. N.G. van Kampen (1776-1839) kwam er veel later nog op terug en schreef o.m.: 'Hij (Huydecoper) beweerde, tegen alle reden en waarschijnlijkheid aan, dat Dorestadium bij de oude Kronijkschrijvers gemeld, niet Wijk te Duurstede, maar Dorestad bij Hamburg aan de Elve was.' (Beknopte Geschiedenis der Letteren en Wetenschappen in de Nederlanden, van de vroegste tijden af, tot op het begin der Negentiende eeuw. Door N.G. van Kampen. ('s-Gravenhage, 1822). Tweede Deel, blz. 197.)

UWEG. te waarschouwen, dat dit loutere vittery is. Al zulke particuliere aantekeningen, die men, in Re Literaria, alleen voor zich zelven maakt; zyn volstrektelyk buiten 't bereik van alle vreemde critiques; maar niet het kwaade gebruik, dat men 'er somtyds van gemaakt heeft: doch ik niet gemaakt heb. UWEG. heeft de goedheid van my de woorden van de Ann. Bert. toe te zenden; zekerlyk, opdat ik 'er gebruik van zou konnen maaken. Dat Uittreksel is dan gekomen onder 't bereik van myne critique; en dan moet ik zeggen, dat ik 'er geen gebruik van durf maaken, omdat ik 'er, met betrekkinge tot myn beredeneerde, twee gebreken in vinde. Voor eerst verbergt UWEG. ook de woorden *Regnum Saxoniae,* die ik getoond heb noodig te zyn tot nader verstand van 't naastvolgende *Ducatus Fresiae*. Ten anderen, vind ik 'er niet wat den eenen of den anderen Broeder toebedeeld was en dit is nochtans de as daar het verschil op draait; en 't geen ik duidelyk in de Vaderl. Hist. gevonden heb. Enz.

Laaten, bid ik, UWEG. Remarques en deeze myne verantwoording voorby gaan als een praatje onder vier oogen, want het sop is de kool niet waardig; en niemand zou 'er smaak in vinden. Ik hebbe alleenlyk willen toonen, dat ik in staat zou zyn het geen ik geschreeven heb te verdeedigen; en noch niet ganschelyk vergeeten ben de Regulae artis criticae, waarin my sedert 40 jaaren geoeffend heb. De vriendschap is my meer waardig dan gelyk te hebben in een nutteloos verschil. Ik recommandeer my in die van UWEG. die verzekerd kan zyn, dat ik met alle hoogachtinge ben

WelEdele Gestrenge Heer
UWEG onderdaanige en ootmoedige dienaar

B. HUYDECOPER
Schepen der Stad Amsterdam.

Amst. den 21 Dec. 1754[1)].

Afschrift in het Huydecoper-archief.

1) Het origineel heb ik niet kunnen vinden.

V.

WelEdeleGestrenge Heer.

'T neevensgaende conspectus deeser dagen hebbende doen drucken om aen de Liefhebbers en goede vrienden te offereeren, neeme de vryheid UEWEG. dit gering stuckje toetesenden[1]. 'T is de gantsche weereld bekend, hoe UEWEG. al wat de outheeden van ons land specteert, in de uyterste volmaektheid kundig zyt, en selfs met geen geringe moeite gecolligeert hebd de eerstelingen van onse druckkonst. Mogte ik dan van UEWEG. vriendelyke hand verwagten, 't geen UEWEG. tot illustratie of verbetering van myn werk soudet kunnen suppediteeren, ik soude UEWEG. sensibele obligatie hebben, en 't met de uyterste dank-baerheid trachten te erkennen. Ik recommandeere my vervolgens op 't allersinceerste in UEWEG. vriendelyk aendenken, terwyl ik met veel hoogachtinge blyve,

WelEdeleGestrenge Heer
UEWEG. onderdanige en ootmoedige Dienaer

G. MEERMAN.

Rotterdam 21 Apr. 1761.

Origineel in het Huydecoper-archief.

VI.

WelEdeleGestr. Heer.

Volgens belofte hebbe de eere UEWEG. toetesenden de neevensgaende Dissert. van Lambacher[2], waerdig niet alleen, dat UEWEG. deselve met attentie doorleest, maer ook dat UEWEG.

1) Conspectus originum typographicarum proxime in lucem edendarum in usum amicorum typis descriptus (1761).
2) Philipp Lambacher, geb. omstr. 1700, overl. te Weenen 10 November 1774. Hij werd in 1733 Stadsbibliothecaris van Weenen. In I758 verscheen zijn Dissertatio histor.-juridica de Imper. Alberti I. expeditione in Hollandiam suscepta anno 1300 ad tuenda jura imperii adversus Joannem de Avennis comitem Hannoviae (40, Regensburg 1758).

de materie by hem getracteert, mitsg. syn sustenue rypelyk ondersoekt. De quaestie werd selfs door de Duytschers in controversie getrocken, en 't is bekend, dat de Oostenrykers (uti Lambacher) niet neutrael zyn in sulk soort van controversien, dog altoos schryven ten faveure van 't Roomsche Ryk. Onsen autheur heeft ook hier en daer, by ex. § 37 seq. assumtien, die ik hem zoo ligt niet soude toestaen. En ik verbeelde my dat Jan van Avesnes[1], al was 't dat hy ten onregte 't Graefschap geadieert heeft, sig daer in met behulp van syne vrienden gemaintineert heeft sonder een instrumentum compositionis: alzoo men van zoo een instrument nec vola nec vestigium vind. Wenschelyk was 't dat UEWEG. deese Diss. en den oude Poëet Ottocarus ab Horneck[2] al vroeger geleesen hadde. Dog die stoffe meriteert wel een afsonderlyk aenhangsel. En ik zal gecharmeert zyn, daeromtrent by occatie UEWEG. gedachten te verneemen, terwyl ik intusschen met veel hoogachting blyve,

WelEdeleGestr. Heer
UEWEG. Onderdanige en Gehoorsame dienaer

G. MEERMAN.

Rotterdam 16 Nov. 1762.
De H^{r} Bailliu Huydekoper.

Origineel in het Huydecoper-archief.

VII.

Wel Edele Gestrenge Heer

Met reden moet UWelEdGestr. verwonderd zyn over myn langduurig stilzwygen, na dat ik de eere genooten had van UWelEdGestr. zo onverwacht, als op eene gansch verpligtende

1) Jan van Avesnes, geb. tusschen 1247 en 1249, overl. 1304 te Valenciennes. Graaf van Henegouwen; in 1299, als Jan II, graaf van Holland en Zeeland.
2) Ottokar, alias Von Horneck, geb. in Oostenrijk omstr. het midden van de dertiende eeuw, overl. na 1309. Schrijver van een rijmkroniek, welke tot 1309 loopt en in 1745 door Hieronymus Pez (1685-1762) werd uitgegeven. De laatste uitgave werd verzorgd door J. Seemüller in M G Dt. Chron. V$^{I, II}$. (Hannover 1890, 1893.)

wyze, ten mynen huize te mogen zien, en vervolgends het Werkje van den Heer Lambacher, door handen van den Heer Professor Burman[1] te ontvangen. Grootelyks erken ik my voor 't een en 't ander verpligt, en wenschte in staat te zyn zulks metterdaad te konnen beantwoorden; veel liever, dan my noch genoodzaakt te vinden om verschooninge myner traagheid te verzoeken. Eenigen tyd met den voet in het kussen gezeten hebbende, dwong my de toeneemende koude my te posteeren voor eenen warmen haard, doch zo duister, dat ik 'er by daag, noch leezen noch schryven kan, zonder myn gezigt te vermoeien. Waarby kwam, in de laatste uuren des ouden jaars, het smertelyk verlies van eene Broeders Dochter[2], het welk de Familie, en, zo ik vertrouwe, allen die haar gekend hebben, zeer, maar haaren Man en vier kinderen aller gevoeligst, getroffen heeft. God bewaare UWelEdGestr. en allen die den zelven lief zyn, in eene langduurige gezondheid!

Belangende de Verhandeling van Lambacher; ik beken dat my leed is, dat ik de zelve niet eerder gezien hebbe; doch daar is minder aan gelegen dan ik my eerst verbeeldde. Want ik vertrouw dat zyne twee positiven, waarvan alles afhangt, naamelyk, dat Holland, ten tyde van Graaf Jan II, een Leen des Ryks, en Zeeland bewester Schelde een Leen van Vlaanderen, zoude geweest zyn, die hy nergens bewyst, op verscheiden plaatsen myner Aantekeningen over Melis Stoke, voorlang gedrukt, genoeg verydeld zyn: het welk ik lichtelyk kon doen zonder hem te kennen, omdat hy zyn meeste bewyzen ontleent, of uit den Vlaamschen Meyerus[3], dien bitteren vyand van Avennes, of uit onze Nederlandsche Schryvers, welker lichtgeloovigheid my dikwils onbegrypelyk

1) Pieter Burman of Petrus Burmannus Secundus (1713-1778), Hoogleeraar te Franeker (1735) en te Amsterdam (1742). Historicus, latinist, graecus, dichter en redenaar.
2) Adriana Huydecoper, geb. 7 November 1726, overl. 31 December 1762. Zij was een dochter van Adriaan Huydecoper en Sara Maria van Asch van Wijck en huwde den 15en April 1749 met Mr Johan Ortt, Heer van Nijenrode en Breukelen.
3) Jacob de Meijer (Meijerus), geb. 16 Januari 1491 te Vletteren, overl. 5 Februari 1551 te Brugge. De uitgave van Commentarii Sive Annales rerum Flandricarum libri septendecim, Autore Jacobo Meyero Baliolano. (Antwerpen, 1561) werd door zijn neef, Anthoni Meijerus, verzorgd. Zie verder: Biographie de Jacques de Meyere in Rerum Flandricarum (Brugge, 1842).

is voorgekomen, 't Is waar, dat ik den Hoogd. Dichter, O. ab Horneck, noit gezien heb. Maar uit de bygebragte stukken van die Kronyk, is my gebleeken, dat Lambacher meer uit hem bewyst dan hy gezeid heeft: en zich niet ontziet de snoodste lasteringen tegen Avennes uit dien Oostenrykschen Schryver over te neemen, als waaren het ten vollen beweezene waarheden. Hy beschuldigt Avennes van drie Moorden, twee gepleegd aan Heer Wolfaard[1] en aan Graaf Jan I[2]; de derde voorgenomen tegen Keizer Aelbrecht[3]. De twee eersten op 't gezag van Meyerus, dien ik daar over, te zyner plaatse, bestraft heb. De derde uit Horneck, die het beuzelachtig genoeg verhaalt, om 'er mee te spotten, en met eene simpele ontkenning wederleid kan worden. Wie heeft dit oit getuigd buiten dien eenen Rymelaar? wie heeft 'er oit de minste melding van gemaakt? Zou Meyerus zulks verzweegen hebben, zo hy 'er oit iets van gehoord hadt? Dat Lambacher dit nu voor eene zekere waarheid uitvent, riekt een weinig naar dwaasheid, vooral in hem, die blyken geeft dat hy onzen Melis Stoke geleezen heeft, uit wien omstandig blykt, dat Avennes van niets afkeeriger geweest is, dan van bloed te vergieten, zelfs van de zulken die den dood verdiend hadden, en welker sommigen dien ook geleeden hebben, wanneer zy vielen in de handen van Jan zonder Genade[4], hartelyker dan zyn Vader. Onder-

1) Wolfert van Borselen, Heer van Veere en Sandenburgh, geb. omstr. 1250. Hij was de zeer onpopulaire raadsman van Jan I, graaf van Holland. Op 1 Augustus 1299 werd hij te Delft vermoord.
2) Jan I, graaf van Holland en Zeeland, Heer van Friesland, geb. waarschijnlijk in 1284, overl. in 1299. Zoon van Floris V. Hij was gehuwd met Elisabeth, dochter van den Engelschen koning Eduard I.
3) Albrecht I, koning van Duitschland (1298-1308), hertog van Oostenrijk, geb. omstr. 1250. Oudste zoon van Rudolf I van Habsburg. In 1299 overwoog hij een aanval op Holland en Zeeland, maar toen, een jaar later, Jan II met een machtige vloot de Waal opvoer, trok hij zich terug. Den 1sten Mei 1308 werd hij door zijn neef, Johann Parricida, vermoord.
4) Jan zonder Genade, bijnaam van Jan van Oostervant, den zoon van Jan II van Holland. Aan de Vaderlandsche Historie van Wagenaar (Derde Deel, blzz. 146-147), ontleen ik de volgende passage: ‘De Graaf, wel voorziende, dat de Zeeuwen den Keizer byspringen zouden, hadt, voor zyn vertrek uit Holland zynen zoon Jan Graave van Oostervant en Witte van Haamstede, die in Zierikzee gebleeven waren, bevolen, dat zy den Zeeuwen niet moesten beletten scheep te gaan; doch zodra dezelven vertrokken waren, hunne Sloten aantasten, en hunne Landen plat branden. Dit bevel was uitgevoerd. Oostervant en Haamstede hadden zig, in 's Graaven afzyn, gantsch Schouwen, Walcheren en Zuidbeveland onderworpen, en 's Graaven vyanden, daarenboven, uit Bergen op Zoom, verdreeven. De gevangen werden, door Oostervant, streng gehandeld: waarom men hem, sedert, hier te Lande, Jan zonder genade noemde.’

_____
Leopold III, overl. 15 November 1136. Geh. met Agnes, dochter van Keizer Hendrik IV.
_____|_____
Heinrich II. Iasomirgott, geb. omstr. 1112, overl. 13 Januari 1177. Hertog van Oostenrijk 1156. Geh. met (1) Gertrud, dochter van Keizer Lothar en met (2) Theodora, nicht van Keizer Manuel van Byzantium.
_____|_____
(2)
Leopold V, geb. omstr. 1157, overl. 31 December 1194. Hertog van Oostenrijk 1177, van Stiermarken 1192. Geh. met Helene, dochter van Koning Geisa II van Hongarije.
_____|_____
Friedrich I overl. 16 April 1199. Hertog van Oostenrijk 1195.
Leopold VI overl. 28 Juli 1230. Hertog van Stiermarken 1195, van Oostenrijk 1199. Geh. met Theodora, kleindochter van Keizer Isaak II. van Byzantium.

tusschen schynt men uit dien Ottocarus te konnen gissen, hoe valschelyk die mislukte togt van Aelbrecht om Holland te winnen, door des zelfs Hovelingen en Vrienden bewimpeld en verdraaid is, toen zy weder t'huis waaren gekomen .&c. Zie hier eenige blyken van de oplettendheid en 't oordeel van Lambacher. § XI schryft hy: *Sub Leopoldo Virtuoso ejusque filiis Friderico Catholico et* Leopoldo Glorioso *constat quidem jus Haereditarium in Austria jam jam obtinuisse vi privilegii Fridericiani, quod Henricus Iasomirgott,* Leopoldi Gloriosi pater, *primus Dux*

Zie: Die Markgrafen der Ostmark und Herzoge von Oesterreich aus babenbergischem Geschlecht. - Stammtafeln zur Geschichte der Deutschen Staaten door Dr W.K. Prinz von Isenburg (Berlijn, 1936), Tafel. 15.

Austriae, obtinuit an. 1156[1]. Hoe komen daar die woorden, *Leopoldi Gloriosi pater,* te pas? Was *H. Iasomirgott* de *Vader* van *L. Gloriosus,* die gelyk hy in den zelfden adem gezeid hadt, de *Zoon* was van *L. Virtuosus*?[2]

§. XVII. p. 48. verzekert hy (*constat,* zegt hy) dat Florens V in 1276 maar 20 jaar oud was, en geen kinderen hadt. en §. XXVII. p. 73 vertelt hy, dat Florens V getrouwd is in 1270. NB. toen hy 14 jaar oud zou geweest zyn.

S. XXIV. p. 66, 67. zegt hy dat Aelbrecht, ten betooge dat Holland, na de dood van Jan I, aan het Ryk vervallen was, *non provocavit ad jus quoddam, quod sibi videri possit suggestum* [door Renesse enz.] *sed ad notorietatem &c*[3]. Welke notorieteit hy §. XXVIII. p. 74. daaruit bewyst, dat Holland *per obitum Joannis I absque liberis, ex usu illo antiquo Germanico ad Imperium devolutus esset*[4].

S. XXV. p. 68. spreekende van Zeeland als een Vlaamsch leen, haalt hy uit Meyerus f. 98 a. deeze woorden aan. *Quia Hollandia beneficium erat comitum Flandriae, juxta leges et consuetudines ejus provinciae, quoties absque sobole moriebatur beneficiarius, devolvebatur ditio ad superiorem*[5]. Hier verstondt de goede man niets. By Meyerus staat niet *Hollandia* maar *Zelandia:* en de woorden *ejus provinciae,* die daar niet anders betekenen konnen dan *Zeeland,* past hy toe op *Vlaandren*. En in zes regels, die hy 'er uit het zyne byvoegt, zegt hy niets dat goed is. Want behalve dat hy *Meyerum* noemt *Batavum,* zo bestraft, 'en beschuldigt hy hem, schoon zyn eenigen getuigen in deezen, van onkunde, en zulks zonder reden; neemende alleen over, dat geene waarin Meyerus bestraffing verdiende.

Dit nu ter loops. Ik blyve van ganscher harten met alle hoogachtinge
Wel Ed. Gestr. Heer
UWelEdGestr. onderdanige en gehoorzaame Dienaar

B. HUYDECOPER

Amsterd[m] 24 Jan. 1763[6].

Origineel in het Museum Meermanno-Westreenianum (S. 113, Portef. 10)

1) Zie Lambacheriana. Derde Deel van Huydecoper's Stoke-uitgave, blz. 486.
2) Door de nevenstaande genealogie wordt de quaestie opgelost.
3) Zie: Lambacheriana, blz. 517.
4) Idem, blz. 518.
5) Idem, blz. 505.
6) Afschrift en een onvoltooid concept in het Huydecoper-archief.

VIII.

WelEdeleGestrenge Heer,

In langen tyd geen nouvelles van UEWEG. gehoord hebbende, neeme de vryheid van UEWEG. selfs te verneemen, wanneer 't publiq 't geluk sal hebben om UEWEG nieuwe en doorwrochte editie van Melis Stoke te sien: waer na yder een rykhalst, en ik kryge telkens vraeg daer na van den H[r] Baron van Senckenberg[1)], sonder dat ik weete wat daer op te antwoorden. Myn werk[2)] sal hoope ik over een maand of vier 't ligt kunnen sien; dog de registers kosten my veel moeite. Als UEWEG. de Dissertatie van Lambacher sult hebben gebruykt, versoeke die by occasie te rugge, alzoo deselve aen een ander beloofd hebbe ter leen. En blyve wyders met veel achting,

WelEdeleGestrenge Heer,
UEWEG. onderdanige en Dienstwillige Dienaer

G. MEERMAN

Rotterdam
10. April 1764.

Origineel in het Huydecoper-archief.

IX.

WelEdele Gestrenge Heer

UWelEdGestr. zeer geeerde van 10 deezer is my op zyn tyd geworden; en verneeme met blydschap, dat wy ons vleien mogen UWelEdGestr. voortreffelyk Werk noch deezen Zomer in het licht te zullen zien. Wat Melis Stoke belangt, die sukkelt als noch, doch hoope voor of met einde deezes jaars van hem verlost te worden. Ondertusschen moet ik UWelEd. Gestr. nederig excuse vraagen, dat ik de Dissertatie van Lambacher zo

1) Heinrich Christian Senckenberg, geb. 19 October 1704 te Frankfort, overl. 30 Mei 1768 te Weenen. 1729 advocaat te Frankfort. 1751 Reichsfreiherr. Schreef talrijke werken over de Duitsche geschiedenis en het Duitsche recht.
2) Bedoeld zal zijn: Origines typographicae (1765).

lang onder my gehouden heb. Nadat ik de zelve door UWelEdGestr. verpligtende mededeelzaamheid, in het laatst van 1762, ontvangen had, raakte ik buiten staat om 'er het noodige gebruik van te maaken; het welk geduurd heeft tot in het voorjaar. Maar ziende dat my daartoe veele Boeken, zo die ik op Texel gelaaten had, als anderen, en inzonderheid de Rymkronyk van Horneckins, noodzaakelyk waaren, heb ik deeze laatste uit Duitschland ontboden en traaglyk bekomen, en ondertusschen gezocht naar eene bekwaame zolder, om myn Texelsche Bibliotheek te konnen plaatsen, die nu hier wel voor weinig weeken gearriveerd, maar noch niet in orden geschikt is. Ik wenschte dat ik het een jaar of vier vroeger gedaan had, maar de hoop van noch eens een Texelsch reisje te zullen konnen doen, heeft my zulks zo lang doen uitstellen, ziende daarvan nu geheel af.

Ik konde andere en gewigtiger redenen allegeeren, die my sedert twee jaaren dikwils genoodzaakt hebben myn Werk aan een zyde te leggen. De zelven zullen waarschynlyk den eenen of anderen tyd mede tot kennisse van UWelEdGestr. komen. Maar alle vruchten hebben tyd noodig om te rypen. Ondertusschen wacht ik de uuren die my overschieten te besteeden, om zo ras mogelyk van M. Stoke af te komen: en verzoeke ten dien einde, Lambacher, noch eenige weinige dagen by my te mogen houden, om voor 't laatst, het geen ik tegen hem ontworpen heb, noch eens tegen zyn eigen woorden te confronteeren.

Inmiddels blyve met alle achtinge.

WelEdele Gestrenge Heer

UWelEdGestr. onderdaanige en Dienstwillige Dienaar

B. HUYDECOPER

Amsterdam, den 14 April 1764.

Origineel in het Museum Meermanno-Westreenianum. (S. 113 Portef. 10).

X.

Wel Edele Gestrenge Heer

Eindelyk bekomt UWEG weder te rugge het Werkje van den Heer Lambacher, voor welks gebruik ik UWEG myne oprechte dankbaarheid betuige, met nederig verzoek, dat UWEG my ge-

lieve te verschoonen, dat ik het zelve zolang onder my gehouden heb. Wat dien Schryver belangt, ik heb hem bevonden te zyn niets minder dan exact; zo in 't verzenden zyner Leezeren naar verkeerde plaatsen, als in het noemen van verkeerde naamen: om nu niet te spreeken van verminkingen en verdraayingen van de woorden van anderen. Lang heb ik gezocht naar de Oostenryksche Rymkronyk van Ottocarus ab Horneck, uit wien Lambacher zyn verhaal wegens Koning Aelbrecht en Graaf Jan van Avennes, voor het grootste gedeelte, ontleend heeft; en de zelve hier niet vindende, heb ik ze uit Duitschland ontbooden, en, na verloop van eenige maanden, gekreegen. Dees Ottacker is, met twee woorden, gelyk zyn Uitgeever, Hier. Pez, reeds aangemerkt heeft, een Fabelschryver, en Lasteraar van vreemde Vorsten en Heeren. Ook heeft de een en de ander niets voortgebragt, dat my aanleiding kon geeven; om eenige verandering te maaken in het geene ik, wegens die Historie van 't jaar 1300, voorlang gezeid heb. Integendeel, eene simpele vergelyking van 't eenvoudige verhaal van Melis Stoke tegen dat des Oostenrykers, heeft my ten vollen overtuigd van de oprechtheid des eenen en verkeerdheid des anderen. Dit zal een goed gedeelte myner Voorrede beslaan.

Voor weinig dagen bezocht my de Hr. Adr. Kluyt, nu Rector te Alkmaar. Onder anderen viel ons onderhoud op onzen oudsten Kronykschryver, dien ik altyt *Meerhout*[1] genoemd heb. Ik vond hem juist van de zelfde gedachten te zyn[2], als UWEG was, toen ik de eere had UWEG ten mynen huize te zien: naamelyk, dat een jonger *Meerhout,* in Noordholland, bezitter

1) Pieter Vekeman Meerhout, Rector van de Latijnsche School te Alkmaar, in 1582 te Amsterdam. Hij bezat verschillende MSS. uit de Abdij van Egmond. Men hield hem aanvankelijk voor den auteur van het Chronicon Egmundanum, een onjuistheid, waarop Kluit, in diens Historia Critica (Middelburg, 1777), 1e Stuk, 1e Deel, de aandacht gevestigd heeft.

2) In een brief van 26 November 1765, aan Huydecoper, komt Kluit er nog eens op terug en schrijft dan o.m.: '.. op het onderwerp van P. Meerhout myne papieren eens naziende vinde ik enen brief, waar in ik meene, dat alles bevat is, 't welk ik van Meerhout nader zoude kunnen schryven. Ik hebbe de eer ued. denzelven toetezenden, en twyfele niet, of de Schryver deszelfs, des door my verzocht wordende, zal het geen geheim willen laten om bekend te zyn, zoo ued. enigzins gebruik van den zelven wilde maken.' En in een P.S.: 'By gelegenheid zoude ik wel wenschen deze inliggende te rug te ontvangen.' (Origineel in het Huydecoper-archief). N.B. De 'inliggende' brief, waarin het standpunt t.a.v. de Meerhout-quaestie met de opvatting van Meerman daaromtrent overeenkomt, bevindt zich in het Huydecoper-archief. De handteekening is (door Kluit?) opzettelijk onleesbaar gemaakt.

zoude geweest zyn van 't MS van Ant. Matthaeus, waarin die naam gevonden is. Ik heb dan, 't geen Matth. deswegen aangetekend heeft, op nieuws met naauwkeurigheid onderzocht, en ben ten vollen in myne gedachten bevestigd geworden. Zo het volgende UWEG ook konde overtuigen, 't zou my ten uitersten aangenaam zyn. Ten dien einde staat te bezien, en wel te onderscheiden, wat Matthaeus zegt, en wat hy uit zyn MS. gecopieerd heeft. En dit laatste verstondt hy zelf niet, gelyk hem, trouwens, wel eens meer gebeurd is. Nevens de laatste woorden der Kronyk vondt hy deeze kanttekening: *Huc usque se extendit Chronicon MS membranaceum Meerhoutani, indidemque major et melior pars istorum de verbo ad verbum imo syllabatim transcripta*[1]. Benevens een tweede: *Praesens iste codex fuit Nicolai Episc. Harlemensis, et deinde Guillelmi Hedae VII viri*[2]. Deeze laatste aantekening is, waarschynlyk, van dien Heda zelf, dien ik houde geweest te zyn den natuurlyken zoon van den Historieschryver W. Heda[3], die ook geweest is de Oom van Bisschop Niklaas van Nieuwland:[4] &c. Maar de eerste aantekening is allerzekerst van die hand, die dat MS gecopieerd heeft, *transcripsit,* uit een ouder MS, het welk die laater Uitschryver duidelyk noemt CHRONICON MEERHOUTANI[5]. Gissingen te maaken omtrent de

1) Zie: Dedicatio - Veteris Aevi Analecta (1738) door Ant. Matthaeus. Tweede Deel, blz. 414. en Ad Lectorem - Historia Critica (1777) door A. Kluit. Eerste Stuk, Eerste Deel, blz. XXVIII - (g).
2) Zie: Veteris Aevi Analecta door Ant. Matthaeus. Tweede Deel, blz. 496 (in margine) en Historia Critica door A. Kluit. Eerste Deel, Eerste Stuk, blz. 215. - 6).
3) Wilhelmus Heda, geb. te Alphen a/d Rijn, overl. in 1525 te Antwerpen. Zette de Kroniek van Beka voort.
4) Nicolaas van Nieuwland (Nicolaus Episcopus Harlemensis), geb. 9 Juni 1510 te Egmond-binnen, overl. te Maartensdijk (U) 15 Juni 1580. Van 1562 tot 1569 Bisschop van Haarlem.
5) Chronicon Meerhoutani is dus het Chronicon Egmundanum, dat van 647 tot 1205 loopt en veel overeenkomst vertoont met de Annales Egmundani (875-1205 met aanteekeningen tot 1282).

juiste oudheid dier twee MSS, zou in den blinden geschermd zyn. 't Jongste is zekerlyk meer dan twee, en mogelyk drie eeuwen oud. En wie zou my van onwaarheid overtuigen, als ik beweeren wilde, dat niemand die Aantekening, *Huc usque* &c. eerst heeft konnen schryven dan de Procurator[1] zelf, die dat *Chronicon Meerhoutani* aan 't hoofd van zyn eigen Werk plaatsende, daarin, zo al niets veranderd, ten minsten uitgelaaten kan hebben, wat hem niet behaagde? Wat jonger Uitschryver zou zo dwaas geweest zyn, zo verkeerd, zo lastig een werk gedaan hebben, van de korte en fraaie Kronyk van Meerhout te verminken, en die lange en monikachtige van den Procurator geheel te copieeren? Want dat de Procurator dacht wyzer te zyn dan zyn Voorganger, blykt aanstonds uit zyn' eersten ophef, waarin hy hem tegenspreekt; doch gansch kinderlyk, gelyk we daar breeder hebben aangetoond. Wy moeten dan redeneeren uit die twee Aantekeningen zelfs, en niet uit het geene Matth. ons vertelt. Want zo zegt hy onder anderen: *deprehendi Anonymum, quem Sweertius edidit - esse illum ipsum qui Meerhoutanus Nicolao*[2]. Alsof Nikolaas, dien Anonymus allereerst Meerhoutanus genoemdt hadt. Voeg 'er by, dat hy ons als verzekert, dat de Procurator Meerhout aan 't hoofd zyn Werks geplaatst heeft, *nec truncatum, nec mutilum, sed integrum:*[3] niet tegenstaande in die Aantekening zo duidelyk verklaard wordt, dat de Uitschryver slechts het grootste en beste gedeelte, *major et melior pars,* letterlyk overgenomen heeft. Dus is alleen hieruit onwedersprakelyk, dat wy Meerhout tegenwoordig niet anders hebben dan *mutilus* en *truncatus*. Ook heeft Matthaeus de twee MSS, in die eene Aantekening gemeld, niet konnen onderscheiden; en daarvan nochtans hangt dit verschil alleen af.

Ik heb den bedorven text van Meerhout op verscheiden plaatsen verbeterd, een en andermaal uit Melis als des zelfs Vertaaler;

1) Willelmus Procurator, geb. omstr. 1295, overl. vermoedelijk in 1365. Kapelaan te Brederode in 1322. Later 'procurator' te Egmond. Hij zette de Annales Egmundani voort tot 1332. (Zie: Geschiedenis van de Noord-Nederlandsche Geschiedschrijving in de Middeleeuwen door Dr Jan Romein (Haarlem, 1932), blzz. 55-57). Zijn kroniek werd uitgegeven door C. Pynacker Hordijk in de Werken van het Hist. Gen. 3e Ser. nr. 20 (1904).
2) Zie: Dedicatio - Veteris Aevi Analecta door Ant. Matthaeus. Tweede Deel, blz. 414.
3) Idem, blz. 413.

meermaalen uit de Uitgaave van Sweertius[1]; allermeest uit de geschreeven Aantekeningen van Scriverius[2], die gemelde Uitgaave tegen twee MSS vergeleeken heeft, en van gedachten geweest is, om dien ouden Schryver zelf het licht te doen zien; waartoe Vossius de Hist. Lat.[3] reeds zynen Leezeren hoope hadt gegeven. Indien de Heer Kluyt zich daarop wil toeleggen, hy zal by de Liefhebbers onzer Vaderlandsche geschiedenissen, ja ook by vreemden, veel konnen verdienen. Die Aantekeningen van Scriverius zyn my medegedeeld door den Professor Burman, die my tevens berichtte, dat UWEG. der zelver Eigenaar was: zodat ik ook voor het gebruik UWEG hartelyk dank zegge; en my verder in der zelver goede gunste beveelende heb ik de eere my met alle Hoogachtinge te tekenen,

Wel Edele Gestrenge Heer
UWEGestr. onderdaanigen en gehoorzaamen Dienaar

B. HUYDECOPER.

Amst. 27 Aug. 1764.

Origineel in het Museum Meermanno-Westreenianum. (S. 113 Portef. 10).

XI.

Wel Edele Gestrenge Heer.

Van myne ryse naer Aken en Spa herwaerts geretourneert zynde hebbe my vereerd gevonden met UEWEGs Missive van 27. Aug.

1) Franciscus Sweertius, geb. 1567 te Antwerpen en aldaar overl. in 1629. Koopman en letterkundige. Het Chronicon Egmundanum werd opgenomen in zijn Rerum Belgicarum Annales (1620).
2) Petrus Scriverius (Pieter Schrijver), geb. te Haarlem 12 Januari 1576, overl. te Oudewater 30 April 1660. Studeerde te Leiden in de rechten. Legde zich ook op talen en dichtkunst toe. Van zijn hand verschenen o.m. Oud-Bataviën (1606), Batavia illustrata (1609) en een uitgave van Het Oude Goutsche Chronycxken (1663).
3) Gerardus Vossius (zoon van Johannes), geb. 1577 te Heidelberg, overl. 17 April 1649. In 1624 Hoogleeraar in het Grieksch te Leiden en in 1631 Hoogleeraar in de Geschiedenis te Amsterdam. De Historicis Latinis Libri III verscheen in 1651, nogmaals in 1677, maar nu te zamen met De Historicis Graecis Libri IV (waarvan ook een aparte editie uit 1624 bestaat).

laetstleden. Ik sal met aengenaemheid sien, 't geen UEWEG, sult bybrengen tot refutatie van Ottocarus von Horneck, en vindicatie van Melis Stoke, en vervolgens myn oordeel omtrent 't bewuste point zoo lang opschorten.

UEWEG. segd den oudsten Chronykschryver van Holland altoos *Meerhout* te hebben genoemd. En omtrent deese dwaling zyt UEWEG. sekerlyk te excuseeren, om dat Matthaeus hem reedts zoo genoemd hadde. Dog neem my niet qualyk, WelEdGestr. Heer, dat ik verwondert ben, door UEWEG. in myne stelling gecondemneert te worden, welke meedebrengt, dat Meerhout niet de naem des autheurs maer des besitters van 't oudste handschrift deeses Chronyks geweest zy, daer echter UEWEG. de redenen my daer toe moveerende nooit gehoord hebd. Ik hebbe dan deselven in een Memorie hier neevensgaende gecomprehendeert, die ik my versekert houde, dat alle lieden overtuygen sullen, en selfs UEWEG. ten waere deselve oordeelde, dat 't geen men eens gesteld hadde, altoos moest staende gehouden worden, daer ik UEWEG. veels te raisonnabel voor houde. Ik voor my ben volkomen neutrael in deese quaestie, dog ben al te grooten liefhebber van de waerheid, om niet van anderen en selfs van myne eyge gevoelen (waer van in myne Orig. typogr. verscheyde exempelen zyn) aftegaen, daer de gesonde reden sulx vordert. Begeert UEWEG. dit oude en pretieuse handschrift selfs intesien, ik wil uyt singuliere consideratie voor UEWEG. 't aen denselve wel toesenden, mits onder een behoorlyk recepis, en belofte van 't binnen korten my te rugge te doen worden.

Voor 't overige blyve ik met veel hoogachting,
WelEdeleGestrenge Heer,
UEWEG. onderdanige en gehoorsame Dienaer

G. MEERMAN

Rotterdam
ult^{o}. Sept. 1764

Origineel in het Huydecoper-archief.

Memorie.

Van de oude Latynsche Chronyk van Holland zyn tweederley afschriften, 't eerste soort eyndigende met a. 1205, en 't andere gecontinueert door Wilhelmus Procurator tot a. 1332.

'T eerste is uytgegeeven door Fr. Sweertius; dog na een vitieus en gebreckig Manuscript. Een ander en veel beter op perkament

in 4° geschreeven, 't geen de letters aenwysen omtrent 't jaer 1300. te zyn geschreeven, is uyt de Bibliotheeq van wylen den H^{r} Gerard van Loon in de myne overgegaen. Er werden annotatien in gevonden met de hand van Janus Dousa en P. Scriverius. 'T geen remarquabel is, boven aen op 't eerste blad is te leesen *P. Meerhoutani* geschreeven met verouderden inkt, en een hand, die klaer te sien is te zyn van 't laetst der sestiende eeuw. En zoo den inkt en de letters aenwysen, zyn er verscheyde annotatien er in voorkomende ook van deselfde hand. Er is door een later hand bovengeschreeven *Olim fuit*, sulx men nu leest *Olim fuit P. Meerhoutani*[1)]. Deese Meerhout is Rector te Alkmaer geweest voor 1600. en men leest van hem *inter Epistolas a Gabbema editas*[2)]. Zynde hy een groot liefhebber der Vaderlantsche Oudheeden geweest. Janus Douza, die dit MS voor voorn^{e} Meerhout tot syn gebruyk gehad heeft, en hem als syn tyd genoot seer wel kende, heeft gantsch wel geweeten, dat de woorden *P. Meerhoutani* indiceerden de naem des besitters, en niet des autheurs, en dat deese onbekend was: waerom hy deselve ook niet noemd, dog wel syn vervolger Wilhelmus in syne praefatie voor Melis Stoke.

> De Schryvers der Abdye: wair onder ic oic raem
> Deez een geweest te zyn, van wegen synen naem
> Als noch ons onbekent. *Als insgelyx den tweeden*,
> *Die tot vrous Ades doot vervollicht heeft syn reeden*,
> En die van t eynde diens anvanghen heeft zyn werck,
> Die sich Wilhelmus Procurator noemd.

Ik moet ook supponeeren, dat Melis Stoke, die dit Chronicon gebruykt en gevolgd heeft, des autheurs naem niet gekend heeft: want in 't leven van Diderik de 1^{e} segd hy:

> *Mer die ghene, die 't latyn screef*
> *En weet waer bi het after bleef*
> *Hine bescreef dat jaer niet mede &c.*

1) Zie: Ad Lectorem - Historia Critica door A. Kluit. Eerste Stuk, Eerste Deel, blz. XXIII.
2) Janus Douza spreekt over Meerhout in een brief van 13 Novemver 1582, aan Lambertus Burchius (1542-1617), Deken van St Marie te Utrecht, welke voorkomt in: Epistolarum ab illustribus et claris viris scriptarum centuriae tres. Quae passim ex autographis collegit ac edidit S.A. Gabbema, Harl. 1663. 12°. (Herdruk, Harlingen 1669. 12°.)

Het is by my seer klaer, dat dit op onsen Chronographus siet, welke hy denkelyk soude genoemd hebben, als hy hem gekend hadde; daer hy sig nu bediend van de vage expressio *die ghene, die 't Latyn schreef*. Gelyk dan Wilh. Procurator selfs in syne Continuatie op 't jaer 1324. den autheur van 't eerste Chronyk niet noemd, eenvoudig seggende *praesentem Chronicam a tumultu Comitis de Lone persecutus*[1].

Dog Adriaen van Westphalen[2], die ook besitter van myn MS. geweest is, en een hoope beuselingen hier en daer op de kant heeft bygeschreeven, (als by exempel achter een annotatie van Scriverius stellende: *Dit Petri Scriverii hand, scoon reformeert, dit gelooft en geëert*) heeft allereerst gedacht dat den autheur hiette *Meerhout*. Want op 't eynde van a. 1205. heeft hy op de kant geschreeven: *Huc usque Meerhout verbotenus, idem cum pergameno in folio habet, et est descriptum a Wilhelmo Procuratore et continuatum, ut habeo in alio libro huic continuato*. En achter de Diplomata door Douza uyt dit eyge MS. in syne annales overgebragd heeft voorn[e] Westphalen gesteld: *Hier eyndigt P. Meerhout syn eygen Chronyk. Doch by Willem Procurator dit naest vervolcht*. Wie siet niet, dat Westphalen de woorden *P. Meerhoutani* op 't eerste blad staende genomen heeft voor de naem des autheurs in plaetse des possesseurs.

'T tweede soort van Chronyk is 't voorige, dog merkelyk gemutileert, en gecontinueert door Wilhelmus Procurator tot a. 1332. Hier van is een MS. op perkament in folio, defect in den beginne, en daerom eerst beginnende met a. 1168, geweest in handen Nicolaus Episc. Harlemensis Guil. Heda, Janus Douza, daer na van Scriverius en eyndelyk van Ant. Matthaeus, die 't in 't licht gegeeven heeft. By dat Codex staet nu op 't jaer 1205. aengetekend *Huc usque se extendit Chronicon MS. Meerhoutani, indidemque major et melior pars istorum de verbo ad verbum, imo syllabatim transscripta*[3]. Wil dit nu seggen, dat de autheur van dat eerste Chronicon Meerhout hiete? Was dat des autheurs

1) Zie: Veteris Aevi Analecta door Ant. Matthaeus. Tweede Deel, blz. 619.
2) Adrianus Westphalen, geb. te Enkhuizen 1626, overl. te Alkmaar 1695. Op 9 Februari 1649 werd hij als juridisch student te Leiden ingeschreven en promoveerde den volgenden dag. Hij was tegenwoordig bij de vredesonderhandelingen te Munster. Bezitter van eenige oude handschriften.
3) Zie mijn toelichting onder 1), blz. 125.

intentie, had hy beter gesegd *Meerhoutani Chronicon*. Neen, hy wilde seggen 't Chronicon MS. 't welk Meerhout besitte. Wat vind men meer als *Codex MS. Scaligeri* of *Kalendarium MS. Scaligeri* of *Chronicon MS. Scaligeri* en diergelyke expressien. En niets is waerschynelyker, als dat deese annotatie is van Janus Douza, want die heeft 't MS. van Matthaeus beseeten, en in myn Codex, 't welke hy van Meerhout ter leen had, met syn hand aengetekend de varietates met syn MS. van Procurator. Daerom heeft hy in myn Codex op 't jaer 1168 (fol. 18 b) genoteert. *Hinc initium fit Chronici illius menbranacei calamo exarati in folio, quo Miropius Pontifex Harlemensis usus aliquando, cujus bona pars non aliunde quam hinc transscripta apparet*[1]. Komt deese manier van sig uyttedrucken niet volkomen overeen met de voorz. andere annotatie, waer op de Hr. Huydekoper sig beroept.

Ik voege hier nog by, dat Douza in myn Codex MS. sig geëmancipeert heeft ad a. 1203 fol. 27 b. om boven eenige bastaert-woorden van den Anonymus andere cierlyker te stellen. Waerom met een oude hand, die uyt den inkt en schryftrant my blykt van P. Meerhout te zyn, is bygeschreeven: *Haec superposita, barbarum atque asperum stilum emollientia, a Dousa sunt; non vero ex alio Codice desumpta*. Waer uyt en uyt verscheyde andere annotatien my blykt, dat deesen Rector Meerhout een seer accuraet en kundig man was.

Origineel in Huydecoper-archief en gelijkluidend afschrift in Museum Meermanno-Westreenianum (S. 113 Portef. 10).

XII.

Wel Edele Gestrenge Heer

UWelEdGestr. altyd geeerde en zeer aangenaame van ult^{o} Sept. is my den 18 deezer ter hand gekomen. Voor de in leggende Memorie zeg ik UWEG inzonderheid dank. Ik heb'er niet veel op te antwoorden. De redenen, en de zaakelyke omstandigheden waarop die gegrond zyn, hebben my niet in twyffel gebragt, maar volkomen overtuigd, dat Meerhout niet geweest is de Autheur van onze Kronyk, maar van den Bezitter. Daar valt dan

1) Zie: Historia Critica door A. Kluit. Eerste Stuk, Eerste Deel, blz. 117.-o).

voor my niet anders te doen, dan den misslag openlyk te herroepen[1)] terwyl 't noch tyd is, en myne Leezers te verzoeken, dat zy voor *Meerhout* gelieven te leezen *de Egmonder*, welke naam hem, dien ik ergens *den Fenix der Moniken van Egmond* genoemd heb, by uit stek toekomt. De aanbieding in 't slot van UWEG missive vervat is zo verpligtende, dat het niet accepteeren van de zelve onverantwoordelyk zou zyn. Indien dan UWEG. de goedheid gelieft te hebben van my dat oude en pretieuse Handschrift toe te zenden, ik zal UWEG aanstonds na den ontvang een behoorlyk recepis doen toekomen, en verbind my mids deezen om het uiterlyk binnen veertien dagen te rug te zenden.

Inmiddels blyve ik met alle hoogachtinge
WelEdele Gestrenge Heer
UWEG onderdaanige en gehoorzaame Dienaar

B. HUYDECOPER.

Amsterdam den 26 October 1764.

Origineel in het Museum Meermanno-Westreenianum. (S. 113 Portef. 10).

XIII.

WelEdeleGestrenge Heer,

In conformité van 't geen ik laetst de eere had UEWEG. te melden, zoo sende hier neevens 't Latynsche Chronicon Hollandiae MS. in pergameno, waer van de editie aen de H^{r} Kluyt gecommitteert is. Wyders voege hier nog by twee Chronyken door my seer onlangs gekogt, een in quarto in een fransche band. Deselve is tot nog toe onuytgegeeven, en komt gedeeltelyk met

1) Dit is, aangezien Huydecoper's Voorrede nimmer in druk verscheen, niet gebeurd. Brill schreef dan ook in de 'Inleiding' van zijn uitgave van de Rijmkroniek van Melis Stoke o.m.: 'Eene andere wijze van aanhaling bij Huydecoper behoeft voor den lezer thans mede opheldering. Hij spreekt, namelijk, van het Chronicon Egmondanum als geschreven door Meerhout. Waar hij Meerhout noemt, bedoelt hij dan ook dat Chronicon. Maar zijne meening, dat Meerhout de schrijver van het Chronicon zijn zou, berust op eente dwaling, ...'
In Huydecoper's onvoltooide 'Voorrede' wordt deze vergissing recht gezet.

de Clercq van de lage landen[1] gedeeltelyk met 't oude Goudsche Chronykje[2], gedeeltelyk met Veldenaer[3] overeen. De andere in twee exemplaren een in fol: en een in 4° 't eerste iets compleeter. Deselve zoo ik meene is ook onuytgegeeven, ten waere 't 't selfde mochte zyn met *'t Chronykje der Graven van Hollandt*[4], gedrukt tot Amsterdam 1751. in octavo, welk ik niet hebbe. Van welke vier stucken ik van UEWEG. sal versoeken een recepisse, en kund UEWEG. deselven dan een maand 2. a 3. houden. Ik heb al die stucken aen UEWEG. toegesonden, of deselven nog van eenig nut aan UEWEG. souden kunnen zyn in de praefatie voor Stoke. Ik soude den *Heraut* hier bygevoegd hebben, ten waere ik my herinnerde, dat UEWEG. voormaels dit MS van de H^{r} Mieris ter leen hadde gehad. Ik hebbe 't op de auctie van v. Loon gekocht.

Ik weet niet, of ik UEd^{e} ooit gesegd heb 't geen van de H^{r} Mieris gehoord hebbe, dat sekere H^{r} Henrik Graham[5], die in

1) De Clerc uten laghen landen, middeleeuwsch auteur van een kroniek, in proza, tot 1316. Deze kroniek werd uitgegeven door Frans van Mieris (Leiden, 1740) en door B.J.L. de Geer van Jutfaas, in de Werken van het Hist. Gen. N.S. Nr. 6 (1867).
2) Het Oude Goutsche Chronycxken (zie mijn toelichting onder 2) blz. 127) loopt tot 1477. De eerste uitgave is van 1478 (bij Gher. Leeu te Gouda).
3) Jan (of Johan) Veldenaer, boekdrukker te Utrecht omstr. 1480, vertaalde Fasciculus temporum van den Westphaalschen Karthuizer Werner Rolevinck. Aangevuld met kronieken van Holland, Utrecht enz. verscheen deze vertaling o.a. te Leuven in 1476 en te Utrecht in 1480.
4) Cort chronykje van de graaven van Hollant (922-1398). Werd uitgegeven door P.B.V.D. te Amsterdam in 1751 'by Jan v. Stendel, boek- en papiervercoper op de hoek van de Heeregracht en Oude Spiegelstraat'. (Zie: Lijst van Noord-Nederlandsche Kronijken door Mr S. Muller Fz., Werken van het Hist. Gen. N.S. Nr. 31, 1880, blz. 32 en Geschiedenis van de Noord-Nederlandsche Geschiedschrijving in de Middeleeuwen door Dr Jan Romein (Haarlem, 1932), blzz. 104- 105).
5) Mr Hendrik Graham, advocaat te Den Bosch in het begin der achttiende eeuw, werd er aanvankelijk van verdacht de Kolijn-kroniek te hebben geschreven. Hij werd gedisculpeerd door Prof. Kluit, die, in een brief van 1 October 1801 aan Mr Henrik van Wijn, na ook Cornelis van Alkemade van dezelfde verdenking te hebben ontlast, Reinier (of Regnerus) de Graaf, plaatsnijder te Haarlem omstreeks 1700, als vervalscher van de bedoelde kroniek, aanwees.
Het zou mij te ver voeren hier in den breede op de eertijds geruchtmakende Kolijn-quaestie in te gaan. Genoeg zij het te weten, dat Huydecoper de eerste was, die de vervalsching van de Kolijn-kroniek op het spoor kwam, een ontdekking, welke hij, in het Eerste Deel van zijn uitgave van Melis Stoke, openbaar maakte.
(Zie verder: Toets van de egtheid der Rymchronyke, die, op den naam van Klaas Kolyn, uitgegeven is. - Werken van de Maetschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden. - Derde Deel. 1777.; De Aloude Vryheid, Staatsregeering, en wetten der Batavieren; vergeleeken met die van laater tyden, enz. enz. Verdeedigd door Mr. P. van der Schelling. (Rotterdam, 1746.), blzz. 404-566.; Huiszittend Leeven door Mr Henrik van Wijn, Eerste Deel (Amsterdam, 1807); Leven, gedrukte werken en handschriften van Cornelis van Alkemade en Pieter van der Schelling door G.D.J. Schotel (Breda, 1833); Over historische en literaire namaak door Prof. Dr J.W. Muller - De Tijdspiegel (1912), blzz. 228-229; De rijmkroniek van Klaas Kolijn door C.J. van Poelje. - Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde, 1916, blzz. 149-154.)

's Hertogenbosch als advocaet gepractiseert heeft, de waere autheur is der Chronyk aen Claes Colyn toegeschreeven. Hij was een groot kenner van oudheid en liefhebber van medailles, en van hem gewaegd van Loon in syne Hedendaegsche Penningkunde pag. 135.

Voorts hebbe de eere my met veel hoogachting te noemen
WelEdeleGestrenge Heer,
UEWEG. onderdanige en gehoorsame Dienaer

G. MEERMAN

Rotterdam 12. Nov. 1764.

P.S. Mag ik UEWEG. versoeken, my te informeeren, wanneer wy UEWEG. doorwrochte editie van Stoke sullen mogen sien.

Origineel in het Huydecoper-archief.

XIV.

WelEdele Gestrenge Heer

Met het uiterste genoegen ontvong ik deezen voormiddag de vier oude Handschriften, die UWEG de goedheid gehad heeft

my, tot mijn gebruik, toe te zenden, en betuig deswegen myne oprechte dankbaarheid; waarmede ik niet heb willen wachten tot morgen, vooral, om UWEG het ingeslooten bewys van den ontvang op zyn tyd, en volgends myn belofte, te doen toekomen. Dewyl UWEG my, in plaatse van 14 dagen, twee a drie maanden tyds gelieft toe te staan, heb ik die dagen of weeken niet bepaald doch ben van meening voor eerst niets te doen, voor ik het MS van den Egmonder doorsnuffeld, en al wat ik uit hem aangehaald heb, naauwkeurig vergeleeken zal hebben. Aan de overigen, schoonze my zeer aangenaam zyn, zal ik waarschynlyk zo veel tyds niet besteeden. Wegens de Uitgaave van M Stoke kan ik noch niets bepaalen. Ik verlang 'er zeer naar; en hoope dat het in den aanstaanden zomer zal konnen lukken. doch dat zal afhangen van den staat myner gezondheid in het overige van deezen winter.

Grooten dank hebbe UWEG ook voor de communicatie van den waaren Autheur der kronyk op den naam van Klaas Kolyn uitgegeeven. Zo 't mogelyk was, wenschte ik 'er zo veel zekerheid van te krygen, dat ik hem openlyk mogt noemen.

Ik heb de eere my met alle veneratie te noemen
WelEdele Gestrenge Heer
UWEG. Onderdaanige en Gehoorzaame Dienaar

B. HUYDECOPER

Amsterd^{m} 15 Nov. 1764.

Origineel in het Museum Meermanno-Westreenianum. (S. 113 Portef. 10).

XV.

Wel Edele Gestrenge Heer

Ik bedank UWelEdGestr voor de vriendelyke communicatie van de hiernevens te rug keerende oude Handschriften, die langer onder my gebleeven zyn dan ik gedacht had, of my lief is. Uit de Nederduitschen heb ik niet veel nieuws geleerd; maar aangemerkt, dat in 't korte Kronykje, door den Heer Mieris achter den klerk uitgegeven,[1)] verscheiden brokken voorkomen die ontleend schynen uit dat in folio .. Het andere, in den

1) Kort Chronykje van Holland (972-1396), door Frans van Mieris, in 1740, achter de kroniek van den 'Clerc' uitgegeven.

Franschen band, is, gelyk UWEGestr. scheen te vermoeden, ganschelyk het zelfde met het geene hier in 1751 gedrukt is. Van meer nut is my geweest de Latynsche Kronyk, welker Maaker ik noit Meerhout zou genoemd hebben indien ik tyds genoeg gezien had, waar, en hoe, die naam daar getekend staat. Die my eerst in dat verkeerd begrip gebragt heeft is van Loon, die ik wist dat een oud MS bezat; en ik meende zulks waarschynelyk te konnen maaken uit Mattaeus. Doch ik erken nochmaal mynen misslag, waar voor UWEGestr. dank weete. Nadat ik het zelve eens doorloopen had, verwonderde ik my niet meer, dat zo veele laatere Uitgeevers van oude Kronyken zich beroepen op Handschriften, die meer behelzen dan de vroegere Uitgaaven. Gelukkig noch, zo die Byvoegsels niet lynrecht stryden tegen de Autheuren zelfs; waarvan ik staaltjes gevonden heb in Ditmarus[1)], Sigebertus[2)] en anderen. Ook zyn en Douza, en Scriverius, niet altyd even gelukkig geweest daar zy dit Chronicon dachten te verbeteren; en daarom ik niet pryzen, dat men zyne in vallende gedachten en bloote gissingen, in de oude MSS zelfs, aantekent: te meer, omdat zy beide de Uitgaave van Schottus[3)], Scriverius ook die van Sweertius, by de hand hadden. Ik verheug my, dat dit Werk een' nieuwen Uitgeever gevonden heeft; waarom ik, die niet geneegen ben myne voeten in eens anders

1) Ditmarus (Thietmar v. Merseburg), geb. 25 Juli 976, overl. 1 December 1018 of 1019. Zijn Chronicon loopt tot 1018 en werd uitgegeven door Reiner Reineccius (Frankfort, 1580), opnieuw door F. Kurze in SS R.G. (Hannover, 1889).
2) Sigebertus (Sigebert de Gembloux), geb. omstr. 1030, overl. 5 October 1112 te Gembloux. Auteur van het Chronicon ab ann. 381 ad ann. 1111 (Parijs, 1513 in 4° en Antwerpen, 1608 in 4°). Opnieuw uitgegeven door L.C. Bethmann in MG.SS. 6.
3) Andreas Schottus, geb. 1552 te Antwerpen, overl. 1629. Dat hij het Chronicon Egmundanum zou hebben uitgegeven is een onjuistheid, welke haar oorsprong vindt in de volgende aanteekening van Matthaeus: ‘Primus edidit Andreas Schottus. Dein una cum aliis Franciscus Sweertius Antverpianus.’ - De Nobilitate (Amsterdam en Leiden, 1686) - Lib. I. - blz. 127. In Rerum Belgicarum Annales, van F. Sweertius, wordt het Chronicon Egmundanum genoemd: Chronicon Anonymi Monachi Egmondani, Ab Anno Christi 647. Ad Annum usque 1205. en daaronder staat: Ex Bibliotheca And. Schotti Antverp. Zie verder het Ad Lectorem, blz. XXI-(h) in Historia Critica door A. Kluit, Eerste Stuk, Eerste Deel.

schoenen te zetten, my onthouden hebbe van byzondere Critiques. alleenlyk kan ik niet zwygende overstappen de groote verbystering. waarin de Uitschryver geweest is op 't jaar 1197, daar hy alles door één haspelde, omdat hy alles, wat tot de jaaren 94 en 95 behoorde, over 't hoofd hadt gezien; waar door hy zich genoodzaakt vondt, om 'er uit het zyne tusschen te voegen, *Set ut ea quae vivente Balduino ad huc Episcopo gesta sunt breviter replicemus:*[1] welke woorden niet zyn van den Autheur. Aanmerkelyk is, dat deeze zelfde wanorden ook gevonden wordt in de Ed. van Sweertius (misschien ook in die van Schottus) Doch ik zie met vermaak, dat Douza daar noteerde: *Ordo historiae transpositus corrigendus ex v. MSc Harlem*[2]. dat is uit het MS in folio, of nu, uit de Uitgaave van Matthaeus: daar integendeel, op 't begin van 't jaar 1197, achter de woorden, *coram Apostolico*, zeer kwaalyk is ingevoegd, *scilicet domino Innocentio III:*[3] want die is eerst Paus geworden in 1198. 't Welk den autheur, die toen leefde en schreef, beter bekend was dan aan Douza of Scriverius, die deeze glos, de een op 't MS, de ander op Sweertius, in den text, daarze niet gevonden worden, wilden ingevoegd hebben. Maar hoeveel MSS van deeze Kronyk heeft Douza gehad of gezien? Dat in f^{o} begon eerst met, of in 1168. en in dit schreef Douza, op 't jaar 1122 f. 10 *adde ex MSc Alem.* an. 1139 f. B b. *ita ex altero MSc. hunc annorum numerum correximus*[4]. En f. 14. *Omnes, etiam Schotti Ed.* an. 1162 op 't einde, tweemaal, *Adde ex MSc.* En op 't voorgaande jaar 1161, *ab est tamen a MSc BV A.* Maar het *MSc. Iunii*, of *Junii MSc.* of *Cod. Iun. MSc.* &c is dat

1) Zie verder: Rerum Belgicarum Annales door F. Sweertius, blz. 365.; Historia Critica door A. Kluit, Eerste Stuk, Eerste Deel, blzz. 153-154.; doch ook: Annales Egmundani - Bronnen van de Geschiedenis der Nederlanden in de Middeleeuwen door B.J.L. de Geer van Jutfaas. - Werken Hist. Gen. N.R. N°. 1. (Utrecht, 1863.) - blz. 81 - e) en: Annales Egmundenses. - Fontes Egmundenses door O. Oppermann. (Utrecht, 1933.) - blz. 189. - a).
2) Zie: Historia Critica door A. Kluit, Eerste Stuk, Eerste Deel, blz. 152.-70.)
3) Zie: Veteris Aevi Analecta door Ant. Matthaeus, blz. 484.; Historia Critica door A. Kluit, Eerste Stuk, Eerste Deel, blz. 149-60). In deze laatste uitgave ontbreken de woorden: scilicet Domino Innocentio III.
4) Zie: Historia Critica door A. Kluit, Eerste Stuk, Eerste Deel, blz. 87.-l.)

van Melis Stoke, waaruit de eerste Ed. in 1591 ontleend is, en 't zelfde waarvan de Heer Alberti my het gebruik voorheenen gegund heeft; gelyk Iunius eerst aan Douza gedaan hadt: eene omstandigheid, die my lief is te weeten. zie Scriverius op f. 32 b. en f. 35.

Eer ik eindige, heb ik de eer UWEGestr. te feliciteeren met den kostbaaren inkoop van de MSS uit de Bibliotheek der Fransche Iesuiten, als mede met de nieuwe acquisitie UWEGestr. van Haarlem toegekomen; hoewel het mogelyk de Uitgaave van het langgewenscht Werk wat vertraagen zal. Enz.

Ik blyve met verschuldigde hoogachtinge
Wel Edele Gestrenge Heer
UWelEdGestr. onderdanige
en gehoorzaame Dienaar

B. HUYDECOPER

Amsterd^{m} den 2 Febr. 1765.

Origineel in het Museum Meermanno-Westreenianum (S. 113 Portef. 10) en twee concepten, met afwijkende lezing, in het Huydecoper-archief.

XVI.

WelEdele Geboore Heer.

Met veel leetweesen hebbe ik door verscheyde canalen vernomen, dat UEWEG. van intensie is om UEWG. doorwrogte uytgave van Melis Stoke te supprimeeren, zoo men segd voornamelyk ter oorsake, dat UEWEG. overal in desselfs noten 't werkje van Claes Colyn voor gesupponeert hebd gehouden, en dat UEWEG. sedert van 't contrarie overtuygd zyt geworden. Voor eerst twyfele ik seer of de authenticiteit van dat Chronykje zoo klaer te probeeren zy, dewyl myns weetens geen oud MS.er nog van gevonden is, zoo dat die saek op syn best dan een problema soude blyven, gelyk omtrent meer andere stucken. Dog gesteld 't was eens zoo, kan ik onder verbetering dan nog niet sien, dat daerom een werk met zoo veel excellente tael en historie kundige observatien verrykt soude moeten achterblyven; nam errare humanum est, en dit soude in allen gevalle dan nog een doctus error zyn. Ik hebbe sulx van myn plicht geacht, om deese aen UEWEG, toetesenden met vriendelyk versoek, dat UEWEG. van dit voor-

neemen afziet, er ons niet langer priveert van zoo een nuttig werk, 't geen maer al te lang is achtergebleeven. Zoo echter UEWEG. onverhooptelyk by desselfs voorneemen geliefd te persevereeren om 't werk niet te publiceeren, versoeke ik als liefhebber deese singuliere gratie, om een exemplaar van 't selve te mogen hebben voor zoo verre 't afgedrukt is. Waer meede seer sensibel verplichten sult den geene, die sig met alle hoogachting noemt,

WelEdele Geboore Heer,
UEWEG. onderdanige en ootmoedige dienaer

G. MEERMAN

Hage 19 Octob. 1767[1].

Origineel in het Huydecoper-archief.

XVII.

Heer Meerman
WelEdeleGestr Heer

Heden morgen voor de derde reize met de pen in de hand zittende om UWEG. geeerde van 19 deezer te beantwoorden, vond ik my wederom geinterrompeerd door een paket met papieren van Hoorn, die my op nieuw eenigen tyd werk zullen geeven gelyk tweemaal te vooren door Brieven zo van Texel als uit den Haage, wegens een crimineel proces tegen eenen Schipper, myn gevangen op Texel, daar de goede Heeren Schepenen my nu reeds tweemaal gecondemneerd hebben in alle de kosten, zonder den gedetineerde te ontslaan of onschuldig te verklaaren; 't welk my in de noodzaakelykheid gebragt heeft van telkens te moeten appelleeren; en aan Hun Ed Gr Mog by Req^{t} te verzoeken, om verder ten koste van den Lande te procedeeren. op welk Req^{t} by de naastvoorgaande vergadering ingeleverd en door Hun EGM. gesteld zynde in handen van 't Hof, ik nu, by de tegenwoordige, eene Resolutie te gemoet zie. 't Schynt dat de hedendaagsche practyk thans voor een groot gedeelte bestaat in ondraaglyke Kosten te maaken. De zaak is nu voor de vierde reize in handen van 't Hof, zonder dat die, ten principaale bepleit kan worden. Waar uit UWEG kan oordeelen, hoe weinig tyds voor M Stoke heeft konnen overschieten waarom thans, eer dees dag weder verloopt, UWEG. op des zelfs schryven kortlyk antwoordt, dat de

1) Door Meerman abusievelijk gedateerd op 19 October 1757.

canaalen, langs welken UWEG. vernomen heeft, dat ik dit werk zoude supprimeeren; en wel om rede, dat ik de kronyk van Kl. Kolyn niet meer zou houden voor gesupponeerd, gansch niet zuiver zyn. Hier is men van 't contrarie genoeg verzekerd; en ten blyke daarvan heb ik de eere UWEG. te communiceeren, dat actueel het laatste blad van het werk zelf onder de pars is; zodat 'er nu noch niets aan ontbreekt dan een Register van oud-duitsche woorden dat klaar is, en eene Voorrede, die door al die haspelingen gevaar geloopen heeft van heel achter te blyven. De plaats die ik voorheen geschikt had voor een Index Historicus, is door myn Lambacheriana ganschelyk ingenomen.

Ik erinner my, dat UWEG. my, nu al eenigen tyd geleeden geschreeven heeft, uit den Hr. van Mieris verstaan te hebben, dat de rechte aucteur van die Kakolynsche Kronyk zou geweest zyn Mr. Hendrik Graham voordeezen adv^{t} in 's Hertogenbosch. Nu wenschte ik te weeten, of 't UWEG. mishaagen zou, dat ik er melding van maake als eene omstandigheid my door UWEG. medegedeeld. Voorlang hield ik Alkemade voor dien aucteur; doch ik ben te zeer overtuigd geworden, dat hy 'er, met al zyn vyf zinnen, noit bekwaam toe geweest is; en zal hem ook van dat vermoeden ontheffen. Maar weet UWEG. my ook nader bericht wegens dien Heer Adv^{t} aan de hand te geeven, of wanneer hy overleeden is. Alkemade heeft zyn Kolyn reeds gehad in 't jaar 1699 zodat licht zou konnen zyn, dat Alkemade het van Graham gekreegen hadt[1)].

Onvoltooid afschrift in het Huydecoper-archief.

XVIII.

WelEdeleGestrenge Heer

Door myn verhuysen na den Haeg, en daer op gevolgde rhumatismus, waer aen ik 7. weeken gelaboreert hebbe, ben ik verhindert geworden om UEWEG. missive van 28 Octob. tot hier toe te beantwoorden, waer van de eere hebbe my by deesen te acquiteeren. Ik mag wel lyden, dat UEWEG. van my mentie maekt omtrent Mr. Hendrik Graham, waer van geen particula-

1) De origineele brief, welken ik niet heb kunnen vinden, moet, blijkens het antwoord van Meerman, op den 28sten October 1767 gedateerd zijn.

riteiten UEWEG. verders weete te seggen, als dat hy nog een broeder had die Schepen van den Bosch was. Een van beyden (dog geloove de eerste) heeft ymand doodgestoken en moeten vluchten. Dog de lieden die haer gekend hebben zyn reedts ter siele, sulx er niet van kan gewaer worden. Van Loon in syne Inleid. tot de Penningk. maekt van haer gewag als liefhebbers der Nederlandsche Penningen.

Een yder brand van begeerte na UEWEG^{s} Melis Stoke: wanneer sullen wy dat doorwrogte werk mogen sien en leesen? Mag ik wel de vryheid gebruyken UEWEG. te herinneren, dat de brief van Elisabeth Weduwe van Graef Jan de eerste door Mieris op 't eynde van 't 1^{e} deel uytgegeeven zoo wel als 't segel seer echt is. Ik ben de geene, die deselve in originali hebbe toegesonden aen den H^{r} Mieris *uyt de Archiven van Cralingen, dewelken berusten op 't Stadhuys van Rotterdam, als zynde die Stad AmbachtsH^{r} van Cralingen*. (Dit laetste is er niet bygevoegd om dat ik die brief in stilte aen de H^{r} Mieris hadde meedegedeeld). Sulx versoeke UEWEG. zoo goed geliefd te zyn om in de praefatie te recanteeren, 't geen UEWEG. weegens de praetense valschheid van 't segel gemeld heeft: mogende nu wel melden, waer die brief berust.

De H^{r} Adv^{t} Visscher[1)] heeft de eere gehad aen UEWEG. toetesenden een lyst der oude editien in de Nederlanden gedrukt tot 1500. En is van intentie om by vervolg dit werk veel ampeler met de subscriptien en verscheyde aenmerkingen uyttegeeven, waer toe hy van alle kanten subsidia soekt. Kan UEWEG. die zoo veel oude editien besit, hem met eenige apparatus toevoegen? Immers jae.

Ik hebbe de eere my met alle hoogachting te onderschryven
WelEdele Gestrenge Heer,
UEWEG. onderdanige en gehoorsame Dienaer

G. MEERMAN

Hage 8. Maert 1768.

Origineel in het Huydecoper-archief.

1) Mr Jacob Visser (1724-1804). Interesseerde zich in het bijzonder voor de geschiedenis der boekdrukkunst. In 1767 verscheen zijn Naamlyst van Boeken, die in de XVII Neederlandsche Provincien geduurende de XV. Eeuw gedrukt zyn. Een drietal brieven van zijn hand berust in het Huydecoper-archief. Met een begeleidend schrijven, dd. 15 Februari 1768, bood hij Huydecoper een exemplaar van de bedoelde Naamlyst aan.

XIX.

Den Hr Meerman
WelEdeleGestr. Heer

UWEG. welstand te verneemen, is my altyd ten hoogsten aangenaam. Uit dien van 8 Maart bespeur ik dat UWEG. na een lastig verhuizen weder op haare ruste gekomen, en van eenen langduurigen rhumatismus verlost is. De myne, die met den winter begonnen is, duurt noch, en schynt te zullen duuren tot dat we eens recht zomerweer krygen; en vermoeit my ondertusschen geweldig.

Van de vryheid die UWEG. my toestaat, om mentie van des zelfs naam te mogen maaken omtrent Mr. Henrik Graham, met betrekking tot de befaamde Kronyk van K. Kolyn, zal ik redelyk gebruik maaken, en met te meer genoegen, omdat ik hoope dat sommigen, die noch zo naauw gezet zyn, datze niets als onecht durven verwerpen, dat, of oud is of oud genoemd wordt, daardoor tot andere gedachten zullen komen.

Ik gaa over tot de volgende periode van UWEG. zeer geeerden, raakende den Brief en het Zegel van de gravinne Elizabeth, die ik niet wist dat door UWEG. aan den uitgeever van 't Charterboek toegezonden was. Maar ook, alhad ik 't geweeten, zoude ik even weinig konnen begrypen, wat reden UWEG moge hebben, om te verzoeken, dat ik in de Praefatie *recanteere* het geen ik wegens de praetense valschheid van 't zegel gemeld heb: van welk zegel ik nochtans geen enkel woord gesproken heb buiten deeze eene vraage, *Of zoumen ook niet wel eens een valsch zegel gemaakt hebben*? Welke vraag daar in gekomen is, zo, tot beter verband met het volgende, 't welk alleen betrekkelyk is tot Brief en zegel van Diederik VII, juist honderd jaaren ouder; als, omze te geeven ter overweeginge der geenen, die myne bedenkingen tegen den Brief zelf mogten of zullen verwerpen om reden, dat 'er noch een stuk van het zegel aan hangt. De echtheid van 't zegel hangt af van die des Briefs. Dat 'er op den Brief wat te zeggen valt, heeft Mieris reeds aangemerkt, en ik verder beweezen. Ondertusschen passeert UWEG alle die zwaarigheden, die ik gaarne opgelost zou zien. Dienmen niet kwaalyk neemt, dat hy, na een naauwkeurig onderzoek, de valschheid eener geheele Kronyk ten toon stelt, zalmen dien het recht betwisten, om, na gelyk onderzoek, ook over byzondere Handvesten te oordeelen? Immers is myn oordeel in deezen geen

vonnis, en die vryheid, die ik my al dikwils aangemaatigd heb, laat ik, over 't myne, ook aan anderen, in haar geheel[1].

- *Hanc veniam petimusque damusque vicissim*. Sed haec hactenus.

Dewyl ik morgen aan den Heer Adv[t]. Visscher denk te schryven, zal ik, onder wel neemen het slot van UWEG missive overstappen om herhaalingen te vermyden. Ondertusschen betuig ik met alle Hoogachtinge te zyn en te blyven,

WelEdele Gestr. Heer

UWEG. onderdaanige en gehoorzaame Dienaar

Amsterd[m] 14 April 1768[2]

Niet-onderteekend afschrift in het Huydecoper-archief.

XX.

WelEdele Gestrenge Heer.

De Heer Kluyt, nu afgehandelt hebbende syn werk over de beschryving der Romeynen, daer Lucas den Evangelist mentie van maekt[3], soude nu van intentie zyn om 't bewuste Chronicon Hollandiae Latinum MS. uyttegeeven en te illustreeren[4]. Dan dewyl ik my omtrent dit werk seer interesseere, zoo ben ik ver-

1) Men zou er verkeerd aan doen, den agressieven toon van deze geheele passage, toe te schrijven aan de labiele stemmingen van een door rheumathiek geplaagden grijsaard. Ook de vroegere geschriften van Huydecoper verraden de aanwezigheid van zijn cholerisch temperament.
2) Het origineel heb ik niet kunnen vinden.
3) Hiermede zal bedoeld worden: Vindiciae articuli *o η το* in Novo Testamento ofte Verhandeling over Lucas, II, 2 door A. Kluit (Utrecht, 1768-1769).
NB. Lucas II. 1 en 2 luiden: 'En het geschiedde in diezelfde dagen, dat er een gebod uitging van den keizer Augustus, dat de geheele wereld beschreven zou worden.'; 'Deze eerste beschrijving geschiedde, als Cyrénius over Syrië stadhouder was.'
4) Zie: Hollandiae Chronicon vetustissimum Anonymi, Monachi Egmondani. Ab anno DCXLVII. ad annum MCCV. in Historia Critica Comitatus Hollandiae et Zeelandiae (Eerste Stuk, Eerste Deel, blzz. 1-215), door Adriaan Kluit.

sekerd, dat hy verscheyde subsidia nodig heeft, en onder anderen UEWEG. doorwrochte commentarien over Melis Stoke. Dien Heer heeft expres syn werk uytgesteld, om dat hy 't uwe met verlangen te gemoed sag: Dan 't publiq, 't welk sig telkens met die gunstige hoop gevleyd heeft, vind sig tot hun smerte als nog daer in gefrustreert. En dat erger is, men vreest, dat UEWEG. door de meerdere jaaren wat swaerder aen de weereldsche saeken tillende van intentie soude zyn om dit doorwrochte werk of ten vyere te doemen of ten minsten te supprimeeren, *quod Deus averruncet*. Ik bidde UEWEG. dan, om my ronduyt te seggen, wat er van is, alzoo er sekerlyk ietwes achter moet steeken, waerom een afgedrukt werk 't licht niet siet, En wat er van zy, ik versoeke jae ik smeeke, dat UEWEG. my die gunste geliefd te bewysen, om my een exemplaer van UEWEG. zoo als 't selve thans is aen my toetesenden; sullende ik, indien UEWEG. sulx goedvind, 't voor my alleen houden. Terwyl ik inmiddels my met veel hoogachting onderschryve,

WelEdele Gestrenge Heer,
UEWEG. onderdanige en gehoorsame Dienaer

G. MEERMAN

Hage 27 April 1769.

Origineel in het Huydecoper-archief.

Voorrede

Eindelijk komt dees langverwachte M E L I S S T O K E te voorschijn. Is hy wat lang onderweg geweest, wat wonder? Hy heeft, alsge ziet, veel te draagen. Denkt iemand dat ik hem te zwaar belaaden hebbe, ik denk het zelfde: doch vleie my, dat de menigte van waaren, die hy u aanbiedt, hem van nut zullen zijn om eenigszins te voldoen aan den verschillenden Smaak der geenen, die hem de eere zullen doen van zynen winkel eens te doorkyken. Te meer, omdat men 'er, nu en dan, wel iets in zal aantreffen, dat hier te lande noch niet gezien is: waarom het my vreemd zou doen, indien de algemeene nieuwsgierigheid hem ook niet te baat kwam; of dat iemand zo vies zoude vallen, dat hy 'er niets van zyne gading in ontmoette.

Van deeze, als mede van de drie voorige Uitgaaven van onzen Dichter en oudsten Nederduitschen Historieschryver, zal ik in 't vervolg nader spreeken; maar moet vooraf den Leezeren in 't

gemeen, en den Liefhebberen onzer Moedertaale in 't byzonder, onderrichten, dat zy onzen Schryver hier in veel beter en verstaanbaarer taal zullen hooren spreeken, dan zy tot hier toe hebben konnen doen. Niet, dat ik de zyne, door stoute gissingen en eigenwillige veranderingen, verplooid of beschaafd hebbe, waarvoor my omzigtig gewacht heb; maar, omdat ik zo gelukkig geweest ben van de eerste Uitgaave, die, hoe gebrekkelijk in zich zelve, echter verre de beste was, op mijn gemak en nauwkeurig te konnen vergelyken tegen drie oude op perkament geschreeven Handschriften: van welken dan nu in 't byzonder iets te zeggen staat. Ik hebze, door het gansche Werk, aangeduid met de Duitsche letteren A.B.C.

Het eerste, A, is geschreeven door eenen *Wouter den Klerk*, gelijk hy zich noemt in die twee en twintig regels van zijn eigen maaksel, die hy gevoegd heeft achter de Aanspraak van M E L I S aan Graaf Willem (welke in de twee andere MSS niet gevonden wordt) als eene toeeigening aan *Jan van Polanen*, zynen byzonderen weldoener. Die regels heb ik ook hier behouden, omdat ik daaruit ontdekt en getoond heb, dat dit zekerlijk geschreeven is in de eerste helft der Veertiende Eeuwe, en dus veel ouder dan een van de twee anderen. Zie onze Aantekening aldaar, daarge ook verscheiden ophelderingen wegens 't geslacht van Polanen zult vinden. Dit Handschrift is, in 't begin deezer Eeuwe, gelukkig ontdekt door *Pieter van Loo*, den zelfden, meen ik, van wien wy een vaars hebben, geplaatst voor de Schatkamer van Ludolf Smids[1]. Want gaande langs zekere sluis binnen deeze Stad, daar een boekenkraam uitgezet was, en daarover, volgends zyne leesgierigheid, het oog laatende gaan, viel het op dit MS, het welk daar al eenigen tijd voor wind en weder hadt bloot gelegen. Hy bezag het, doch kende 't niet. Nochtans boezemde hem des zelfs zigtbaare oudheid eenen lust in, om te weeten wat het was; en, om 'er eenig berigt van te erlangen, schreef hy de twee eerste regels uit, en ging daarmede naar zynen Vriend *Simon Schijnvoet*[2], die hem getrouwelijk riedt, noch

1) De berijmde 'Verklaaringe der Titelprent', in Lud. Smids, M.D. Schatkamer der Nederlandsse Oudheden, enz. enz. (Amsterdam, 1711 en 1774), is onderteekend door Pr. van Loo.
2) Simon Schijnvoet, geb. te Den Haag in 1652, overl. 24 Augustus 1727. Bouwmeester, teekenaar, graveur, collectioneur van oudheden, 'Substituit Schout en Hooft-Provoost van het Aallemoesseniers Weeshuys' te Amsterdam.

tijd noch geld te spaaren om 'er zich meester van te maaken, gelijk hy aanstonds deedt, betaalende daarvoor, zo ik wel onthouden heb, zes schellingen; ter wijl de boekwurm hem verhaalde, dat hy het uit den boedel van zekeren Predikant, in 't laatste der voorgaande Eeuwe overleeden, gekocht, en gevonden hadt in eene mand met oude boeken en prullen. Dus meester geworden van deezen schat, sloot hy den zelven niet weg, om zich in zyne eenzaamheid met het bloote gezigt te vermaaken; maar was aanstonds bedacht op middelen, hoe hy hem best zou konnen doen dienen ten nutte van 't algemeen. Zich zelven, zo 't schynt, niet in staat oordeelende, om 'er eene Uitgaave van te bezorgen, of misschien door andere bezigheden verhinderd zag hy 'er ganschelijk van af, en vereerde het edelmoedig aan *Schijnvoet,* aan wiens goede onderrichting hy den eigendom verschuldigd was. Doch dit hadt geen ander gevolg, dan dat het onder de Liefhebbers, die toen krachtig aangroeiden, meer bekend werdt[1)]. Na de dood van *Schijnvoet* vlamden veelen op deezen buit; en my heugt dat ik 'er, toen des zelfs nagelaaten Boeken, in de maand February des jaars 1728[2)], verkocht werden, als gramstoorig gezien hebbe, dat dit MS op den Catalogus niet gemeld stondt en dus niet geveild stondt te worden. Maar *Schijnvoet* hadt het, by uitersten Wille, weder gemaakt aan den geenen die 't hem geschonken hadt: 't Welk ik te liever melde, omdat de wederzijdsche edelmoedigheid van deeze Vrienden, kan strekken ten voorbeelde, en ter beschaaminge van zulken, die liever eenen Vriend zouden misleiden, om zelfs meester te worden van iets dat zy gaarne hadden. *Van Loo,* dus weder even verre zijnde als vooren, volhardde echter in zijn loflijk voorneemen, en boodt het den Heere *Pieter Vlaming* aan, met uitdrukkelijk verzoek van het door den Druk gemeen te maaken. Dees nam het met blijdschap aan; maar zelf den tijd, daartoe noodig, niet konnende uitkoopen, bragt het by my met het zelfde verzoek, en verhaalde my, by die gelegenheid, omstandig, 't geen ik hier kortelijk wegens dit MS gezeid heb. Nadat ik 'er een naauwkeurig af-

1) Achter ‘bekend werdt.’ en vóór ‘Na de dood’ supprimeerde Huydecoper, in het handschrift, den volgenden zin: ‘Men vertelde elkander, dat *Schijnvoet* een MS van M E L I S S T O K E bezat, het welk wel vijfhonderd regels meer inhieldt dan de Uitgaaven.’

2) ‘op Maandag, den 2 February en volgende daagen 's morgens ten 9 en 's namiddags ten 2 uuren precies in het Aallemoesseniers Weeshuys.’ (Catalogus Schijnvoet. - Amsterdam, 1728.)

schrift van gemaakt had, en bezig was met het tegen de eerste Uitgave te vergelyken, de menigvuldige verschillen aan te tekenen, en alles naauwkeurig te onderzoeken, kwam ook *Pieter van Loo* te overlyden, en werdt het MS, als recht was, door de Erfgenaamen opgeeischt, en, met des zelfs overige Boeken, in December 1731 verkocht; daar kooper bleef de Heer *Jakob Marcus,* bekend door zyne kostbaare verzaameling van oude Handschriften.

Ander bericht wegens dit MS is my noit voorgekomen, dan in het voorleeden jaar 1767, toen de Heer *Jakob Visscher,*[1)] Advokaat in 's Gravenhage, de goedheid hadt my kennis te geeven, dat hy weinig dagen te vooren gekocht hadt eene tweede Uitgaave van M E L I S S T O K E, gecollationeerd met een oud MS, onder aanbiedinge van 'er my het gebruik van te willen toestaan; dat ik geenszins afsloeg. De collator hadt het te leen

1) Mr Jacob Visser schreef op 5 Maart 1767 aan Huydecoper:
‘In de gepasseerde week gekogt hebbende de editie van Melis Stoke van 1620 gecollationeert met een oud MS. van den zelven auteur, en op veele plaatzen oneindig wydlopiger dan den uitgaaf van wylen den Heere van Alkemade, zoo doet de nieuws-gierigheid my de toevlugt neemen tot UHo. Wel geb. als de grootste kundigheid van dien auteur en des zelfs afschriften hebbende.
De Collator (misschien de Hr. Matthaeus) heeft zyne collatie gedaan te Leiden den 20 November 1678, en was voorneemens, volgens de geschreve praefatie, om deze chronijk uit te geeven. De Spelling verschilt merkelyk van de editie van 1620, die doorgaans gecorrigeert is.’
En even verder:
‘Het MS. waar uit deze collatie gemaakt is, komt my voor op zommige plaatsen korter geweest te zijn, als die MSS, waar van de Hr. Dousa zich bediend heeft, zoo dat 't zelve naar myne geringe kundigheid differeert van alle, die tot hier toe zyn uitgegeeven.
Echter twyffele ik geensints, of UHo. wel geb. zult dergelyk oud afschrift bezitten, en misschien wel 't zelfde, waar op deze collatie gedaan is; zoo niet, is 't gebruik daar van, indien 't noch te stade konde komen, tot UHo. wel geb. dienst.’ (Origineel in het Huydecoper-archief.)

Op 9 Maart 1767 o.m.:
‘Een liefhebber van Oude Handteekeningen, de Heer Spex, zeide my voor eergisteren, dat niet geloofde, dat de collatie door de Heer Matthaeus gedaan was, en had geen kennis aan 't Schrift.’ (Origineel in het Huydecoper-archief.)

ontvangen van den Eigenaar, maar kon geen verlof krygen om het uit te schryven; gelijk hy aangetekend heeft in eene korte Voorrede, geschreeven te *Leiden den 20 November* 1678, met byvoeginge dat hy van meeninge was, *om het by tijd en wyle, met eenige opheldering te laaten uitgaan, doch niet eerder dan na de dood van dien Heer*. Maar hy vondt niet goed zich zelven of dien Eigenaar te noemen. De Heer *Visscher* dacht om *Antonius Matthaeus:* maar de Heer *Jakob Spex*[1], myn oude Vriend, een liefhebber van oude Handtekeningen, zeide hem zulks niet te gelooven, en het schrift niet te kennen. Doch naar ik *Matthaeus* kenne, heeft die zich niet zo gemeenzaam met onzen Dichter gemaakt. Dat ons die Eigenaar onbekend is, daaraan is weinig verbeurd. Hy zou slechts tot een voorbeeld konnen strekken van het groot onderscheid dat 'er is, in wat handen zulke MSS vervallen[2]. Uit het bovengemelde verhaal en de aantekening van 't jaar 1678, vergeleeken met het bericht van de verkooper aan *van Loo*, kanmen niet twyffelen, of beide, Eigenaar en Collator, moeten voor het einde der voorige Eeuwe overleeden zyn. Ongemeen aangenaam en nut waar my geweest, indien die collatie gedaan was tegen een my onbekend MS. Doch my bleek aanstonds, dat het dat zelfde geweest is, 't welk ik in deeze Uitgaave gevolgd heb. Zodat ik het aan den Heer *Visscher* spoedig te rugge zond, met myne dankzegginge voor des zelfs vriendelijkheid, die hier in het openbaar herhaale.

Ik kan hier ook niet verzwygen die achttien regels, die in dat zelfde MS geleezen worden op de laatste bladzyde, wegens Graaf Florens en Gerard van Velzen, waarvan ik in myne Aantekeningen niet gesproken heb, omdat zy my des niet waardig

1) Jacob Spex, geb. 19 October 1704 te 's Gravenhage en aldaar overl. 3 Januari 1775. Notaris. In 1724 deurwaarder van den Hoogen Raad en het Hof van Holland. 1747 Klerk ter secretarie van den Prins van Oranje. Zijn Gedichten verschenen in 1755, zijn Nagelaaten Gedichten in 1779. Hij verzorgde de uitgave van het Derde Deel van Poot's Gedichten (Delft, 1747.), waaraan hij een uitvoerige biographie van Poot toevoegde. In 1773 medebestuurder van het Haagsche Genootschap 'Kunstliefde spaart geen vlijt'.

2) Achter 'MSS vervallen' en vóór 'Uit het bovengemelde' supprimeerde Huydecoper, in het handschrift, den volgenden zin: 'Men vergelyke zyne weigering van het uit te schryven met de begeerte van *Van Loo* om het uit te geeven, nadat het, tusschen beide, op de sluizen heeft moeten zwerven.'

scheenen. Maar dewyl ze, uit dit zelfde MS, door de toegeevendheid van *Marcus,* reeds in die van *Mieris* op den Klerk p. 170, in 't licht gegeeven zyn[1)], laat ikze hier ook volgen. Zo luiden zy.

Al dede Gherrijt van Velsen quaet,
Dat quam alleen bi sulker daet,
Dat sijn wijf was iamerlike vercraft.
Daer toe dede de Grave sijn macht,
En onsuverde sijn goede wijf.
Hi hadse liever dan sijn lijf.
Daer na, mi ghelovet,
Smeet hijn met ene roede opt hovet,
Dat hem de huve boven spleet.
Doe dochte Gheraert om dat leet,
Dat hem de Grave hadde ghedaen,
En hem niet ten besten mochte vergaen.
Daer men de waerheit wil verstaen,
En redene te redene mach gaen,
So wast misdaen herde sere
Van enen groten Lantshere.
Wat soude hier meer of ghesproken,
Dat synt so sere wert ghewroken?

1) 'Hermen grepen in den toem ende seyde nydelycken, u hoege springen is nu gedaen. Gerryt van Velsen taste den Grave alre eerst an, ende die Grave hielt[*)] dit noch al voir boerte.'

*) [Rym. Chron. , dat is, hielt het voor spel. P.S. 't Is middagklaar dat dit niet ziet op het overspel, of verkrachten door Graaf Florens bedreeven, gelyk ook de Geleerde Scriverius in zyn Oud Batavia pag. 273. tot 275. aangetoont heeft, en hoewel geen Schryver dan wel hondert jaaren, naa het voorval van 't verkrachten van Gerrit van Velsens Echtgenoote, gerept heeft, echter wordt 'er gelooft dat de Graaf niet vry van deeze misdaad geweest is, en wordt bekragtigt uit een ongedrukt Oudhandschrift van Melis Stoke, eertyds bezeten door Simon Schynvoet, en thans onder den Oudheid minnenden Heer Jacob Marcus, te Amsterdam, berustende, op het laatste blad, agter het slot van 't werk, door deeze woorden:' (volgen: de door Huydecoper geciteerde 'apocriefe' versregels). (. Met eenige aantekeningen zoo van als van den Uitgever. (Leiden, 1740.) blzz. 170-171.)]

Deeze vaarzen zijn gechreeven door de zelfde hand als het gansche Boek, dat is door *Wouter den Klerk*. Dat hyze echter niet gemaakt heeft, zal my yder toestaan, die de kreupelheid van deezen kan en wil vergelyken met de vloeiendheid der twee en twintig voorgaanden. En wat is 'er kreupeler dan die vertelling zelve? Geraard dacht eerst om 't verkrachten van zijne Vrouw door den Graaf, toen de Graaf hem met eene roede op 't hoofd hadt geslagen. Men leeze alleen het zeer omstandige verhaal van M e l i s S t o k e, wegens de beginselen en 't verder beleid van dit Verraad, en men zal overtuigd moeten zyn, dat die gansche vertelling een loutere Fabel is, waarvan ook, noch by Beka (zie Buchelius p. 100)[1] noch in 't Chron. Magn. Belgicum[2], noch zelfs by Meyerus, eenig gewag gemaakt wordt. Ik spreek 'er alleen van omdat Mieris zegt, dat het *geloofd,* en zelfs dat het *bekrachtigd* zou worden door die oude Rymen. Maar die oudheid is een zwak bewijs. Honderd en meer jaaren laater, hadt 'er niemand meer belang by, gelyk te vooren, en kort na het voorval zelf, zeer veelen hadden. Of lag 'er de Eere van Engeland, van Brabant, van Vlaandren, niet aan gelegen, dat de waarheid deezer gebeurtenisse, door de penne van onzen Dichter vereeuwigd, verduisterd wierdt? Maar, zoumen konnen vraagen, hoe komt het, dat

1) Iioannes de Beka Canonicus Ultrajectinus, et Wilhelmus Heda Praepositus Arnhemensis de Episcopis Ultraiectinis, recogniti et notis historicis illustrati ab Arn. Buchelio Batava I.C. (Utrecht, 1643.) - blz. 100 (naar aanleiding van de woorden *Sed Hermannus invidiae zelum oblivisci* op blz. 98.): 'Conspirationis in Florentium causas, & focios hic noster auctor fatis aperte indicat, ut & ejus synchronos Stokius in Chronico Rhythmico, sed prolixius. Verum neuter de adulterio Velseni conjugi illato verbum facit; nisi quod in Rhythmico, ubi de Velseno Comitem invadente, haec leguntur:

Dat de grave hielt over-spel, (id est, voor)
Want hi loech, dat weet ick wel.

Unde imperiti veteris linguae, & genuinae significationis verbi *Over-spel*. I. pro ludo (nam *over* pro *voor* Stokio Saepius usurpatum) adulterium fabricarunt, cujus vetustiores nulli meminerunt, ut nec Chron. Magnum Belgicum nec etiam Meyerus in Flandricis.'

2) Magnum Chronicon In Quo Cumprimis Belgicae Res et Familiae Diligenter Explicantur. Rerum Germanicarum Veteres Scriptores VI. - Iioan. Pistorius. (Frankfort, 1607.) - blzz. 1-420); Idem. Idem. - Pistorius en Struwe. (Regensburg, 1726.) - blzz. 1-456.)

Wouter, die zyn handschrift toeeigende aan Heer Jan van Polanen, die losse regels, die nergens saamenhang vinden, en zo grootelijks ten nadeele van den Hollandschen Graaf moesten strekken, achter het zelve by voegde? Zou zulks geschied zijn buiten kennis van dien zeer vermogenden Heer? Ik antwoord vryelijk, neen. Maar dan besluit ik, uit die tegenwerpinge zelf, dat die Heer behoord heeft onder die geenen, die de Eere van Florens wel wilden opofferen, om de gedachtenis der Brabantsche Hertogen te spaaren. Dat men 't alleen tot verschooning van Velzen zou verzind hebben, is niet te denken. Doch genoeg hiervan.

Van het tweede MS, B, weet ik niets te zeggen, dan[1)] dat ik het, te gelijk met A, den 12 September 1750, in éénen koop, gekocht hebbe op de Auctie van *Jakob Marcus;* en, dat ik 'r zeer mede bedroogen was, doch ten goede. Want op den Catalogus stondt het, onder de MSS in folio, n. 66, beschreeven als *gekomen uit het Klooster van Egmond, en daarna uit de Bibliotheek van Jonker Vander Does, Registermeester van Holland. Marcus* schynt het noit ingezien te hebben. Onder zyne papieren, die minder waaren dan ik verwacht had, heb ik van dit MS noit de minste melding gevonden. Nergens heeft hy 'r eene enkele verschillende leezing uit aangetekend. Ondertusschen meende ik gekocht te hebben dat zelfde Handschrift, 't welk in de eerste Uitgaave gevolgd is, en was 'er mede in myn' schik: maar veel meer, toen ik, by 't eerste onderzoek, bevond, dat ik van eenen onbekenden schat was meester geworden. Voor 't overige komt het overeen met de Uitgaaven; doch veel slechter en slordiger, ook, zo 't schijnt, met verscheiden handen, geschreeven. Nochtans heeft het my meer dan eens gediend om de Taal te verbeteren. *Douza* heeft het noit gezien.

Gewapend met deeze twee oude MSS, en daarnevens de eerste Uitgaave konnende gebruiken als een derde, achtte ik my in staat te zijn om een begin te maaken met het verbeteren van den Text, dien ik zuiverst vond in A; schoon ook daar dikwils

1) Achter ‘niets te zeggen, dan’ staat, in het handschrift, marginaal: ‘dat *Is. le Long**) 'er voor veertig jaaren bezitter van geweest is: zie zyn Boekzaal der Bybels. p. 109 en 110.’

*) [, geb. te 19 April 1683, overl. te na 1762. Zijn verscheen te Amsterdam in 1732 en te Hoorn in 1764.]

bedorven. Waaruit vooreerst de Aantekeningen, betrekkelijk tot het stuk van Taalkunde geboren zijn. Deezen eersten loop had ik den 24 Dec. 1753 ten einde gebragt, wanneer de Heer *Meerman,* die beroemde aankweeker van alle nutte weetenschappen en geleerdheid, toen Raad en Pensionaris der Stad Rotterdam, thans Meesterknaap van Holland en Westvriesland, my, in September 1754, kennis gaf, dat het MS, tot de eerste Uitgaave gebruikt, noch berustte onder den Heer *Alberti* Professor te Leiden, die des verzocht zynde, het zelve aan my niet zou weigeren. Aangenaamer tyding hadt my te dier tijd niemand licht konnen brengen. Ik verzocht het te mogen zien, en kreeg wel haast, niet alleen het gezigt, maar ook een onbepaald gebruik van dit derde MS, hier vervolgends voorkomende onder de letter C. Ik vond het verzeld van eenen verpligtenden Brief[1], waarin verscheiden vroeger bezitters van het zelve genoemd werden, als eerste *Douza* en *Scriverius;* en voorts als volgt: 'Hoe het uit de handen van *Scriverius* in den winkel van den Almanachkronijkschryver *Dirk Burger*[2] te Schoorl geraakt zy, is my onbekend. Van hem is 't vereerd aan *Vander Hoeven*[3], Sekretaris te Abbekerk naby Medenblik, alwaar ik het allereerst zag. Na des zelfs dood is de Predikant *Yvenius*[4], te Midwoud, eigenaar geworden; van wien ik het, in den jaare 1746, gekocht heb.'

Buiten dit, hadt *Douza* ook noch een tweede Handschrift, uit het welke, op den kant der eerste Uitgaave, eenige veranderingen zijn aangetekend, doch weinigen, en van weinig belang. 't Heet daar alleen *'T ander;* waarvan ik de eerste letter tot des zelfs kenmerk genomen, en het genoemd heb, T. Gezien hebbende dat mijn tweede (B) niet was het eerstgemelde van *Douza* (C) onderzocht ik, of het ook dit tweede mogte geweest zijn. Maar al mede niet: gelyk de Leezer zal konnen zien uit de Aantek. B.I. vs. 255.

1) Bedoeld wordt de brief van 19 December 1754, welke door mij onder 3) op blzz. 112-113 geciteerd werd.
2) Dirk Burger, geb. te Schoorl. Chirurgijn. Schreef o.a. Chronyk van de stad Medenblik (Amsterdam 1710; Hoorn, 1728, 1736 en 1767.)
3) Vermoedelijk Jan van der Hoeve. Van 1710 tot 1728 notaris te Twisk. Vóór 1713 secretaris van Abbekerk. (Inventaris der Notariële Archieven. - Rijksarchief Noord-Holland. Haarlem. Gedr. in 1930.)
4) Kornelus Yvenius, Petr. fil. - 1718 Predikant te Midwoud. Overl. 16 Februari 1749. (HS. Borger. - Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.)

1072. enz. Het is zo onachtzaam naargezien, dat het niet waardig, en my te onbekend is, om 'er ons mede op te houden.

Maar ik kan hier niet ongemerkt voorbygaan die genoegsaam algemeene verbeelding, dat zo niet alle, immers de meeste onzer oude Kronyken, gekomen zijn uit de Abdye van Egmond; waarover verdient geleezen te worden de *stoutmoedige vertelling* van *Van Loon,* in zyn Voorbericht op *Kolijn* p. 5[1]. Wy zagen zo even, dat myn MS B zoude gekomen zyn uit dat Klooster en daarna uit de Bibliotheek van *Douza, Registermeester van Holland*. Schynt men zich niet verbeeld te hebben, dat de Kronyken mede behoorden onder de Archiven des Lands? Ondertusschen is het eerste zo volkomen onzeker, als het zeker is, dat *Douza* dat MS noit gezien heeft. Wat hy, als Registermeester in zyn bewaaring hadt, kan men by hem hem zelven leezen, in de Opdragt van zyne Annales Metrici[2] p. 8. als mede in zyne Voorrede aan *Spiegel,* dat hy geen zyner twee MSS uit dat Klooster gekreegen heeft. Zie hier zyne eigen woorden:

> ..... *eer dat door onkund yet*
> *In plaets van vuyl papier, komm' ind' Apteek te raiken,*
> *Voor suycker, peper, cruydt om huyskens af te maiken:*
> *Twelc desen Bouc* (C) *ghewis oic soude zijn gheschiet,*
> *Wairt by aldien, dat hy deur ALOSTANUS niet*
> *Ghelost wair, end' aen my, om niet te gaen verloren,*
> *Ter goeder uyr gheschickt: hoewel ick van te voren*
> *De weergaey van dit stuc* (T) *deur JUNII SOONS hand*
> *Te leen ontfangen had*.

1) '..mids een zeer groot getal der oude met de hand geschreevene Boeken der Abtdye van Egmond, welken door de Soldaaten van Brederode in 't jaar 1567. eensdeels verscheurd, andersdeels verstrooid of aan de naastwoonende Huyslieden verkocht waaren, door eenen zekeren Heer onzes Lands, voor zoo ver hem zulks maar eenigszins doenlyk was, ter waarde van meer dan tienduyzend guldens, door de zelven alom op te koopen, weer bij eenvergaderd;..' (Voorbericht. - Blz. V. - Geschicht-Historiaal Rym, of Rymchronyk van den Heer Klaas Kolyn, enz. enz. door Mr. Gerard van Loon ('s Gravenhage, 1745.))
2) Iiani Dousae Nordovicis Annales, Rerum A Priscis Hollandiae Comitibus per CCC.XLVI. Annos gestarum continuatâ serie memoriam complectentes. Nun Primitus In Unum Metricae Historiae Corpus redacti, atque in X. Libros tributi ac dispartiti. ('s Gravenhage, 1599.)

Het eene dan was hem ter hand gesteld, waarschijnlijk vereerd, door *Alostanus,* nadat hy 't andere slechts ter leen ontvangen hadt van den *Zoon*[1] *van Hadrianus Iunius*. In de Uitgaave van *Alkemade* p. 22, vindtmen, tot verklaaringe van den naam van *Alostanus*[2], deeze Latijnsche kanttekening, die, nevens meer anderen, zekerlijk niet uit zijn' koker gekomen is: *Iacobus Blondelius Alostanus, inter monasterii Egmundani reliquias quondam nobilis, omnisque Nobilitatis investigator, ac rerum Egmundanarum vindex praecipuus*. Wy hebben dan ook aan deezen persoon juist de zelfde verpligting wegens het lossen van 't MS C, als wy hebben aan *Pieter van Loo* voor het verlossen van A, beide uit het grootste gevaar van in de Aptheek of in Boekbinders handen te raaken. Welk laatste gebeurd schijnt te zijn aan dat MS, waarvan de oplettende Scriverius het laatste blad gevonden heeft, ingenaaid achter een ander boek; waaruit allereerst het slot deezer Kronijk, en de naam des Schryvers, zijn bekend geworden[3]. Wat gebruik Alkemade van dat oude blad, 't welk hy van den Heer Westphalen ontvangen hadt, gemaakt heeft, kan men hier zien B.X. vs. 821 en vervolgends. De overeenkomst van dat slot met het onze, waarvan in B en C niets gevonden wordt, doet my 't verlies van het overige te meer beklaagen, als het welk ons denkelijk veel lichts hadt konnen byzetten wegens de verschillen, die in de mynen voorkomen. Dit had ik te zeggen als betrekke-

1) Vermoedelijk Petrus Junius. ‘Hij had - volgens Van der Aa (Biographisch Woordenboek - 1867) - het voornemen om de onuitgegeven schriften van zijnen vader, nadat deze overleden was, in het licht te geven; doch hij volvoerde dit voornemen slechts ten deele, wegens zijnen vroegtijdigen dood in 1594.’
2) Jakob Blondeel (Jacobus Blondelius), geb. te Aalst 1536, overl. na 1591. Aanvankelijk priester, ging hij later naar de Hervormden over. Hij was bevriend met Hadrianus Junius (1511-1575.)
3) In zijn Toet-Steen op het Oude Goutsche Chronycxken (1663) zegt Scriverius o.m.: ‘....Melis Stocke, onsen Rijm-Chronijck Schrijver, diens naem (dit zy in 't voor-bygaen geseydt) wy gevonden hebben op een stuck Parckements, tot de Hollandtsche Rijm-Chronijck behoorende, 't gheene achter een ander boeck inghenaeyt was, op welck Parckement ghelesen wierden dry geheele kolommen van Vaersen uyt de Rijm-Chronijck, en achter die een slot van alles, en op-dracht, van 't geheele werck (aen Willem de Goede, Graeve van Hollandt) welck slot in den druck niet bekent is, enz. enz.’ Douza heeft dan ook nooit geweten, wie de auteur der Hollandtsche Riim-Kroniik was.

lijk vooral tot de Historie der drie Handschriften, die ik gebruikt heb. Staat nu ook iets te melden van de drie vroegere Uitgaaven.

De Eerste, te Amsterdam in den jaare 1591 in 't licht gekomen, zijn wy schuldig aan den grooten *Douza*. Hy zelf gaf dit te kennen in zyne Latijnsche Verhandeling, *De Poeticae Artis cum Historia Communione et Societate,* geplaatst voor zyne Annales Metrici; daar hy spreekende van deeze Rijmkronijk, zegt: *cujus quidem nos Chronici Editionem, adnitente sagacissimi ingenii ac judicii viro,* Henrico Laurentii F. Spigelio, *haud indignam censuimus, quam idiotismo nostro ac communi*[1] *gratificaremur*. Daar hy echter een gedeelte van die eere afstaat aan zynen Vriend *Spiegel*. Maar in zyne Voorrede, aan *Spiegel* zelf gericht, staat hy hem die eere ganschelijk af, vs. 55.

> ..... *dit out Hollants dicht,*
> *Eenvoudig, recht en slecht, wel wairdich omm' in 't licht*
> *Deur U gebracht te zijn* ..... En vs. 362.
> *'T wair sonder U geweest, die hem nu vander nacht*
> *En slaep eerst hebt ontweckt, en 's hemels licht doen schouwen,*
> *Niet sonder cost en moeyt*. .....

Maar daar zijn twee meer Reeders tot dat Schip geweest. *Douza* zelf noemt 'er aanstonds noch twee:

> ..... *'T sal Paw oic nummer rouwen*
> *Dat hy hier toe de keers ons hevet toegelicht*.
> *Veel min* Sebastiaen, *die duisterheid verlicht*
> *Met kant-antekening', den Drucker ten gerieve*.

Paw was denkelijk *Peter Paaw*[2], zustersoon van *Spiegel,* en te dier tijd Hoogleeraar der Geneeskunde te Leiden. Wat men te verstaan hebbe door *de kaars toe te lichten,* kan verscheidelijk uitgeleid worden. By Alkemade wordt het verklaard door *het dubbeld uit te schryven*. Op wat grond weet ik niet; maar wel dat dat uitschryven niet geschied is met de vereischte oplettend-

1) Blijkens den gedrukten tekst, heeft Huydecoper het woord *Patrie* vergeten over te schrijven.
2) Pieter Paaw, geb. te Amsterdam 2 Augustus 1564, overl. te Leiden 1 Augustus 1617. Studeerde geneeskunde te Leiden en Parijs. Promoveerde in 1587 a/d Hoogeschool te Rostock. 1589 b.g. Hoogleeraar, 1592 g. Hoogleeraar te Leiden.

heid. Dat de kanttekeningen van eenen *Sebastiaan* zijn, getuigt *Douza* zo duidelijk, dat naauwlijks te begrypen is, dat iemand *Douza* zelven voor dien kanttekenaar heeft konnen houden: gelijk niet alleen Alkemade(zie B. III. vs. 1145) maar ook mijn oude Vriend Vlaming, in 't Leeven van Spiegel, gedaan heeft[1]. 't Schijnt dat *Sebastiaan* zich daar toe heeft laaten beweegen door den Drukker *Barend Adriaansz,* dien ik wel eer plag te gelyken by den *kok,* die ons uit de Vangst van *Douza,* op kosten van *Spiegel,* met hulpe van *Paaw* en *Sebastiaan,* eene voortreffelyke en noch duurende maaltijd heeft opgedischt: doch niet zo zinlijk als wel behoord hadt. Ook heeft de Heer *Alberti* voorlang aangemerkt, dat het MS C in de eerste Uitgaave gansch niet naauwkeurig gevolgd is[2]; en men zal 't hier bewaarheid vinden. De kleinigheden gaa ik voorby. Maar daar zyn ook zulke smetten in, die klaar doen zien, dat deeze Uitgaave al mede haaren Broddelaar gehad heeft. In alle drie de MSS, zo wel in A als in B en C, zijn, hier en daar, eenige enkele regels, door onachtzaamheid, overgeslagen, zodat daar verscheiden rymelooze vaarzen gevonden worden, waardoor ook de zin geleeden heeft. De twee laatsten komen in alles zo naa overeen, dat daar ook dikwils de zelfden ontbreeken. Maar in de Uitgaave zijn alle die gaapingen aangevuld, alle die gaten gestopt; doch met zulke lappen en leuren, die zelfs bewyzen, datze noch van den verstandigen *Douza,* noch van den filozofischen *Spiegel,* konnen geschreeven zijn. Zie B.I.

1) ‘Dit schrander vernuft (Douza) eigende zynen vriendt Spieghel de Rijmkronijk van zijnen Melis Stoke, dien eerlijken en waerachtigen Historieschrijver, wien hij met aentekeningen verklaerdde, enz. enz.’ (Leeven van H.L. Spieghel door P. Vlaming: - H.L. Spiehels Hertspieghel en andere Zedeschriften, Met verscheidene nooit gedrukte stukken verrijkt, en door aenteekeningen opgeheldert. Door P. Vlaming. (Amsterdam, 1723.)
2) In den reeds eerder aangehaalden brief, van Alberti aan Huydecoper, dd. 19 December 1754, leest men o.a.: ‘'t Geen ik anders van dit MS. zou melden, zal UWEdG. genoegzaam zien uit den byliggenden brief, dien ik voor omtrent dertig jaaren daar over aan iemand schreef, toen ik 'er noch geen bezitter van was. UWEdG. gelieve den zelven, nevens den brief van den Heere J. Marcus, slechts by het MS. zoo lang te bewaaren.’
N.B. De ‘byliggende’ brief werd door Huydecoper aan Alberti teruggezonden. Dit epistel bevindt zich althans niet in her Huydecoper-archief.

v. 1254 en 1260. II. 376 en 998. III. 249, daar men hier uit A zal vinden.

Grave Boudijns kindre, de si hieten.
Ioncfrou Ianen en Margrieten.

welk eerste vaars in B en C niet geleezen wordende, heeftmen 't Rijm, in de Uitgaave, aldus kinderlijk aangevuld,

Ioncfrou Ianen en Margrieten,
Die des oec niet en lieten.

En dit alleen kan voldoen. Maar aan wien hadden de Leezers, te dier tijd, zulks dank te weeten? Doch daar lust my niet naar te gissen. *Douza* was van gedachten, dat uit zyne twee MSS, naauwkeurig tegen elkanderen vergeleeken, eene Uitgaave kon bewerkt worden, beter dan een van die twee: en juist werdt zy de slechtste van drien. Hoor hoe hy 'er zelf van sprak in zyne Voorrede vs.

..... O wtvercoren pand!
Bequaem, om dit met dat te worden vergeleken,
En sulx in allebey de feylen en gebreken
Te rechten nair behoir: ja af, oft aen, te doen
Nair wtwising des Texts. .....[1)]

En niet volgends eigen droomen en harssenschimmen, alleen om het Rijm te vullen, zonder acht te geeven op het verband der woorden. Of denkt iemand dat deeze verbeteraar alle die fraaiheden ontleend hebbe uit den Text van T? Dat zou *Sebastiaan* niet zoo bestendig gezweegen hebben: om 'er niet meer van te zeggen.

Van de Tweede Uitgaave spreekt *Alkemade* in zijn Voorbericht p. 4, op deeze wyze: ‘Dog om verscheiden veranderingen en byvoegingen, hoewel 'er die Drukker 't best mede voorhadde, is deze Druk verre minder dan de Eerste geagt geworden’. Zoumen niet zeggen, dat hy die twee Uitgaaven naarstiglyk vergeleeken hadt? Hy praat van *veranderingen* en *byvoegingen:* en ondertusschen komen zy van blad tot blad, van regel tot

1) Na het woord ‘Texts’ supprimeerde Huydecoper, in het Handschrift, den volgenden zin: ‘Daar hy duidelyk toont, dat hy een' billyken afkeer hadt van die verbeteringen van oude Handschriften.’

regel, van woord tot woord, ganschelijk overeen, behalve dat, in de Tweede, verscheiden Drukfouten, als 't gaat, ingesloopen zijn, die *Alkemade,* in zyne Derde, getrouwelijk overgenomen en bewaard heeft, waaruit wy ten vollen overtuigd zyn geworden, dat hy, in de zyne, niet de Eerste, maar de Tweede, gebruikt heeft. Dus maalde hy, in die weinig woorden, verscheiden trekken, die zijn eigen Karakter helpen uitmaaken.

Omtrent de zyne beroemt hy zich, dat hy die *van voorgaande breuken geheeld, en van gebreken en wanstellingen gezuiverd heeft*[1)]: zie B.X.vs. 845. De waarheid is, dat noit oud Schryver erger mishandeld is, dan M E L I S S T O K E door *Alkemade,* die des zelfs taal deerlijk gerabraakt heeft, maakende dat het geene, volgends de gewoone Spellinge van dien tyd, in de voorigen klaar en verstaanbaar is, in de zyne van geen mensch verstaan kan worden. Blyken hiervan zal de Leezer zo overvloedig vinden[2)], dat ik vreeze dat het hem wel eens verveelen zal. Immers heeft my het aantekenen veel maalen zulks verveeld, dat ik het Boek, eer ik tot de helft gekomen was, aan eene zyde en buiten myn oog zoude gesteld gehad hebben, indien ik het MS B niet gecollationeerd had tegen het zelve, en 'er alle verschillen van eenig belang in aangetekend had. Wat voorts het uiterlyke dier Uitgaave betreft, dat is fraai en sierlyk; en daarom

1) Blz. 4. - Voor-berigt. - Hollandse jaarboeken enz.

2) De passage achter het woord ‘vinden’ werd door Huydecoper aanvankelijk als volgt geredigeerd: ‘dat ik vreeze, dat het hem wel eens verveelen zal. Immers heeft my het aantekenen veelmaalen zulks verveeld, dat ik dat Boek, eer ik tot de helft gekomen was, aan eene zyde en buiten myn gezigt zoude gesteld hebben, indien ik 't had konnen doen. Maar dewyl ik genoegsaam alle de verschillende leezingen en spellingen, in B voorkomende, by *Alkemade*, op den kant, aangeteekend had, moest ik 't altijd onder 't oog houden. Wat voorts het uiterlyke van deeze Uitgaave betreft; de zelve is fraai en sierlijk, en de Leidsche Drukkers, Jo du Vivie en Is. Severinus, hebben 'er eere mede ingeleid. En daarom zalze altijd wel aan den man willen. Waartoe ook de Afbeeldingen der Graaven, waarmede *Alkemade* wonderlijk veel ophadt, niet weinig zullen toebrengen; als mede de Bylaagen, die daarachter gevoegd zijn. En om dien Druk voor zyne bezitters noch al minder ten onbruik te maaken, heb uit de geleerde en fraaie voorrede van *Douza*, zo hierboven als hieronder, alleen overgenomen het geen voornaamlijk onzen Dichter betreft; schoon wel waardig geheel gelezen te worden.’ (gesupprimeerd.)

zal de zelve altyd wel aan den man willen: waartoe ook de Afbeeldingen der Graaven en de Bylaagen, daarachter gevoegd, niet weinig zullen helpen. En om dien Druk voor zyne bezitters noch al minder ten onbruik te maaken, heb ik, uit de geleerde en fraaie Voorrede van *Douza,* zo hierboven als hieronder, alleen overgenomen het geen voornaamlyk onzen Dichter betreft, schoon wel waardig geheel geleezen te worden[1)].

1) Van ‘Leezer’ (blz. 158, 8e regel v.o.) af tot ‘geheel geleezen te worden,’ copieerde ik den tekst, welke gevonden wordt op een aparte bladzijde van het handschrift en daarna verder gaat met de niet-gesup-primeerde woorden: ‘Thans staat ook iets te zeggen van deeze tegenwoordige Uitgaave. En komt hier vooreerst in aanmerkinge de verandering die wy gemaakt hebben in den Text, die in de voorigen achtereen afloopt, maar door ons verdeeld is in Tien Boeken: het welk,’ Waarna volgt: ‘Hier over acht ik niet noodig verschoonig te vraagen. Want behalve behalve dat het een aanzienlyker oog aan het gansche (achter ‘gansche’ staat marginaal: ‘Werk geeft, my, onder 't aanhaalen van een ontelbaare menigte van plaatsen, een zeer groot gemak toegebragt heeft; en ook aan den Leezer,’) Werk geeft, en van ontelbaaren voor my gedaan is, zo is het zelfs eenigszins noodzakelyk in boeken, die geschikt zyn tot gebruik en onderzoek. Van het gemak, daardoor, buitennadeel des Schryvers veroorzaakt, heb ik zelf de eerste vruchten genooten’ (volledig gesupprimeerd.)
Achter het woord ‘genooten’ leest men verder: ‘die over dit Werk van den Dichter, of over 't myne, gelyk ik te gemoete zie ‘verder iets zal willen schryven, zal geeven Want het gemak myner Leezeren, heb ik altyd, zo veel my mogelyk was, in het oog gehouden. In den Text heb ik my alleen gehouden aan 't MS A waarom ik ook zorg gedraagen heb, dat de Text zelf, ten gevalle der Aantekeningen, niet versnipperd wierde, maar ook, zonder, met genoegen achtereen geleezen kan worden; of tegelyk met de kortsten, die daaronder geplaatst zyn, terwyl de breedere achter elk Boek, tot het welk zy behooren, konnen gevonden worden, op deeze aanwyzinge, *zie hier achter;* welke woorden op het Eerste Boek eens vergeeten zyn by v. 139, en eens kwaalyk staan, v. 364. Dit laatste niet by verzinning, maar doordien ik de Aantekening, die daar reeds lang gedrukt gestaan heeft, sedert vernietigd heb, omdat ik ze aan den eenen kant van weinig belang oordeelde, en daartegen gelegenheid had, om de plaats te vervullen met een aanhangel van de voorgaande, die daar beter te passe kwam’ (gesupprimeerd.)
Vervolgens, aan den anderen kant van die aparte bladzijde:
‘Te beklaagen is het dat verscheiden Uitschryvers zo weinig werks gemaakt hebben van de goede trouw; datze zich schynen verbeeld te hebben volstrekt meester te zyn om hun voorschrift uit te breiden of te verkorten [naar eigen welbehaagen], en, met één woord, te vervalschen en wel elk op zyn manier: Waarvan de Leezer, onder het doorbladeren van myne Aantekeningen, maar al te veel proeven zal bevinden. Zeer groot zyn de verschillen tusschen deeze en de voorige Uitgaaven; [of, waardoor zulks veroorzaakt is, tusschen A en C (waarvan B slechts een copye is)] en ik durf verzekeren, dat noch het een noch het ander, door M E L I S S T O K E zelven zo opgesteld is als wy 't nu leezen. Ik wil echter de bekende Uitschryvers, *Wouter den Klerk* of *Mathys Gerritsz,* niet beschuldigen; maar liever gelooven dat zy zelfs bedorven voorschriften gevolgd hebben. Het eerste verschil van belang, doch alleen door onachtzaamheid toegekomen, [is, dat men, by Alk. p. 19, even als in C en B, leest,] hebben wy kortelyk gemeld B.I. v. 808. en meer heb ik 'er niet van te zeggen. Het gansche Werk van onzen Dichter kanmen afdeelen in drie tydperken. Het eerste strekt zich van 't leeven van Diederik I af, tot de dood van Ada toe; al het welke M E L I S ontleend heeft uit de Latynsche Kronyk van den Egmonder Monik, die de zelve vervolgd heeft tot in het jaar jaar 1205. Dit stuk is van zeer veel gewigt om het [zeer omstandig verhaal] uitvoerig bericht van den oorlog tusschen Graaf Willem I en Lodewyk van Loon; [het welk] waarvan de waarheid anders onder de verdichte vertellingen van Willems vyanden, en verscheiden valsche Brieven, hoe dwaas in zich zelfs, voor altoos begraaven zoude gebleeven zyn. Ook is 't een geluk, dat tot hier toe de Uitschryvers, in 't zaakelyk, ganschelyk overeen komen.’ (Het tusschen [ ] geplaatste werd door Huydecoper gesupprimeerd.)

Het geen ik uit dien grooten Man noch te zeggen heb, is zijn schrander oordeel over deeze Rijmkronijk; zo wel tegen als voor. Hy uit zich al vry sterk tegen den stijl, de kwaalijk geplaatste zedelessen, niet sluitende gelykenissen en verkeerdelijk bygebragte voorbeelden, in die Latijnsche verhandeling die wy reeds aangehaald hebben. Ik zou hier de woorden bygevoegd hebben, zo zy ook niet in de Uitgaave van *Alkemade* konden geleezen worden. De voornaamste plaatsen, die hy in 't oog hadt, waaren lichtelijk aan te wyzen; doch de Leezer zalze in myne Aantekeningen niet minder sterk getekend konnen vinden: nochtans met dit merkelyk onderscheid, dat die walgelyke gebreken, die hy den Dichter te laste legt, door my overgebracht zijn op de rekening van zyne Uitschryvers, Broddelaars en Bedervers van zijn Werk, dat zeker-

lijk niet volmaakt is; maar aan 't welk ik my meermaalen verpligt geacht heb, deeze getuigenis te geeven, die ik hier herhaale, dat de Schryver, daar hy zyne eigen taal spreekt, zich *kort en klaar* uitdrukt; behalve daar hy al te kort, en daardoor wel eens moeilyk te verstaan is. Maar al waaren alle die misstallen ontwyffelbaar van M e l i s S t o k e zelf (datze 't niet zijn, blijkt omdat verscheidene hier, dat is in 't MS A, niet gezien worden, waarvan straks nader) die allen zouden ruim opgewoogen worden door deeze weinige woorden van *Douza* in zyne Voorrede, by Alkemade p. 16.

Hoe veel te meer is deez dan wairdich om te lesen?
Een Schutter niet, als die veel schiet mit leughepesen,
Vol luysters en bedrochs? De NAICTE WAERHEIT hier
Voir oghen wert ghestelt, clair blinkend' als een vier.

daar hy vervolgends dit Werk alleen verklaart,

Genouchsaem, om tot stof voor een nieuwe Cronijck
Te dienen.....

En is deeze getuigenisse, wegens de oprechtheid van onzen Dichter, van te meer klems, omdatze komt van D o u z a , die felle geessel van de jonger Kronijkmaakers, die zich schynen verbeeld te hebben, dat zy hunnen Leezeren zouden te kort doen, indien zy zich aan de naakte Waarheid gehouden, en hunne wanschepsels niet met eigen vindingen opgeschikt, of liever, belachlijk gemaakt hadden. Naby 't einde dier Voorrede vindtmen noch eene breede lofspraak ter eere van M e l i s S t o k e (schoon *Douza* dien naam niet kende) die ik my niet onthouden kan hier ook aan te hechten. Zo spreekt hy:

..... van eene saike wael,
Eer dat ick comm' aent eynd', hier maken wil verhael:
Dat onder al de gheen, die enige memorie
Oyt hielden in geschrift, betreffend' onz' Historie,
Ick niemant heb ghesien, die vryer het verslach
Van feyten, goet en quaet, gebracht heeft aen den dach:
Bisonder, dair hy comt omtrent Graefs Floris tyden,
Welc hy heeft overleeft; oic tot het overlyden
Graef Ians van Henegou, des Conincx Susters Soon,
Vervollicht synen theem, wair inn' hy spant de croon,

Als hebbend' alle ding int breedst sulx wtgemeten,
Dat niemant in dit stuc sich beter heeft ghequeten,
Van 't gunt hy, binnen 't slot van jairen acht of tien,
Van anderen ghehoort, of selver heeft gesien;
Zyn segslui dikwils ooc es stellende mit namen,
Al tuygen van geloof en Ridderlyke faemen.

De twee laatste vaarzen hebben wy 'er bygedaan, niet omdat wy dit zeggen van *Douza* toestemmen, maar omdatwe hier zullen overgaan tot de groote verschillen tusschen deeze en de voorige Uitgaaven.

Die Ridderlyke Getuigen, die M e l i s by naamen zou genoemd hebben, konnen geen anderen zijn dan *Heer Guy van Henegouwen,* en *Heer Daankijn van Oorschot. Douza* hadt het oog op dien brok van 128 regels, die ik, B.V. tusschen vs. 660 en 661, gevonden heb in B en C, maar niet in A. Daarom zult gyze ook hier in het Werk zelf niet vinden, maar ik hebze geplaatst in de Breeder Aantekeningen, II Deel p. 442-451, omdat ikze niet heb willen verduisteren. Maar gy zult daar tevens omstandige bewyzen vinden, dat die gansche brok van een vreemde hand is, niet noodig hier te herhaalen. In de voorige Uitgaaven, by Alk. p. 19, heeftmen tot hier toe geleezen,

Van hem zijn drie kinderen bleven
Tot Orliens in dat prisoen.

Dit groote gebrek, waardoor de Dichter gansch onverstaanbaar gemaakt werdt, is gesprooten uit C, daar, gelijk ook in B, tusschen die twee regels, 42 anderen zijn achter gebleeven, doch door ons uit A gelukkiglijk hersteld. Zie de Aantek. I. 808. Van die zoutelooze en langwylige sermoenen, daar ook *Douza* zo veel tegen hadt, worden 'er hier eenigen niet geleezen: maar tot mijn leedwezen heb ik A verrijkt gevonden, boven de anderen, met meer dan een fabelachtige vertelling; als, het omkomen van Florens IV in het Tornoy te Corbi, zie B. III. v. 609. 't Bemagtigen van Aken door Koning Willem, v. 886. en 't vinden van 't lijk van den zelfden IV. 416. De menigvuldige andere en geringer verschillen zal de Leezer, elk op zyne plaatse aangetekend vinden; waarom ikze hier voorby gaa. Alleenlijk moet ik noch melding maaken van de twee verschillende Karakters van Jan II, die hier in het Tiende Boek voorkomen; waarvan ik het eerste gevolgd heb uit A, het tweede overgenomen uit de Anderen. 't Eerste zoude

ik gansch verworpen hebben, zo ik my niet verbonden had, myn oudste MS onverminderd te geeven: 't is langdraadig en laf, en bevat niet minder dan 112 regels. Het tweede, dat in A ontbreekt, is beknopter en deftiger, en niet langer dan 46 regels: eigenschappen van den stijl van onzen Dichter, gelijk ik meermalen aangemerkt heb. Breeder bericht zultge vinden B.X.v. 669 en volgg. Die onze Aantek. B. III. v. 572, gelieft op[1)] te slaan, zal daar zien, dat de groote verschillen hunnen aanvang genomen hebben ter plaatste, daar de Latijnsche Kronijk, uit welke M e l i s S t o k e een goed gedeelte van zyn voorig verhaal getrouwelijk naargevolgd heeft, de pen nederleide, naamelijk met de dood van de Gravinne Ada in 1205, maar ook tevens dat ik dien Latijnschen Kronijkschryver genoemd heb P i e t e r M e e r h o u t, schoon des zelfs eigen Naam tot noch toe onbekend is. Ik volgde hierin van *Loon* en *Matthaeus*. Vroeger hadt *Adriaan van Westphalen* het zelfde gedaan. zodat het my niet ontbreekt aan voorgangers. Maar de Heer *Meerman* heeft my beter onderrecht, zendende my het oude Handschrift zelf toe, om my te overtuigen (want in 't eerst kwam het my bedenkelijk voor) dat *Meerhout* geweest was, niet de Schryver, maar enkelyk de Bezitter van dat MS, waarin hy, gelijk onder de Geleerden niet ongemeen is, zynen naam op het eerste blad aangetekend hadt. Deeze edelmoedigheid van den Heer *Meerman* erken ik met alle dankbaarheid. Ik zwijg verder van die Kronyk zelve, die wy hoopen eerlang in het licht te zien door den arbeid van den geleerden en historiekundigen Heer *Adriaan Kluit,* Rector der Latijnsche Schoole te Alkmaar, gelijk *Pieter Meerhout* voor twee eeuwen geweest was[2)].

1) Achter het woordje ‘op’ staat, in het handschrift, marginaal:

zie III. 995
571
424

2) Na het woordje ‘was’ supprimeerde Huydecoper de volgende passages:
‘Wegens den Text heb ik kortelijk te zeggen, dat ik den zelven verdeeld heb in Tien Boeken, waardoor ik my gevleid heb, dat deeze Uitgaave een sierlyker aanzien zoude verkrygen. Ondienst heb ik 'er niemand mede gedaan, en my zelven zeer groot gemak mede toegebragt in het aanhaalen van eene ontelbaare menigte van regels uit dit Werk; welk gemak ook ondervinden zullen, die vervolgends over het zelve iets willen schryven, gelijk ik voorzie dat wel haast zal geschieden. Ik kon het ook nader verdeeld hebben in Hoofdstukken, indien ik, naamelijk, daarin de Groote roode en blaauwe letters tot mijn voorschrift hadt willen neemen. Doch behalve dat zulks in Dichtwerken slechten val heeft, zo zou ik my daarmede ook verlegen gevonden hebben B.X. v. 39, gelijkmen daar zien kan. Voorts heb ik getracht deezen verbeterden Text zo onder 't oog te brengen, dat hy niet versnipperd wierde, maar met genoegen achter een geleezen mogt worden; met de kortste Verklaaringen, zo van Woorden als Zaaken, onder een' zelfden oogslag gebragt: terwijl de Breeder Aantekeningen achter yder Boek geplaatst zyn, (in margine staat na het woordje ‘zyn,’: werwaarts ik den Leezer wyze met deeze korte vermaaning, *zie hier achter:* welke maar eens, zo ik meene, vergeeten is, naamelyk B.I. v. 139, op woorden, *des vader.* zie p. 158. Integendeel zultge, wat verder, vinden: v. 364. *besit*] *zie hierachter*. Maar die aantekening wordt vervolgends.) Dat deeze laatsten tot zulk een menigte, tot zulk een uitgestrektheid, aangegroeid zy, verdient mede ene korte opheldering. Het onderzoek van de Historien der Middelste Eeuwen hadt my lang van verre aangelachgen; ook al, toen ik met myne Proeve van Taal- en Dicht-kunde onledig was. Weinig jaaren daarna ondernam ik zulks; en denkende dat de Aloude Historie van den Heer *van Loon*, die al wat hy verhaalt, met de eigen woorden der Oudste Schryveren, schynt te bevestigen, daartoe in 't byzonder kon dienen, maakte ik myn werk van zyne

Zeer gelukkig ben ik geweest in het ontdekken van oude Hand-

stellingen naauwkeuriglijk naar te gaan, en ten dien einde zyne getuigen, niet by stukken brokken, maar in der zelver eigen schriften, met zyne verhaalen te vergelyken.'
Daarna volgt: 'vervolgends niet gevonden, schoon zy lang ter rechter plaatste gestaan heeft; niet, omdatze vergeeten is, maar omdat ikze sedert verworpen heb, als van geen belang zijnde en verbetering noodig hebbende. En hier viel my gelukkiglijk in de hand, dat ik gelegenheid vond, om de voorgaande Aantekening, schoon de uitgestrekste van dit gansche Werk, met een zeer merkwaardig aanhangsel te vermeerderen en als te bekroonen. Diergelijk heb ik ook elders gedaan, daar het alleen aankwam op Verbeteringen. Maar twee bladzyden en meer, uit het geene reeds gedrukt is, uit te ligten, en het opene te vullen met zaaken van andere natuur, is allerlastigst, en doorgaands gevaarlyk. Hierom heb ik de Br. Aantek. B.I. v. 68. p. 146, zo gelaaten, gelyk zy was, schoon gy, onder de Verbeteringen p. 590 en 591, zult vinden, dat ik de twintig laatste regels der zelve onnut verklaard en verworpen hebbe. [Want myne eigene misslagen over 't hoofd te zien, of die te zien en te ontveinzen, was noit mijn gewoonte.'] (Het tusschen [ ] geplaatste werd door Huydecoper gesupprimeerd.)

schriften van echte Nederlandsche Dichters, die my eenen onbetaalbaaren dienst in het verklaaren van de oude taal gedaan hebben; waarom ook niet spaarzaam geweest ben om 'er gebruik van te maaken, en 'er somtyds groote brokken uit over te neemen. Negen te gelyk ben ik 'er in eenen koop magtig geworden, geschreeven op perkament, in klein folio en op de zelfde hoogte als de MSS van onzen Dichter, en gebonden in drie Fransche banden. 't Zal, denk ik, den Leezer niet onaangenaam zijn, dat ik van elk in 't byzonder, omze te beter te doen kennen, hier noch een woordje melde: In een dier Deelen vond ik twee Romans van langen adem, behelzende de eerste de aventuuren der Kinderen van *Limborg*[1], de tweede die van *Walewein,* eenen der Ridderen van de Tafelronde van Koning Artur. *Limborg* is, door den Dichter zelf, verdeeld in XII Boeken, en yder Boek begint met eene Voorrede, die doorgaands hierop uitkomt, dat de liefde alleen hem dit werk heeft doen volbrengen, zo zegt hy B. IV.

Vraye minne die mi dwinct,
Es die zake, dat mi dinct
Te volbringene dit ghedichte,
Dat achter ware bleven lichte,
Want ic ben soe onghestade,
En daet ene, die met rade,
Mi altoes stoket daer toe. Enz.

en B.V. aldus:

Die werelt die vergroyt steet,
Die roese die uten botten geet[2].
Die boeme die gebloyt staen,
En doen mi dit gedichte niet ane vaen
Te volmakene, en dade ene

1) Roman van Heinric en Margriete van Limborch gedicht door H e i n r i c , uitgegeven door Mr. L. Ph. C. van den Bergh. (Nieuwe Reeks van Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Tweede en Derde Deel. (Leiden, 1846; 1847.)) Naar het HS. van Huydecoper, thans in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 119.
2) In het HS. staat, evenals bij Van den Bergh,: gheet

Die myn[1] *herte heeft allene*
Met hare doget al verwonnen[2]. Enz.

Al ziet men het boek zelf niet, uit die taal alleen is genoeg te zien, en ik stel vast, dat het geschreeven is voor den tyd van M e l i s S t o k e . Wiltge weeten hoe lang voor dien tyd, zie of gy 't berekenen kunt uit het slot waarin ook de Dichter zynen naam meldt. Zo luidt het raadsel:

Nu es HEINRIIC, die dit maecte,
En□, so[3] *hi best conste, geraecte,*
Siere pinen af; soe es hi blide;
Die hi begonste *in dier*[4] *tide*
Dat men screef ons Heren iaer
VIIc[5]*, dat es waer,*
XX men en□ XL ghehent,
Alse men den daet gescreven vent
Van der Geborten ons Heren,
Die Maria drouch met eren,
XVIII hondert iaer en□ XVII,
God hoede ons van messchiene,[6]
Op Sente Sebastiaens dach,
Die doe op enen Vridach gelach.

Vergis u niet. Dit schynt hy zelf te willen zeggen in dien eenen regel, *God hoede ons van messchiene*. Houd u dan niet op met die groote getalen van VII^{c}, XVIII^{c}, XX en XL, die alleen dienen om den Leezer te verbysteren, eene ongezouten aardigheid! Het overige is integendeel klaar. S. Sebastiaans dag is 20 January. Die

1) In het H.S. staat, evenals bij Van den Bergh: miin.
2) Na het woord ‘verwonnen’ supprimeerde Huydecoper de volgende versregels:

En es man onder der sonnen,
Plage hiere iet te wandelne mede,
En□ sage hare welgheraecthede,
Hine moeste hare syn[*] *naturlec vrient*. Enz.

3) In het HS. staat, evenals bij Van den Bergh: soe
4) Idem: dien
5) Bij Van den Bergh staat: IIIIc
6) In het HS. staat, evenals bij Van den Bergh,: messciene

was, in het *zeventiende jaar der Eeuwe,* een *Vrydag*. Zo nu dit laatste ook alles geen logen is, zo is dit geschreeven den 20 January 1017. Want na de dood van dien Martelaar in 't jaar 288 tot nu toe, is, in 't *Zeventiende jaar,* de dag van 20 January niet meer dan tweemaal op *Vrydag* gevallen naamelyk alle zeven Eeuwen eens; als eerst in het jaar 317, laatst in 1017[1)].

De Roman van W a l e w e i n [2)] was eerst opgesteld in Proze door eenen, wiens naam was P e n n i n c , en die 'er een groot deel zelf van berijmd heeft, doch 'er uitscheidde. waarna het Werk, uit des zelfs verder opstel, voorts berymd is door P i e t e r V a s t a e r t , ter lengte van omtrent drie en dertig honderd vaarzen, gelyk hy zelf getuigt in deeze woorden:

PENNINC die dichte desen bouc,
Som wiet hort mine rouc,
Hine was niet wel bedocht,
Hine hadde jeeste ten ende brocht.
PIETER VASTAERT[3)] *maketse vort,*
So hi best mochte, na die wort
Die hi van PENNINGE[4)] *vant bescreven.*
Het dochten[5)] *scade waert*[6)] *achter bleven*
Die jeeste, maer daert ende brect
Ic wane mens lettel eren[7)] *sprect*

1) Na '1017' supprimeerde Huydecoper den volgenden zin: 'Want elk weet, dat de jaaren eindigen op den zelfden dag, waarop zij begonnen zyn; en dat by gevolge'
Achter het woordje 'gevolge' staat marginaal: 476 colommen van 46 regels.
2) Roman van Walewein, door Penninc en Pieter Vostaert. Uitgegeven door W.J.A. Jonckbloet. Twee Deelen. (Leiden, 1846, 1848.) Werken uitgegeven door de Vereeniging ter bevordering der Oude Nederlandsche Letterkunde. Derde en Vijfde Jaargang. Derde Aflevering. Naar het HS. van Huyecoper, thans in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana-Manuscripten in Folio, blz. 119.
3) In het HS. staat, evenals bij Jonckbloet,: Vostaert
4) Bij Jonckbloet staat: Penninghe
5) Idem: dochtem
6) Idem: waer
7) Idem: ere

Den Dichtre, oec verliest hi mede
Bede pine en[1] *arbeide,*
Dat soe niet wert es ere keerse.
Omtrent drie en□ XXX[2] *hondert veerse*[3]
Heefter PIETER of ghedicht. Enz.

Van den leeftyd dier Dichteren vind ik niets; maar myn MS is geschreeven in 't jaar 1350, volgends deeze vier regels die 'er achter volgen, doch afgescheiden:

Dese bouc was ghescreven int jaer
Dat seggic[4] *iu wel vorwaer*
Als men screef MCCC en□ L mede.
God geve[5] *ons sinen ewegen*[6] *vrede*[7].

Roman van F e r g u t[8], begint mede met *Koning Artur*. Dit stuk munt onder deezen, in netheid van schrift, uit en is, dat ik van geene andere zeggen kan, naergezien en verbeterd. Aan 't einde leestmen:

1) In het HS. staat, evenals bij Jonckbloet: en□
2) Bij Jonckbloet staat: dertich
3) Idem: verse
4) Idem: segghic
5) Idem: gheve
6) Idem: euweghen
7) Onder deze vier versregels noteerde Huydecoper: ‘behelst 244 colommen van 45 of 46 regels’
8) Ferguut Ridderroman uit den Fabelkring van de ronde Tafel, uitgegeven door L.G. Visscher (Utrecht, 1838).
Ferguut, Nieuwe uitgave van Dr. Eelco Verwijs. Uit zijne nalatenschap uitgegeven en van een glossarium voorzien door Dr. J. Verdam (Groningen, 1882). - Bibliotheek van Middelnederlandsche Letterkunde.
Ferguut van Dr. Eelco Verwijs, opnieuw bewerkt en uitgegeven door Dr. J. Verdam (Leiden, 1908) - Bibliotheek van Middelnederlandsche Letterkunde.
Ferguut van Dr. Eelco Verwijs en Dr. J. Verdam opnieuw bewerkt en uitgegeven door Dr. G.S. Overdiep (Leiden, z.j.) - Bibl. van Middeln. Letterk.
Al deze uitgaven hoofdzakelijk naar het HS. van Huydecoper, thans in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana - Manuscripten in Folio, blz. 119.

Here hier hebdi van Fergute[1)]
Van beghinne ten inde[2)] *al ute,*
Gecorrigeert[3)] *van miere hant*
Over al soe[4)] *waer ict vant,*
In rijm, in vers, in ward[5)] (woord) *messcreven*.
God[6)] *van hemele moet u gheven*
Lanc lyf[7)], *ghesonde*[8)] *ende ere*.
Tuwen ghebode[9)] *blyf*[10)] *ic vort*[11)] *mere*.

Deeze acht regels schynen niet van den Maaker, maar van den Uitschryver te zyn, die zyn' naam wel hadt mogen uitdrukken. Andere omstandigheden vind ik 'er niet, waarom ik 'er niet meer byvoege; in 't vervolg zult gy 'er genoeg uit aangehaald vinden. Alleen moet ik melden, dat in de bovenstaande vaarzen het woord *messcreven,* op een smal strookje perkament geschreeven, en op zyn plaats opgeplakt ingevoegd is. Het heeft maar 128 colommen van 44 regels.

Roman van F l o r i s en B l a n c e f l o e r [12)]. Dit MS ziet'er

1) Bij Verdam staat, evenals bij Overdiep,: Ferragute
2) Bij Visscher staat: ende
3) In het Leidsche H.S. staat, evenals bij Verdam en bij Overdiep,: Ghecorrigeert
4) Bij Visscher staat: so
5) Idem: woerdt
6) Idem: Godt
7) In het Leidsche HS. staat, evenals in de gedrukte uitgaven,: lijf
8) Bij Visscher staat: gesonde
9) Idem: gebode
10) In het Leidsche H.S. staat, evenals in de gedrukte uitgaven,: blijf
11) Bij Visscher staat: voert
12) Floris ende Blancefloer door Diederic van Assenede. Mit Einleitung, Anmerkungen und Glossar herausgegeben van Hoffmann von Fallersleben (Horae Belgicae, Derde Stuk, Leipzig 1836.)
Naar het HS. van Huydecoper, thans in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.
Floris ende Blancefloer. Met inleiding en aanteekeningen door Dr. H.E. Moltzer. (Bibliotheek van Middelnederlandsche Letterkunde, Drieëntwintigste Aflevering, Groningen 1879.)
Naar de fragmenten, welke door J.A. Alberdingk Thijm in de Dietsche Warande (I, blz. 498 en vlgg.) werden uitgegeven. Aan het Leidsche HS. ontleende Moltzer enkele varianten.
Floris ende Blancefloer van Diederic van Assenede. Uitgegeven door Dr. P. Leendertz Jr. (Leiden, 1912.)
Naar het Leidsche HS.
Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana - Manuscripten in Folio - blz. 119.

deerlyk gescheurd en geschonden uit, en is daarenboven uit de brokken van twee MSS te saamen gevoegd, waarvan het eerste en laatste gedeelte naauwlyks of niet te leezen is, zynde van den inkt niet anders overgebleeven dan de moed op het perkament. Het middelste, volgends onderscheiding, van fol. 5 tot 18, zeer duidelyk met zeer zwarte inkt geschreeven; welk gedeelte ik in 't vervolg alleen gebruikt heb[1]. Uit het duistere heb ik dit volgende f 1 a. opgedolven, omdat hy zyn naam daarin meldt, en zegt dat hy 't vertaald heeft uit het Fransch:

Hets worden harde[2] *te zure*
VAN ASSNEDE[3] *DIEDERIKE,*

1) Achter het woordje 'heb' supprimeerde Huydecoper het volgende:
'' Begin luidt aldus:

Dese ystorie, dit heylighe werc
Dichte wilen eer een Clerc,
Nu hoert na mi, ik sal beghinnen
Ene aventure tellen van minne
Die den dorperen no den dore
Niet bestaet dat sise horen'

N.B. Het is duidelijk, waarom Huydecoper deze versregels supprimeerde. De eerste twee regels vormen immers het begin van Der Ystorien Bloeme, terwijl de vier laatste den aanhef van Floris ende Blancefloer bevatten.
De bladzijde van het HS., waarop die vier versregels voorkomen, is, door inwerking van chemische stoffen, nagenoeg onleesbaar geworden.

2) Bij Leendertz staat: herde
3) Bij Hoffmann von F., evenals bij Moltzer en Leendertz, staat: Assenede

Dien suldijs[1] *danken ghemeenlike,*[2]
Dat hyt[3] *uten Walsche heeft ghedicht*[4]
En verstandelike in Dietsche bericht
Den ghenen,[5] *diet Walsch*[6] *niet connen*.[7]

Verstandelyk is daar *verstaanbaar*. Zekerlyk ontbreekt 'er veel, maar ik had er genoeg aan.

Volgt een stichtelyker Werk, genoemd Der Historien Bloeme[8]. Aan de voorigen heb ik eenen naam moeten geeven; dees is van den Dichter zelf, die aldus opheft:

Dese ystorie, dit heileghe werc,
Dichte Wilen een Clerc,
En bid den Lesere dat hyt[9] *noeme,*
In Dietsche der Ystorien bloeme.

'Is verdeeld in vier Boeken, waarvan hy ons den inhoud kortelyk opgeeft. Zie beneden B.I. v. 227.

Fabelen van Esopet[10]. De inleiding begint:

Ic wille u, in die ere ons Heren,

1) Bij Hoffmann von F. staat, evenals bij Leendertz,: seldijs
Bij Moltzer staat: suldiis
2) Idem: gemeenlike
3) Bij Hoffmann von F., evenals bij Leendertz, staat: hijt
Bij Moltzer staat: hiit
4) Idem: gedicht
5) Idem: Dengenen
6) Bij Hoffmann von F. staat: walsc
Bij Moltzer staat, evenals bij Leendertz,: Walsche
7) Bij Hoffmann von F. staat, evenals bij Leendertz,: niet en connen
Bij Moltzer staat: niet ne connen
8) Der Ystorien Bloeme, dat is: De Legende der Heiligen, in Dietsche Dichtmaat. Naar het handschrift der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Naauwkeurig afgeschreven en met opheldernde aanteekeningen voorzien door A.C. Oudemans, Sr. (De Dietsche Warande (Amsterdam, 1855)).
Uitgegeven naar het HS., dat vroeger in bezit van Huydecoper is geweest. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 119.
9) In het HS., evenals bij Oudemans, staat: hijt.
10) Fabelen van Esopus, berijmd in de XIII. Eeuw. - Bydragen tot de Oude Nederlandsche Letterkunde, door Mr. Jac. Arn. Clignett. ('s Gravenhage, 1819.)
Naar het HS. van Huydecoper, thans in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden.
Esopet. Opnieuw naar het handschrift uitgegeven en van eene inleiding en woordenlijst voorzien door Dr. Jan te Winkel. (Bibliotheek van Middelnederlandsche Letterkunde. (Groningen, 1881.)
Eveneens naar het Leidsche HS.
Esopet. Uitgegeven door J. de Cock. (Leuvensche Tekstuitgaven 1. - Leuven, 1906.)
Eveneens naar het Leidsche HS.
Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 119.

Bi beesten en bi vogelen leren,
Wisen en wel bedieden
Die nature van den lieden

en eindigt

Hier beghint ESOPET.
Verstadime[1]*, u werdes*[2] *te bet.*

Eene Fabel zal ik hier geheel byvoegen, opdat gy moogt oordeelen over 's Dichters manier van vertellen, die vry beknopt is.

Die Puden[3] *waren sonder Here,*
En si beclaegden hem herde sere,
Si baden herde, dat men hem gave
Enen Meester, enen Grave
Diese dwonghe te haren rechte,
Gelyc[4] *een Here doet sine knechte.*
Ghenen Puden was ghesent
Een Meester; dat wast Serpent,[5]
Diese dwanc en al verbeet.
Dat hem was lief, was hem doe leet.
Dus hebben die Pude ghevaren,
Die te voren weeldich waren.

1) In het HS. staat, evenals bij Clignett, Te Winkel en De Cock,: Verstadine
2) Idem: waer des
3) Idem: pude
4) Idem: Als
5) Idem: was tserpent

Hets recht, die wedersoget[1] *tgoede,*
Dat hi hebbe armoede.

't Volgende heeft dit Opschrift in roode letteren: *Dit es die B e d i e d e n i s s e v a n d e r M i s s e n*[2] *in Dietsche*. En zo heeft elk stuk, daartoe behoorende, zijn eigen, mede in 't roode; als 1, *Waerom*[3] *men die Clocken luut*. 2, *Die vijf*[4] *Ghenaden van der Missen*. 3 *Die Pape dwaet sine hande*. 4 *Vander Amicten*. 5 *Van Alven*. 6 *Vanden Gordele*. 7 *Vander Stolen*. 8 *Vander Hantvane*. Enz. Van de Klokken zegt de Dichter; nadat hy gesproken hadt van het blaazen der Bazuinen by de Iooden:

Voer dat blasen hebben wi[5] *clocken,*
Die ons nu ter kerken locken.
Alse wi nu die clocken horen
Eerst werf[6] *luden op den toren,*
Soe selen wi ter vaert,
Ghereiden ons ter kerken waert.
Alse men die ander clocke luut,[7]
So selen wi syn[8] *comen wt,*
En haestelike ter kerken gaen.
Alse wi horen te gader slaen
Alle die clocken, so sele wi wesen
In die kerke, en daer lesen
Onse gebede[9] - - - - - -

1) In het HS. staat, evenals bij Clignett, Te Winkel en De Cock,: wederseget
2) Die Bediedenisse van der Missen, met opheldernde aanteekeningen voorzien en van wege de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde uitgegeven, door A.C. Oudemans, (Nieuwe Reeks der Werken van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden, Zevende Deel, Eerste Stuk. (Leiden, 1852.)) Naar het HS. van Huydecoper. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 119.
3) In het HS. staat, evenals bij Oudemans,: waer omme
4) Idem: X
5) In het HS. staat, evenals bij Oudemans, nog het woordje: die
6) Bij Oudemans staat: Ierst werf
7) In het HS. staat: luit
8) In het HS. staat, evenals bij Oudemans, staat: sijn
9) Bij Oudemans staat: ghebede

Aan het einde leestmen:

Ghi heren, vrouwen en□ cnapen,
Bidt vor den ermen Pape,
Die desen boec in rimen vant
In een welbekent lant,
Doer ere goeder vrouwen bede, Enz.

De D i e t s c h e D o c t r i n a l e [1], verdeeld in drie Boeken. Het Tweede begint fol. 6 b. Het Derde fol. 29 d. en eindigt fol. 43 b. Daar zyn verscheiden bladen, heel of half, uitgescheurd. 't Is vertaald uit het Latyn[2]. Zo zegt de Dichter in de Inleiding:

Daer bi hebbic dit boeckyn,[3]
Dat voren[4] *lach int Latyn,*[5]
Al t Antwerpen[6] *ghetogen ute*.

1) Die Dietsche Doctrinale, leerdicht van den jare 1345, toegekend aan Jan Deckers, Clerk der stad Antwerpen. Uitgegeven door Dr. W.J.A. Jonckbloet (Rotterdam, 1842.)
Naar een achttal HSS., waaronder dat van Huydecoper. Het HS. Huydecoper is in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana - Manuscripten in Folio - blz. 119.
2) Jonckbloet zegt hierover (Inleiding, blzz. X-XI.): ‘Algemeen heeft men het er tot nog toe voor gehouden, dat *de Doctrinale* eene vertaling was van een latijnsch werk. Dit gevoelen schijnt te steunen op de navolgende plaats uit het gedicht (I B. vs. 38):

Daerbi hebbic dit boecskijn,
Dat vore lach int latijn,
Al te Antwerpen *ghetoghen ute*.

Bij eene vergelijking dezer verzen met plaatsen, waarin andere dichters verklaren hun werk uit het Latijn of Fransch vertaald te hebben, merkt men terstond een groot onderscheid op. Onze dichter heeft zijn werk *ghetoghen ute*, dat is, zamengesteld met uittreksels, uit verschillende werken, die meest in het latijn waren opgesteld, ...’
3) In het Leidsche HS. staat: boeckijn
Bij Jonckbloet staat: boecskijn
4) Idem: vore
5) In het Leidsche HS. staat, evenals bij Jonckbloet,: latijn
6) Idem: tAntwerpen

Oaer in ligghen vele virtute[1] - - - -
Daer omme es syn[2] *name wale*
Die Dietsche Doctrinale.

Geschreeven in 't jaar 1345.

Desen[3] *boec wert gemaect*[4] *aldus*
In die maent van Iunius,
Doe[5] *men screef Christ*[6] *gebort*[7]
XIIIc[8] *en□ XL vort,*[9]
En□ daer toe V daer toe mede,[10]
Al t Antwerpen[11] *in die stede;*[12]
Int vierde[13] *iaer des regiments*[14]
Des sestes Paus Her Clemens,[15]
En□ int[16] *xviij iaer des Rycs*[17]
Des vyfts Keyser[18] *Loedewijcs.*[19]

1) Bij Jonckbloet staat: vertute
2) In het Leidsche HS. staat, evenals bij Jonckbloet,: sijn
3) Idem: Dese
4) Bij Jonckbloet staat: volmaect
5) Idem: Doen
6) Idem: Christus
7) Idem: gheboert
8) Idem: Dertiene hondert
9) Idem: voert
10) Idem: Ende oec. v. daer toe mede
11) In het Leidsche HS. staat, evenals bij Jonckbloet,: tAntwerpen
12) Ach ter het woordje 'stede' supprimeerde Huydecoper de volgende passage: 'in 't IV jaar van Paus Clement VI, in 't XVIII van Keizer Lodewyk V; in 't XXXIII van Jan III Hertog van Brabant; en in 't jaar der werreld VI^{M} C en□ XLIII. Dit zegt hy ook in rym. Ik haal 't hier aan om *Keizer Lodewyk den Vyfden*, die anders heet de Vierde. Het is gedrukt te Delf, 1489, in 8°. zie J. Visser, Naamlyst van Boeken p. 30.'
13) Bij Jonckbloet staat: iijj.
14) Idem: regements
15) Idem: Des tseests paus tser Clements
16) Idem: in
17) Idem: rijcs
18) Idem: vifts keysers
19) In het Leidsche HS. staat: Loedewijcs
Bij Jonckbloet staat: Lodewijcs

En□ int xxxiijste iaer
Dat die Derde Jan vor[1)] *waer*
In Brabant met groter eren[2)]
Hertoghe sat en□ Here.

Waaruit blykt hoe onkundig le Long schreef in, zyn Boekz. der Byb. p. 297 en 308, dat dit Werk in 't Latyn opgesteld is, in het jaar 1345[3)]. Hy bezat 'er een MS van, ten deele in Rym, ten deele in Prosa, geschreeven in 1374 benevens een Uitgaave, te Delf in 1489 gedrukt, geheel in Rym; gelyk ook myn MS is. Het zyne was zeer verhansseld en vermeerderd. Aan 't einde lees ik:

1) Bij Jonckbloet staat: voer
2) Idem: ere
3) 'Omtrent desen tydt bevinde ik het *Onse Vader* op de volgende wyse in *Rym* gebragt te zyn; getrokken uyt een Boek in den Jaare 1374. op Perkement geschreven, genoemt de *Dietsche Doctrinale;* vertaalt en gevolgt, ten deele in *Rym*, ten deele in *Prosa*, na een boek deses Naams, in den Jaare 1345. *'t Antwerpen* in *'t Latyn* opgestelt.'
(Boek-Zaal der Nederduytsche Bybels door Isaac le Long. blz. 297.)
'...., in een gedrukte uytgave* van het *Doctrinale*, in den Jaare 1345. te *Antwerpen* in 't *Latyn* opgestelt, dog geheel *berymt*, en eenigsints verschillende met de geschrevene copye van A^{o}. 1374. hier vooren gemeldt....;'
(Boek-Zaal der Nederduytsche Bybels door Isaac le Long, blz. 308.)

* [Voetnoot van Le Long: Te Delft A. 1489. in Octavo. N.B. Exemplaren van Den Duytschen Doctrinael (Delft, 1489.) zijn zeer moeilijk te vinden. Een ervan is in het bezit van de Nationale Bibliotheek te Parijs: (Zie: Annales de la Typographie Néerlandaise Au XVe Siècle par. M.F.A.G. Campbell (Den Haag, 1874.) - (blzz. 167-168)). Een tweede exemplaar bevond zich, ten tijde van Jonckbloet's uitgave, in de bibliotheek van de boekdrukkers Enschedé te Haarlem, doch werd 1867 verkocht. (Zie: Catalogue de la Bibliothèque.... formée pendant le 18e siècle par Messiers Izaak, Johannes et le Dr Johannes Enschedé. (Amsterdam, Den Haag, 1867.) blzz. 242-243.) Zie verder: Naamlyst van Boeken, die in de XVII Neederlandsche Provincien geduurende de XV. Eeuw gedrukt zyndoor Jacob Visser. (Amsterdam, 1767.) blz. 30.; Die Dietsche Doctrinale. Uitgegeven door Jonckbloet. Inleiding, blz. XLVI.]

GOD is een word,[1] *wildijt besien,*
Geformeert[2] *van letteren*[3] *drien;*
En alsoe syn[4] *oec scone*
In enen God iij persoene[5].

Vondel, in tegendeel, scheen een geheim te zien in de *vier letteren* van dat zelfde woord *Godt*. Zie onze Proeve p. 32[6].

Het derde Deel, even eens als de twee voorgaanden gebonden, behelst, in 't Hoogduitsch, eenen langen *Roman van* G w y g a l o y s [7], al mede ten tyde van Koning Artur. In 't slot der Inleiding f. 2 lees ik,

1) Bij Jonckbloet staat: es een wort
2) Idem: Gheformeert
3) In het Leidsche HS. staat: lettre
4) In het Leidsche HS. staat, evenals bij Jonckbloet,: sijn
5) Bij Jonckbloet staat: drie persone
6) 'Maar niets vind ik aanmerkelyker, dan datmen tegenwoordig, en eenige jaaren herwaarts, het woord *god* zo algemeen geschreeven vindt met DT, *godt;* zelfs ook van hun, die deeze Spelling in geen een ander zelfstandig woord aanneemen. Deeze byzondere schryfwyze van dit eene woord heeft zynen oorsprong gekreegen van Vader Vondel, en heeft zich verspreid over alle zyne Naarvolgers. deze doen zulks, omdat hy 't gedaan heeft. maar, waarom doet hy 't altyd? niet om de spelling van 't woord, noch om de eigenschap van de taal; want dan zou hy ook in het vaars, dat wy hier onder handen hebben, *kleedt*, en niet *kleet*, en in 't evenvoorgaande *aerdt* en *bloedt, aert, bloet,* geschreeven hebben. dan zou hy in 't begin der Bespiegelingen, p. 4. den naam van *Godt* niet afleiden van *goet*, gelyk hy schryft, maar van *goedt*. Wat dan? Eene zekere bygeloovigheid, die hem een geheim deedt vinden in de *vier* letteren, waarmede dees Naam in [meest] alle taalen uitgedrukt wordt:....' (Proeve van Taal- en Dichtkunde, in Vrymoedige Aanmerkingen op Vondels Vertaalde Herscheppingen van Ovidius, voorgesteld door B. Huydecoper, (Amsterdam, 1730.), blz. 32.)
7) WIGALOIS der Ritter mit dem Rade getihtet van Wirnt von Gravenberch heraus gegeben von George Friederich Benecke. (Berlijn, 1819.)
Naar een viertal HSS., waaronder dat van Huydecoper.
WIGALOIS eine Erzählung von Wirnt van Gravenberg herausgegeben von Franz Pfeiffer (Dichtungen des Deutschen Mittelalters. Sechster Band. (Leipzig, 1847.))
Naar een vijftal HSS., waaronder dat van Huydecoper.
WIGALOIS der Ritter mit dem Rade von Wirnt von Gravenberc herausgegeben von J.M.N. Kapteyn (Rheinische Beiträge und Hülfsbücher zur germanischen Philologie und Volkskunde (Bonn, 1926.))
Hoofdzakelijk naar een drietal HSS., waaronder dat van Huydecoper.
Het HS. Huydecoper is in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 119.

Daz ir, durch uwer hovescheyt,
Den[1] *Tichtere des genade seyt,*
Der diz hat getichtet,[2]
Wan diz ist sin eerste[3] *Werk.*
He heyzet W i r n t v a n G r a v e n b e r g[4].

1) In het Leidsche HS. staat: dem
2) Idem: ghetichtet
   Tusschen 'ghetichtet' en 'Wan' staat in het HS. nog een regel, welke luidt: 'Mit rimen wol berichtet'
3) In het Leidsche HS. staat: erstez
4) Deze versregels luiden bij Benecke:

Daz ir, durch iuwer hovescheit,
Dem tihter des genade seit
Der diz hat getihtet,
Mit rimen wol berihtet;
Wan diz ist sin erstez werch.
Er heiszet Wirnt von Gravenberch.

Bij Pfeiffer:

daz ir durch iuwer hövischeit,
dem tihtaer des genâde seit
der ditze hât getihtet,
mit rîmen wol berihtet:
wan ditz is sîn êrstez werc.
er heizet Wirnt von Grâvenberc.

Bij Kapteyn:

daz ir durch iuwer hövischeit
dem tihtaer des genâde seit
der ditze hât getihtet,
mit rîmen wol berihtet:
wan ditz ist sîn êrstez werc.
er heizet Wirnt von Grâvenberc.

maar f. 107 a heet hy Wyrink [1] *von Gravenberg,* Goldastus in Notis ad Winsbekii Paraenesin, haalt dit Werk meermaalen aan onder den naam van *N. von Gravenberg in Wigolais*. Onder anderen op § 9.

Ain vingerlin das leit er sa
Der iungfrouuen an der hant[2].

in 't MS f. 95 d aldus:

Eyn vingerlin, daz leyte her sa
Der Iuncurowen an ir hant[3].

Het is fraai en ruim geschreeven, zo dat yder colom niet meer heeft dan 28 regels. Maar in en tusschen den Text is het versierd met vier en veertig gekleurde Tekeningen naar den smaak van dien tyd. Het is geschreeven in 't jaar 1372.

De slag van Woeronc[4], voorgevallen in 't jaar 1288,

1) Bij Benecke, evenals bij Pfeiffer en Kapteyn, staat: Wirnt.
2) Er staat bij Goldast:

Ain vingerlin das lait er sa
Der jungfrowen an der hant

(Animadversiones in Winsbekii Paraeneses ad Filium. - Paraeneticorum Veterum Pars I. Cum Notis Melchioris Haiminsfeldi Goldasti. (Insulas, MDCIV.), blz. 396, § 9.)
3) Deze twee versregels luiden bij Benecke:

Ein vingerlin daz leit er sa
Der jungfrouwen an dir hant

Bij Pfeiffer:

ein vingerlîn daz leit er sâ
der juncfrouwen an ir hant.

Bij Kapteyn:

ein vingerlîn daz legte er sâ
der juncvrouwen an ir hant;

4) Rymkronyk van Jan van Heelu betreffende den Slag van Woeringen, van het jaer 1288. Uitgegeven met ophelderingen en aenteekeningen, van J.F. Willems, (Brussel, 1836.) Naar het HS. van Huydecoper, dat zich thans bevindt op de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage.
Blijkens een brief van Henrik van Wijn, dd. 1 Juni 1770, aan Huydecoper, had eerstgenoemde het plan, te zamen met Meerman, Analecta medii aevi uit te geven en daarin ook de Rymkronyk van Jan van Heelu op te nemen. Door den dood van Meerman, en eveneens door andere omstandigheden, is er van dat plan niets terecht gekomen. Inmiddels had Huydecoper het handschrift van die kroniek aan Van Wijn gezonden, die het tot aan den dood van Huydecoper in bruikleen schijnt te hebben gehad. Dit laatste wordt al zeer waarschijnlijk, wanneer men weet, dat het bedoelde HS. niet in de BiBliotheca Huydecoperiana voorkomt en dat de HSS. van Van Wijn, na diens dood, voor een groot gedeelte in het bezit van de Koninklijke Bibliotheek zijn geraakt. De Letter- en Geschiedkundige Aanteekeningen op de Rymkronyk van Jan van Heelu, betreffende Den Slag van Woeringen, in het jaar 1288, nagelaten door Wijlen Mr. Hendrik van Wyn (Rotterdam, 1840.) werden door W.J.A. Jonckbloet en A.W. Kroon uitgegeven.

omstandig beschreeven door J a n v a n H e e l u , die daar tegenwoordig geweest is. Dit MS is zeer fraai, zo door het schrift, als omdat het ongemeen wel en zinlyk bewaard is; in de grootte van ons tegenwoordig folio, met zeer breede randen; beslaat 282 bladzyden, waarvan elke maar 34 regels bevat. Ik heb het gekocht tegelyk met myne MSS van *Melis Stoke,* op de Auctie van *Jakob Markus*[1]. My heugt noch, dat ik voor veele jaaren, met den Heer *Jakob Elias Msz*[2] eenen avond ten huize van Markus doorbrengende, het zelve gezien hebbe. Hy leide het open voor ons op een tafel, en sloeg zelf verscheiden bladen om, om ons de fraaiheid te doen zien; maar het aanraken was ons verbooden. Ik verzocht hem, om het drie of ten minsten een dag, aan myn huis te mogen hebben en hoe sterk de H^{r}. *Elias* my ondersteunde, het mogt niet baaten[3].

1) In den Catalogus van Marcus - Libri Manuscripti in Folio, blz. 9. - staat het bedoelde HS. als volgt omschreven:
J.v. Heelii Slag van Woerenc in Oud Hollands Rym / op pergament.
2) Mr Jacob Elias, Michielsz., geb. 11 Augustus 1698, overl. 7 April 1750. Advocaat te Amsterdam. Regent O.Z. Huiszittenhuis 1726. Heemraad en Schout van de Watergraafs- of Diemermeer 1731. Bewindhebber W. Ind. Comp. wegens de Provincie Utrecht 1745. Gedep. ter Generaliteits Rekenkamer wegens de Provincie Utrecht 1746-1750. Dichter. Vertaalde Fransche tooneelstukken. Vriend van Justus van Effen.
3) Achter het woord ‘baaten’ supprimeerde Huydecoper de volgende regels: ‘Hy scheen te vreezen dat het gebruik 't besmetten zoude. Weinig dachten wy dat ik noch eens Eigenaar van zou worden.’

Maar tot den Dichter. Na eene lange Allegorische Inleiding zegt hy p. 18.

Nu soudic weder keeren
Op die yeesten, die ghesciet[1] *syn*[2]
Tusschen Mase enten Ryn[3],
Alsoe alse van Heelu broeder Ian
Ons heeft bescreven en□ doen verstan,
Oec heet hi broeder Jan van Leeuwe
Die dichte van Woeronc en□ diewe[4] (sic)
Vanden iersten Hertoge[5] *Ian,*
Hoe hi van Brabant trike gewan.[6]

Of de Dichter zo geschreeven hebbe, weet ik niet; maar hy zou, voor *van Brabant* alzo wel, zo niet beter, geschreeven hebben *van Limborg,* want dit Hertogdom *won* hy te *Woeronc;* lang nadat hy Brabant gewonnen hadt door t beleid zyner Moeder, Aleid van Bourgondien, die deezen haaren tweeden zoon, om zyn bevallige leevendigheid bekwaamer tor de Regeering oordeelde dan den Oudsten, Henrik, dien zy bepraatte dat hy, in de Abdye van S. Steven te Dijon Monik wierdt, *ou depuis il fit Profession solennelle le 1 Octobre 1269,* zegt Butkens p. 270[7]. En hy voegt'er by: *comme l'on remarque par certaines lettres de certification de mesme data*[8]. Vergelijk deeze *certificatie* met het volgende Verhaal van Jan van Heelu p. 35.

1) Bij Willems staat: gesciet
2) In het HS. staat, evenals bij Willems,: sijn
3) Idem: rijn
4) Bij Willems staat: dieuwe
5) In het HS. staat, evenals bij Willems,: hertoghe
6) Idem: ghewan
7) Achter '270' supprimeerde Huydecoper den volgenden zin: 'en 283. Dit hadt hy gevonden, maar niet by Jan van Heelu, volgends wiens getuigenis Henrik niet verder Monik was dan door zyn kleed, zeggende p. 35.'
8) 'ou depuis il fit sa profession solennelle le premier jour d'Octobre de l'an MCC.LXIX. comme l'on remarque par certaines lettres de certification de mesme date.' (Trophées tant sacrés que profanes du Duché de Brabant, etc. etc. par F. Christophre Butkens ('s Gravenhage, 1724.))

In Borgongen, daer menne sinde
In ene Abdye, daer hi inde
Alse een Monec metten habite:[1)]
Maer hine leide[2)] *niet die vite,*
Die de Moneke hebben te rechte,
Want hi hilt seriante en□ knechte,
En□ hadde allene een scoene Sale (Paleis),
Alse hem betaemde wale,
Daer men hem diende.....

Dit diene tot opheldering van dat gedeelte der Historie van Brabant. Zie van dit Werk Butkens p. 321, daar hy onder anderen zegt, dat het *originellement se conserve encore a presant en la Tresorie de la ville de Bruxelles*[3)]. 't Welk ik verstaa van dat zelfde Handschrift, dat Jan van Heelu aan de Hertogin Margriet opgedraagen of aangebooden heeft: zie onze Aantek. B. VI. v. 791. Dat dees Broeder dien Slag van Woeringen bygewoond heeft, getuigt hy zelf p. 153.

Niet en wetic[4)] *over waer,*
In wat battaelgen hi was daer.
AL SAGICT, mi[5)] *en gedinckes niet.*

Van den R i j m b y b e l van J a c o b v a n M a e r l a n t[6)] kan men een zeer breed bericht vinden in de Boekzaal der Nederd.

1) In het HS. staat, evenals bij Willems,: abite
2) Idem: leidde
3) 'lequel originellement se conserve encor à present en la Tresorie de la Ville de Bruxelles.' (Zie: onder 8) blz. 181-182).
4) Bij Willems staat: weet ic
5) In het HS. staat, evenals bij Willems,: may
6) Rymbybel van Jacob van Maerlant, met Voorrede, Varianten van HSS., Aenteekeningen en Glossarium, voor de eerste mael uitgegeven door J. David, Pr. (Drie Deelen, Brussel, 1858, 1859.)
Naar een zestal HSS., waaronder het HS. Huydecoper en het HS. Bilderdijk, welke, bij deze uitgave, voor de titels geraadpleegd werden.
Het HS. Huydecoper bevindt zich op de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage. Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 113.

Bybels van Is. le Long, p. 155-222. en, daaronder, p. 214-216, wat hy van myn MS oordeelde. Dat iemand zyn eigen onmaatig verheft, en eens anders, vooral die het eens verkorven heeft, ongaarne pryst, is beide gemeen. Ik prys zyne naarstigheid, die negen[1)] byzondere Handschriften van dat groote Werk, 't welk de Dichter volschreef op den 25 Maart 1270, ontdekt heeft. N. I[2)] en II[3)] waaren zyn eigen, en daarom, denk ik, ook de oudsten. N. III[4)] was geschreeven in 1339. N. IV[5)] in 1332. N. V[6)] in 1393. N. VI[7)] in 1453. Dan volgt het myne onder N. VII[8)].

1) Van de zes HSS., welke door J. David voor zijn uitgave van Maerlant's Rymbybel gebruikt werden, staan er vier niet vermeld bij Le Long, te weten het HS. van Berlijn (A.), het HS. van Willems (B.), het HS. van Des Roches (C.) en het HS. van Visser (D). (Zie: J. David, Voorrede - Derde Deel, blz. XXII.)
2) HS. niet teruggevonden. Werd 25 September 1724 verkocht uit de nalatenschap van Ds A. Alberthoma, te Leiden. (Zie: Le Long, blz. 165.)
3) HS. Bilderdijk, thans in het bezit van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam, doch in bruikleen gegeven aan de Koninklijke Bibliotheek te 's Gravenhage. Werd 20 Maart 1730 verkocht uit de nalatenschap van Ds Johannes van Es, te Schoonhoven. (Zie: Le Long, blz. 169; J. David, Voorrede, Derde Deel, blz. XXVII.)
4) Het z.g. Zutphensche HS. (Staring is er de eigenaar van geweest), thans in het bezit van de Universiteitsbibliotheek te Groningen. Werd in 1702 verkocht uit de nalatenschap van Albertus Bentes, Schepen der Stad Amsterdam. (Zie: Le Long, blz. 195.; J. David, Voorrede, Derde Deel, blz. XXII - 4.)
5) HS. thans in het bezit van het Museum Meermanno-Westreenianum. Werd in 1729, uit de nalatenschap van Alberti Bosch, te Den Haag verkocht aan Jacob Marcus. (Zie: Le Long, blz. 211.; Catalogus - Jacob Marcus, Libri Manuscripti in Folio, blz. 2.)
6) HS. niet teruggevonden. Werd in 1702 verkocht uit de nalatenschap van Albertus Bentes. (Zie: Le Long, blz. 213.)
7) HS. niet teruggevonden. Was omstr. 1732 in het bezit van Ds Adriaan van Boscheiden te Leiden. (Zie: Le Long, blz. 213.)
8) Werd door Huydecoper, in 1729, gekocht uit de nalatenschap van Matthias Röver te Delft. (Zie: Le Long, blz. 214: Huydecoper's Proeve, uitgegeven door Fr. van Lelyveld, Tweede Deel, blzz. 43-44.; J. David, Voorrede, Derde Deel, blz. XXIV.)

Van VIII[1] en IX[2] hadt hy niets te zeggen: en 't laatste meldt hy daar slechts by gissing. Hy hadt het gevonden op den Catalogus van den Heere J. de Wit[3], te Dordrecht in 1701 verkocht, daar het heet, *een oud Boek in Rym, handelende Historien uit het O. en N. Testament*. Ik heb dien catalogus met de Pryzen, en zie daaruit, dat het toen niet meer heeft mogen gelden dan *vierendertig stuivers,* dat 'er geen groot denkbeeld van geeft. Want de Rymbybel was in dien tyd reeds wel bekend en gezocht. De Heer Albert Bentes[4], wiens boeken, in 't volgende jaar 1702 te Amsterdam verkocht zyn, bezat 'er alleen drie Exemplaaren van. N. III, V en VIII. 't Myne zou dan geschreeven zijn na 't jaar 1453. *By deeze Rymbybel,* zegt hy *(welke my bericht wordt niet oud te zyn) staat geen tyd gemeld, wanneer de zelve geschreeven is*. Maar hy dacht 'er niet om, dat ook *die tyd* in de zynen niet gemeld staat. En *dat bericht* is ydele klap. Of heeft hy 't zelf niet gezien? Ia; maar *slechts ter loops, en zonder genoegsaame opmerking*. Is 't waar; zo prys ik zyne gaauwheid, dat hy zo net heeft konnen uitschryven den *aanmerkenswaardigen* Tytel, benevens het getal der Boeken, en der zelver Kapittelen van het Oude Testament; en opgemerkt heeft, dat de inhoud der Kapittelen van andere Exemplaaren verschilt. dat is, van N. II en III. Want I, IV en VI hebben geen Tafel of Kapitulatie, gelyk hy spreekt: en N. V, VIII en IX heeft hy noit gezien. Zo hadt hy dan 't *begin* onderzocht; maar ook het *einde:* want anders kon hy niet weeten, dat de tyd des schryvers' er niet aangetekend is. Van 't myne getuig ik, dat het zeer fraai geschreven is, met eene groote letter zich zelve doorgaands zeer gelyk, en met zeer zwarten inkt: geen kenmerken van jonge MSS. Laat ons nu bezien, wat hy van de zynen gevoelde. Vooraf noemt hyze, p. 160, *twee heerlyke Exemplaaren, die zeer oud zyn, 't eene op papier, 't andere op perkament geschreeven*. Of nu de Heerlykheid van het Eerste hierin bestaa, dat het op *papier* en veel *minder fraai* dan het Tweede geschreeven, of dat het *nitide compactus,* zinlyk

1) HS. niet teruggevonden. Werd in 1702 verkocht uit de nalatenschap van Albertus Bentes. (Zie: Le Long, blz. 216.)
2) HS. niet teruggevonden. Werd in 1701 verkocht uit de nalatenschap van Johan de Witt te Dordrecht. (Zie: Le Long, blz. 216.)
3) Johan de Witt (1662-1701), zoon van den Raadpensionaris. Secretaris van Dordrecht.
4) Mr Albert Bentes (1643-1701). 1675 Schepen van Amsterdam. (Zie: Elias - De Vroedschap van Amsterdam, Dl I, blz. 476.)

gebonden is; of dat het niet meer behelst dan het O. en N. Testament, in *zeer weinige Afdeelingen;* dat 'er niet gevonden wordt *de Kapitulatie* in Rym, noch de *Historie van Micha,* noch de *Verwoesting van Jerusalem;* weet ik niet. Deeze merken vind ik by hem, en geene anderen. En hy besluit 'er uit p. 165, dat de stukken, die daar niet gevonden worden, *mogelyk eerst na 't schryven van dit Exemplaar berymd zyn:* dat zou dan geweest zyn eenigen tyd voor het jaar 1270. Maar p. 168 onderstelt hy, dat het voor 't jaar 1300, en, *by aldien niet het oorspronglyke,* immers niet lang daarna geschreeven is. Wiltge nu nader bewys van des zelfs oudheid en naauwkeurigheid? Lees dan aldaar het Gebed des Heeren; en gy zult 'er vinden, *des vaders,* voor *des vader,* of, gelyk in 't myne, *svader:*[1] zie onze Breeder Aantek. B.I. v. 139. Ook *hilich* en *gehilicht*[2]; dat even goed is ofmen nu schreef *hylig* en *gehyligt*. In 't myne *helich*[3] en *gehelicht*[4]. Maar geef vooral acht op deeze twee regels:

Hier verbiet hi in alre tyt
Wrakinghe, warringe in alre tyt.

waarvoor in 't myne:

Hier verbiet hi allen nyt,
Wrake, *warringhe* en□ strijt[5].

Wat zalmen oordeelen van een Koopman, die gansch bedorven staaltjes vertoont van 't geen hy aanpryst? Het Tweede, op perkament geschreeven, is niet alleen een *zeer oud* en *heerlyk Exemplaar,* maar hy noemt het vervolgends met nadruk, *deeze heerlyke Rymbybel,* en *dit heerlyk Pronkjuweel*. De voorige bezitter, D^{o}. Joh. van Es[6], te Schoonhoven, noemde het reeds, *een*

1) Bij David staat: tsfaders
2) Bij le Long staat: ghehilicht
3) Bij David staat: helech
4) Idem: gehelecht
5) In HS. VII staat:

... hier verbiet hi allen nijt/
Wrake werringhe en□ strijt/

Bij David staat:

Hier verbiet hi allen nijt/
Wrake werringhe ende strijt.

6) Ds Johannes van Es, geb. 4 Augustus 1660 te Gorinchem, overl. te 's Gravendeel 29 Juli 1729. Predikant te Schoonhoven. (HS. Borger, Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.)

Pronkstuk van Oudheid op myne Boekzaal. En voegde 'er by, dat hy noit een *volkomener Handschrift* gezien hadt. Ik geloof het ter goeder trouwe. Maar *kunstige Tekeningen, schoone Miniaturen, schoone Letteren met Goud overdekt,* maaken een MS wel fraai; maar des zelfs Deugd bestaat daarin, dat de Text zuiver, onvervalscht en leesbaar geschreeven zy. Zie p. 170, daar ook le Long zelf getuigt, dat het *compleeter* is, dan hy 'er oit een gezien hadt; doch zediglyk erkent, dat het niet *door J. van Maerlant zelf* geschreeven is, dien hy echter, p. 163, geloofde, zyn Werk zelf dus *vermeerderd* te hebben, om reden, dat 'er in de *laatere* Exemplaaren, op verscheiden plaatsen, veele regels meer gevonden worden, dan in de *oudsten;* ja, in 't Werk van Josephus[1)], *verscheiden honderden van regels* meer, door het gansche Werk verspreid Hier begon ik te vermoeden, of niet de een of ander Broddelaar daar de hand in gehad hadde. Doch reden van vermoeden is geen bewys, en over 't geene men niet gezien heeft, is kwaad te oordeelen. Dierhalve zoude ik van die kwaade gedachten lichtelijk hebben afgezien, indien le Long zelf, *met zyn gewoone opmerking*[2)], my niet een ontwyffelbaar bewys, dat myn vermoeden wel gegrond was, aan de hand hadt gegeeven. In de Tafel vindtmen eenen bemymden inhoud van elk Boek, en daar achter, telkens, de opschriften van elk Kapittel. In myn MS beginnen de Kapittels van elk Boek met n. 1. en dat is in orden. Maar in 't zyne loopen de nommers door, van 1 tot 100, en dan volgt, na 100, telkens weder 1. en zo voort. En dit is een Broddelwerk op zich zelf, dat ik hier slechts ter loops aanroere, omdat hy het zelfde gevonden heeft in dien schandelyk vervalschten *Bybel in 't Korf*[3)], in de jaaren 1513 en 1516 te Antwerpen ge-

1) ‘Doch de grootste veranderinge werdt omtrent het Werk van JOSEPHUS gevonden, in 't welke ik in myn Exemplaar op Perkement geschreven, verscheyde honderden van reegels meer vinde, als my in andere zyn voorgekomen; en sulks niet achter malkander, maar door 't geheele Werk verspreydt.’ - Le Long. - Boek-Zaal der Nederduytsche Bybels (1732) - t.a.p.
2) Achter het woord ‘opmerking’ supprimeerde Huydecoper het volgende: ‘in de zelve niet krachtig bevestigd hadt. Maar dewyl hy, uit het Werk zelf geen enkel voorbeeld van beschaaving of vermeerdering bybrent (sic), schiet 'er niet anders over, dan de Tafel, die, in sommige afschriften, voor het zelve geplaatst is; moet ik daarmede genoegen neemen, zie le Long p. 171. men vindt daar eenen’
3) Den bibel int corte (Antwerpen [en Brussel?]), Claes de Grave en Thom. van der Noot, 20 Dec. 1513. (Ex. in het bezit van de M.d.N.L.)
Den bibel int corte. Antwerpen, Claes de Grave, 6 Jan. 1516. (Ex. in het bezit van de K.B.)
Men zie voor beide uitgaven: Nederlandsche Bibliographie van 1500 tot 1540 door Wouter Nijhoff en M.E. Kronenberg (Den Haag, 1923), blz. 123.

drukt. Zie hem p. 414 en 415: zodat dit in zyn Exemplaar niet geheel *zonderling* is, gelyk hy 't p. 171 noemde. Van het N. Testament en de Verwoesting van Jerusalem spreekt de Dichter vervolgends aldus:

Van den Nieuwen[1] *Testamente,*
En van der Wraken parlemente,
Dat latic sonder Tafle *staen:*
Want ghi vintse sonder waen
Elc bi hem in enen Bouc.
Dies eist dat mine rouc
Dat ic die Tafle late varen,
Want si hier onnutte *waren;*
Want int Nieuwe[2] *Testament*
Vindi alduere wel bekent
Wat in die Ewangelie staet.

Dat dit echt is blykt uit le Long p. 207, daar hy 't zelfde uit N. III[3], aanhaalt. Doch die kleine brok kan ook tweemaal uit myn MS verbeterd worden; want men leest daar *lamente* voor *parlemente;* en *in menich boek,* voor *in enen boek*. Volgens le Long luidt de geheele plaats in zyn N. II, als volgt.

1) In HS. VII staat: niewen
2) Idem: niewe
3) In HS. III. staat:

Van den *Nieuwen Testamente*,
Ende der *Wraken Lamente*,
Die laet ic zonder *Tafelen* staen;
Want ghi vyntse, zonder waen,
Elc bi hem in menich Boec:
Des so eest, dat mi en roec
Dat ic die *Tafelen* laet varen,
Want zi hier onnutte waren. & c.

(Volgens le Long, blz. 207.)

Van den Nyeuwen[1] *Testamente,*
Ende van der Wraken perlamente,
Seldy merken ende verstaen,
Want ghi vint hier sonder waen,
Elc by hem in enen Boec;
Dies is dat ic roec,
Dat ic die Tafele *niet en* laet varen,
Om datsi hier nutte *waren,*
Om datsi dat Nyeuwe[2] *Testament*
Al dore maken wel bekent. &c.

Elendinge Broddeltaal! De vierde en vyfde regel behelzen by den Dichter de eerste reden, waarom hy het N.T. *zonder Tafel* liet; te weeten, omdat het te vinden is in een enkel Boek, zonder afdeelinge in Kapittelen by den Broddelaar integendeel, waarom hy 'r een *Tafel bygevoegd* heeft. Ten anderen, Maerlant verklaart hier de Tafel *onnut,* omdat alles bekend is uit het N.T. Zyn Vermeerderaar integendeel noemtze *nut,* omdat zy het N.T. alom wel bekend maakte, of konde maaken. Dit maakt een zeer groot verschil tusschen den Dichter en den Broddelaar. De eerste vermaant zyne leezers, het N.T. te leezen en te raadpleegen; de ander, om het achter de bank te laaten, en zich te genoegen met zyn vermeerderd afschrift. Nochtans vertelt le Long p. 164, *dat de* capitulatien (verstaa de *Tafelen*) *hier en daar slechts een weinig verschillen*. En hieruit is eenigszins af te neemen, watmen van die *verscheiden honderden van regels meer* te denken hebbe. Tot noch toe zoude ik, voor zyne twee heerlyke Exemplaaren, myn eene, zo als 't is, niet gaarne verruilen. Ik moest hier niet vergeeten, dat ik noch een MS van deezen Rymbybel[3] hebbe (misschien zeide ik beter, gehad hebbe) 't welk le Long onbekend is geweest, door my gekocht uit den ryken Boekschat van den Heer Emtinck[4]; waarvan. zie kortelyk onze Aantek. B.V.

1) Bij le Long staat: Nyewen
2) Idem: Nyewe
3) HS. thans in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Zie Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 113.; Huydecoper's Proeve, uitgegeven door Fr. van Lelyveld, Tweede Deel, blz. 44.; J. David, Voorrede, Derde Deel, blz. XXIV.
4) Simon Emtinck, Heer van Noordwijkerhout. Rechtsgeleerde. Bezat een kostbare boekenverzameling. Zie: Bibliotheca Emtinckiana (Amsterdam, 1753).

v. 26. Ook IV. 1492. 't Is geschreeven op papier, met een jonger letter, niet zeer aangenaam in 't leezen; waarom ik, van een beter voorzien zynde, van het zelve ook weinig gebruik gemaakt, en, zo 't schynt, voor des zelfs bewaaring niet genoeg gezorgd heb. Echter was 't my het geld, dat ik 'er aan uitgeschooten heb, dubbel waardig, omdat ik 'er achter vond een my van elders onbekend Dichtwerk[1)], waarvan nu ook geen volkomen bericht kan geeven

Origineel in het Huydecoper-archief.

1) Bedoeld wordt Nieuwe Doctrinael van Jan de Weert, waarvan de volgende uitgaven verschenen:
Die niwe Doctrinael, door Jan Die Weert, van Ypere. Uitgegeven door, Jhr. Ph. Blommaert. (Oudvlaemsche Gedichten, Derde Deel, (Gent, 1851)).
Naar het Brusselsch HS., terwijl bij deze uitgave ook gebruikt werd gemaakt van het HS. Huydecoper, dat zich in het bezit van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden bevindt.
Jan de Weert's Nieuwe Doctrinael of Spieghel van Sonden Uitgegeven door J.H. Jacobs. ('s Gravenhage, 1915.)
Naar het Brusselsch HS., terwijl ook het Leidsche HS. bij deze uitgave geraadpleegd werd.
Zie verder: Bibliotheca Huydecoperiana, Manuscripten in Folio, blz. 113.; Huydecoper's Proeve uitgegeven door Fr. van Lelyveld, Tweede Deel, blz. 45.
N.B. In het boekje, getiteld: Seer gewichtige Getuygen der Waarheit, of Nieuwe Bewijssen van Oude Waarheeden, tegens 't Pausdoem, uyt het Pausdoem selve in alle Eeuwen, door Isaac le Long, (Alkmaar, 1762) werden 516 verzen van het Nieuwe Doctrinael afgedrukt. (Zie: Iets over Jan de Weert's Nieuwe Doctrinael of Spieghel der Sonden door J.J. Nieuwenhuyzen, in de Algemeene Konst- en Letterbode (Haarlem, 1850), No. 47, blzz. 322-323.)